

FI 25

[Työtilasto]

ARBETSSTATISTIK

IX

UNDERSÖKNING

AF

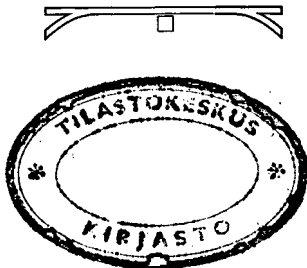
ARBETSTIDEN

I FINLANDS INDUSTRIER
OCH HANDTVÄRKERIER

PÅ UPPDRAG AF INDUSTRISTYRELSEN OCH UNDER
DESS ÖFVERINSEENDE VÄRKSTÄLD

AF

G. R. SNELLMAN

HELSINGFORS, 1910
KEJSERLIGA SENATENS TRYCKERI

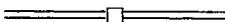
27249

Innehållsförteckning.

	Sid.
Till Kejsrerliga Senaten för Finland	IX
Kap. I. Undersökningens tillkomst. Frågeformulär. Det insamlade materialet.	
Undersökningens tillkomst	1
Frågeformulär	7
Materialet	10
Kap. II. Arbetsställen och arbetare med endast dagarbete.	
Arbetets början	14
Arbetets slut	18
Arbetsstimmar per vecka	27
Kap. III. Arbetsställen och arbetare med arbete i två skiften.	
Arbetare med två skiften	39
Klockslag för ombyte af skiften	40
Arbets tid per vecka	41
Kap. IV. Arbetsställen och arbetare med arbete i tre skiften.	
Arbetare med tre skiften	52
Arbetare med fyra skiften	60
Kap. V. Arbetsställen och arbetare med regelbundet nattarbete som icke är ordnad i skiften.	
Regelbundet nattarbete	62
Kap. VI. Arbetsställen och arbetare med nattarbete under viss tid af året.	
Arbetare med nattarbete under viss tid af året	66
Kap. VII. Öfvertidsarbete. Söndagsarbete.	
Öfvertidsarbete	73
Söndagsarbete	84
Résumé français	91

Tabeller.

Tab. 1. Arbetsställen och arbetare med dagarbete	3
» 2. Arbetsställen och arbetare med två skiften	10
» 3. Arbetsställen och arbetare med tre skiften	18
» 4. Arbetsställen och arbetare med regelbundet nattarbete som icke är ordnad i skiften	22
» 5. Arbetsställen och arbetare med nattarbete under viss tid af året	26

STATISTIQUE OUVRIÈRE

IX

RECHERCHES

SUR

LE TEMPS DE TRAVAIL

DANS LES USINES ET PETITS ATELIERS
EN FINLANDE

ENTREPRISES SUR L'ORDRE DE L'ADMINISTRATION
GÉNÉRALE DE L'INDUSTRIE, ET SOUS SA DIRECTION

PAR

G. R. SNELLMAN

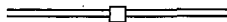
HELSINGFORS 1910
IMPRIMERIE DU SÉNAT IMPÉRIAL DE FINLANDE

Table des matières.

	Pag.
Au Sénat Impérial de Finlande	IX
Chap. I. Origines de l'enquête. Questionnaires. Matériaux rassemblés.	
Origines de l'enquête	1
Questionnaires	7
Matériaux rassemblés	10
Chap. II. Lieux de travail et ouvriers ne travaillant que le jour.	
Heure où commence le travail	14
Heure où finit le travail	18
Nombre d'heures de travail par semaine	27
Chap. III. Lieux de travail et ouvriers travaillant en deux relais.	
Ouvriers travaillant en deux relais	39
Heure du changement des relais	40
Nombre d'heures de travail par semaine	41
Chap. IV. Lieux de travail et ouvriers travaillant en trois relais.	
Ouvriers travaillant en trois relais	52
Ouvriers travaillant en quatre relais	60
Chap. V. Lieux de travail et ouvriers travaillant régulièrement la nuit, sans relais.	
Travail de nuit régulier	62
Chap. VI. Lieux de travail et ouvriers travaillant la nuit pendant une certaine partie de l'année.	
Ouvriers travaillant la nuit pendant une certaine partie de l'année	66
Chap. VII. Surcroît de travail. Travail du dimanche.	
Surcroît de travail	73
Travail du dimanche	84
Résumé français	91

Tableaux.

Tab. 1. Lieux de travail et ouvriers ne travaillant que le jour	3
» 2. Lieux de travail où les ouvriers sont divisés en deux relais	10
» 3. Lieux de travail où les ouvriers sont divisés en trois relais	18
» 4. Lieux de travail et ouvriers travaillant régulièrement la nuit, sans relais	22
» 5. Lieux de travail et ouvriers qui travaillent la nuit pendant une certaine partie de l'année	26

Till Kejslerliga Senaten för Finland.

Sedan Kejslerliga Senaten genom skrifvelse från Handels- och Industriexpeditionen af den 30 december 1909 anbefallt Industristyrelsen att låta utföra en statistisk undersökning angående arbetstiden i landets industrier och handtverkerier, har nämnda undersökning utförts i enlighet med den af Industristyrelsen uppgjorda plan för densamma, och får Industristyrelsen härmed ödmjukast öfverlämna resultaten af undersökningen.

Helsingfors, den 1 juli 1910.

A. F. Tigerstedt.

J:s Aschan.
t. f.

Edv. Öhrnberg.
adj.

Kap. I.

Undersökningens tillkomst. Frågeformulär. Det insamlade materialet.

Från Handels- och Industriexpeditionen i Kejsrerliga Senaten för Finland ankom till Industristyrelsen en den 8 december 1909 daterad så lydande skrifvelse:

Undersökningens tillkomst.

Till Industristyrelsen.

Såsom känt har Finlands senast församlade landtdag för sin del antagit en förordning angående arbetet i industriella och vissa andra yrken, enligt hvilken gällande lagstiftning angående arbetareskydd, såvidt särskildt angår arbetstidens begränsning, bl. a. i nedannämnda afseenden blefve vidare utvecklad, nämligen:

1:o arbetare finge icke sysselsättas nattetid eller från klockan nio om aftonen till klockan sex om morgonen, utom där arbetet är indeladt endera i tvänne skift om högst åtta timmar, i hvilket fall arbetet får fortgå till klockan elfva om aftonen, eller i tre skift om högst åtta timmar sålunda, att skiftena regelbundet aflösa hvarandra och ombytas hvarje vecka; Industristyrelsen likväl obetaget att för viss yrkesdrift eller visst företag under särskilda förutsättningar härifrån medgifva vissa undantag;

2:o arbetare finge icke regelbundet sysselsättas mer än sammanlagdt ett-hundra tjugu timmar under två veckor, ej håller längre än tio timmar i dygnet; samt

3:o arbetare måste till söndag gifvas en oafbruten ledighet från arbetet under minst trettio timmar eller, där sådant icke är möjligt, en motsvarande ledighet under annan tid af veckan.

Då det otvifvelaktigt vore af synnerlig vikt att tillförlitlig utredning snarast möjligt blefve införskaffad därom, i hvad mån den industriella väcksämheten i landet komme att af de af Landtdagen antagna, ofvan omförmälda bestämningarna påvärkas, har Handels- och Industriexpeditionen velat anmoda Industristyrelsen att uppgöra och hit inkomma med förslag, jämte kostnadsberäkning, till anställande af en under Industristyrelsens öfverinseende

värkstäld statistisk undersökning, hvilken, i förening med den jämlikt Kejsersliga Senatens beslut af den 23 juni innevarande år f. n. pågående undersökningen af kvinnornas nattarbete, skulle utreda, i hvilken omfattning de arbetsområden, å hvilka det af Landtdagen antagna lagförslaget vore tillämpligt, komme att af förberörda, arbetstidens inskränkande bestämmingar beröras.

A. Wärenius.

Leo Ehrnrooth.

Till fullgörande af detta uppdrag afgaf Industristyrelsen nedan intagna förslag:

Till Handels- och Industriexpeditionen i Kejsersliga Senaten för Finland.

I skrifvelse af den 8 december har Handels- och Industriexpeditionen anmodat Industristyrelsen att uppgöra och till Handels- och Industriexpeditionen inkomma med förslag, jämte kostnadsberäkning, till anställande af en under Industristyrelsens öfverinsående värkstäld statistisk undersökning, hvilken, i förening med den jämlikt Kejsersliga Senatens beslut af den 23 juni innevarande år för närvarande pågående undersökningen af kvinnornas nattarbete, skulle utreda i hvilken omfattning de arbetsområden, å hvilka det af senast församlade Landtdag antagna lagförslaget angående arbetet i industriella och vissa andra yrken vore tillämpligt, komme att af de i lagförslaget ingående arbetstiden inskränkande bestämmelser beröras.

Till fullgörande af detta uppdrag får Industristyrelsen härmed vördsamt anföra följande:

En undersökning sådan som den nu ifrågasatta torde icke kunna utföras på annat sätt än genom till arbetsgifvarena ställda frågor i till dem sända cirkulär. Undersökningen bör, för att gifva tillfyllesgörande svar å de ställda frågorna, omfatta landets samtliga industrigrenar, med särskilda undantag. De inrättningar, som kunde uteslutas ur undersökningen anser Industristyrelsen vara:

1) handtvärkerier, som hafva ett mycket obetydligt antal arbetare, eller som det erbjöde stora svårigheter att finna rätt på genom bref;

2) hela byggnadsindustrin, hvars arbetsgifvare jämväl äro svåra att anträffa, och där arbetspersonalen är af mycket varierande art, särskildt också med hänsyn till, att denna industri under vintern; då förevarande undersökning komme att utföras, ligger helt och hållet nere;

3) tullmjölkvarnar; vid hvilka i regeln äro sysselsatta endast en å 2 arbetare, och hvilka arbeta alldeles oregelbundet, beroende på väder och vind samt huruvida säd erbjudes till förmalning;

4) alla slag af bagerier, för hvilka arbetstiden redan genom gällande lag är fastställd.

Med stöd af ofvan angifna synpunkter anser Industristyrelsen, att följande industrigrenar med här enligt industristatistiken för 1907 angifna antal arbetsställen och arbetare kunde ur undersökningen uteslutas:

	Arbets- ställen.	Arbe- tare.
Krukmakerier	35	65
Gipsgjuterier	3	9
Isoleringsaffärer	2	8
Torfströfabrik	1	1
Asbetsfabrik (upphört)	1	42
Färgerier	105	211
Garfverier	815	2,010
Sadelmakerier	63	188
Borstbinderier	8	55
Valkværk	9	9
Snickerier	172	814
Likkistfabriker	15	60
Svarfverier	18	69
Tunnbinderier	8	25
Kammakerier	2	4
Gummiarbetare	1	1
Byggnadsindustri	545	18,102
Tullmjölkvarnar	1,987	2,293
Ångbagerier	4	140
Bagerier	298	1,442
Socketbagerier	15	145
Slagterier	73	162
Skomakerier	446	1,215
Summa	4,626	27,070

Då industristatistiken

upptar	9,269	135,415
skulle kvarstå inom undersökningen	4,643	108,345

Då den till grund för ofvan anförda beräkning lagda industristatistiken är från år 1907 och antalet arbetsställen sedan dess i någon mån ökats, torde man kunna antaga, att undersökningen komme att omfatta i rundt tal inemot 5,000 arbetsställen.

Under detta antagande komme kostnaderna för undersökningen att ställa sig ungefärligen sålunda:

Papper för cirkulär och frågeformulär, 10 ris	
å 15 mark	150 mark
5,000 kuvert för de utgående breffven, å 10	
mark per 1,000	50 »
5,000 kuvert med tryckt adress för svaren	
å 7 mark per 1,000	35 »
5,000 frimärken å 20 p. för svaren	1,000 »
Räknebiträden samt biträden för utskrifning	
af adresserna	600 »
Öfversättning af redogörelsen, beräknad efter	
ungefär 5 ark text och 5 ark tabeller	290 »
Arvode åt arbetsledaren	500 »
	Summa 2,625 mark

Vid ofvan angifna ungefärliga kostnadsberäkning har Industristyrelsen utgått från förutsättningen, att det vore afsikten att trycka redogörelsen för densamma såsom en nummer i serien Arbetsstatistik.

Då det vore skäl att breffven till arbetsgifvarena utginge inom så kort tid som möjligt, torde för adressernas utskrifvande åtminstone fyra biträden vara af nöden, hvarigenom detta arbete torde kunna utföras inom två veckor. För bearbetningen af materialet är ett par räknebiträden nog.

Uti kostnadsförslaget hafva upptagits tvänne poster om 35 mark för kuvert med färdig tryckt svarsadress samt 1,000 mark för frimärken å svarsbreffven. Det vore nämligen afsikten att i de utgående breffven insätta kuvert med frimärke för svaren. Enligt erfarenheten skulle ett sådant förfarande i hög grad befördra framgången af undersökningen genom att man kan påräkna långt flere svar än annars. För något större inrättningar är portoutgiften naturligtvis utan betydelse, men för de många små kan den omständigheten, att frimärke för svaret följer med i afsevärd mån värka därhän, att svaret verkligt blir afsändt. Det bör jämväl erinras därom, att denna post i själfva verket icke innebär någon utgift för statsväcket.

Då den arbetsstatistiska afdelningen vid Industristyrelsen redan har sitt arbetsprogram för våren fastställt, omfattande fullbordandet af undersökning-

garna af de mekaniska verkstäderna och pappersindustrin, komme den nu ifrågasatta undersökningen att i någon mån öka arbetet, hvarför Industristyrelsen ansett skäligt att nu, likasom förut i liknande fall, ledaren af den arbetsstatistiska afdelningen tillerkännes skäligt arvode för detta ökade arbete.

De frågor som borde ställas till arbetsgifvarena har Industristyrelsen tänkt sig böra omfatta ungefär följande omständigheter:

Allmänna uppgifter:

Firmans eller innehafvarens namn.

Ort (stad eller socken).

Tillverkningens art.

Hela antalet arbetare för närvarande.

Antalet ordinarie arbetstimmar per vecka.

För arbetsställen, där nattarbete icke förekommer:

Tiden för arbetets början på morgonen.

Tiden för arbetets avslutande på aftonen:

på lördag

öfriga dagar.

För arbetsställen med nattarbete i två skiften:

Anordningen af nattarbetet och antalet arbetare som sysselsättas i sådant arbete.

För arbetsställen med nattarbete i tre skiften:

Anordningen af nattarbetet och antalet arbetare som sysselsättas i sådant arbete.

För arbetsställen med regelbundet nattarbete som icke är ordnad i skiften:

Utsträckningen af nattarbetet med angifvande af antalet nätter i veckan, antalet timmar efter kl. 9 på aftonen samt antalet arbetare som sysselsättas i sådant arbete.

För arbetsställen med oregelbundet nattarbete:

Utsträckningen af nattarbetet till följd af ökad produktion (säsongarbete) eller af annan orsak (vattentillgång och dylikt) med angifvande af årstiden för sådant arbete, antalet nätter under denna årstid, antalet timmar efter kl. 9 på aftonen samt antalet arbetare som sysselsättas i sådant arbete.

Söndagsarbete:

Utsträckningen af söndagsarbetet med angifvande af antalet söndagar, antalet timmar per söndag, antalet arbetare som sysselsätts i sådant arbete, samt ändamålet med detsamma (för produktionsändamål, för remontarbeten, för rengöring m. m.)

Öfvertidsarbete:

Utsträckningen af öfvertidsarbetet med angifvande af antalet timmar per vecka och per år som i regeln användas för öfvertidsarbete, antalet arbetare som sysselsätts i sådant arbete samt ändamålet med detsamma (för produktionsändamål, för remontarbeten, för rengöring m. m.)

Slutligen bör Industristyrelsen nämna att, enligt hvad Industristyrelsen har sig bekant, Finlands Allmänna Arbetsgifvareförbund nedsatt en komité, under ordförandeskap af Senatorn Lennart Gripenberg, med uppgift att utföra en undersökning, hvars ändamål i allt väsentligt sammanfaller med den uppgift som här varit ifrågasatt. Då det antagligen skulle vara till skada för undersökningens resultat, om tvänne liknande arbeten samtidigt sattes i gång, vore det till sakens fromma om en öfverenskommelse mellan Arbetsgifvareförbundet och Industristyrelsen kunde träffas om ett samarbete i den form som kan anses vara lämplig. Helsingfors, den 21 december 1909.

A. F. Tigerstedt.

C. P. Solitander.

F. A. Paloheimo.

Edv. Öhrnberg.

I skrifvelse från Handels- och Industriexpeditionen af den 30 december meddelades, att Kejsrerliga Senaten vid samma dag af ärendet skedd föredragning velat hafva Industristyrelsen anbefaldt att låta värkställa förberörda undersökning i öfverensstämmelse med Industristyrelsens i saken afgifna förslag samt i sådant afseende till Industristyrelsens förfogande ställt ett anslag af 2,625 mark, egande Industristyrelsen medlen i mån af behof utanordna och utgiften i räkenskaperna afföra under IX kap. i extra ordinarie statsförslaget för år 1910.

Sedan ett frågeformulär och ett förklarande cirkulär utarbetats och jämte kuvert med Industristyrelsens adress tryckts i nödigt antal exemplar, blefvo dessa afsända. I hvarje bref insattes således frågeformuläret, cirkuläret och kuvertet med adressen, försedt med frimärke. De industriella inrättningarnas

adresser togs från de kort öfver: sådana inrättningar som förefinnes å Industri- styrelsen.

Frågeformuläret, som var affattadt på bägge språken, hade, med anfö- **Frågeformulär.**
rande endast af den svenska texten, följande lydelse:

INDUSTRISTYRELSEN.

1910.

Återsändes ifylldt före den 15 februari.

Statistisk undersökning angående arbetstiden i Finlands industrier.

I. Allmänna förhållanden.

1. Firmans eller innehafvarens namn: _____
2. Ort (stad eller socken): _____
3. Tillverkningens art: _____
4. Hela antalet arbetare för närvarande: _____

II. Arbetsställen eller delar af dem, vid hvilka nattarbete icke förekommer.

1. När börjar arbetet på morgonen kl.: _____
2. När slutar arbetet på aftonen:
om lördag kl.: _____
öfriga dagar kl.: _____
3. Antalet ordinarie arbetstimmar per vecka: _____
4. Huru många arbetare sysselsätts enligt denna arbetsordning: _____

III. Arbetsställen eller delar af dem, vid hvilka nattarbetet är ordnad i 2 skiften.

1. Vid hvilka klockslag sker ombyte af skiften: _____
2. Huru sker ombyte af lösen per vecka: _____

3. Antalet arbetstimmar under den ena veckan: _____
Antalet arbetstimmar under den andra veckan: _____
4. Huru många arbetare sysselsätts enligt denna arbetsordning: _____

IV. Arbetsställen eller delar af dem, vid hvilka nattarbetet är ordnad i 3 skiften.

1. Vid hvilka klockslag sker ombyte af skiften: _____

2. Huru sker ombyte af lösen per vecka: _____

3. Antalet arbetstimmar per vecka: _____
4. Huru många arbetare sysselsätts enligt denna arbetsordning: _____

V. Arbetsställen eller delar af dem, vid hvilka nattarbete förekommer regelbundet under hela året, utan att vara ordnad i skiften.

1. I hvilken utsträckning förekommer nattarbete: _____
 huru många nätter i veckan: _____
 huru många timmar efter kl. 9 på aftonen: _____
2. Huru många arbetare sysselsätts i sådant nattarbete: _____

VI. Arbetsställen, vid hvilka nattarbete förekommer oregelbundet (till följd af ökad efterfrågan på varan under viss tid af året, till följd af beroendet af tillgång på vattenkraft m. fl. dylika orsaker).

1. I hvilken utsträckning förekommer nattarbete:
 under hvilken tid af året (vinter, vår, sommar, höst): _____

 under huru lång tid af året (antalet nätter): _____
 huru många timmar efter kl. 9 på aftonen: _____
2. Huru många arbetare sysselsätts i sådant nattarbete: _____

VII. Öfvertidsarbete.

1. I hvilken utsträckning förekommer öfvertidsarbete: _____
 huru många dagar i året: _____
 huru många timmar hvarje gång: _____
 på hvilken tid af dygnet: _____
2. För hvilket ändamål användes öfvertidsarbete (för att tillfredsställa ökad efterfrågan på varan, för att utnyttja vattenkraft, för remonter, för rengöring m. fl. dylika orsaker): _____

3. Huru många arbetare sysselsätts i sådant öfvertidsarbete: _____

VIII. Söndagsarbete (utgörande en del af ofvanstående öfvertidsarbete).

1. I hvilken utsträckning förekommer söndagsarbete:
 huru många söndagar i året: _____

huru många timmar hvarje gång: _____

2. För hvilket ändamål användes söndagsarbete (för att tillfredsställa ökad efterfrågan på varan, för att utnyttja vattenkraft, för reparationer, för rengöring m. fl. dylika orsaker): _____

3. Huru många arbetare sysselsätts i sådant söndagsarbete: _____

Ort och tid: _____, den _____ 1910.

Underskrift: _____

Det nämnda cirkuläret lydde:

INDUSTRISTYRELSEN
1910.

S. H. T.

Sedan senast församlade Landtdag antagit en ny förordning angående skydd för arbetare inom de industriella och vissa andra yrken, har Kejsrerliga Senaten ansett nödigt, att en statistisk undersökning blefve utförd för utredande af frågan i hvilken omfattning de arbetsområden, å hvilka det af Landtdagen antagna lagförslaget vore tillämpligt, komme att beröras af de i lagförslaget ingående bestämmelser, hvilka inskränka arbetstiden. Utförandet af denna undersökning har uppdragits åt Industristyrelsens Arbetsstatistiska afdelning.

Med stöd af denna Kejsrerliga Senatens befallning får undertecknad härmed anhålla, att Ni ville besvara i bifogade frågeformulär ingående frågor, angående den ordinarie arbetstiden, natt-, öfvertids- och söndagsarbetet vid Eder inrättning.

Till förtydligande af frågeformulärets besvarande anföres följande:

Punkt I besvaras af alla arbetsställen.

Arbetsställen, vid hvilka endast dagarbete förekommer besvara punkt II.

Arbetsställen, vid hvilka nattarbetet är ordnad i 2 skiften besvara punkt III för skiftesarbetarna och punkt II för de arbetare, hvilka endast hafva dagarbete.

Arbetsställen, vid hvilka nattarbetet är ordnadt i 3 skiften besvara punkt IV för skiftesarbetarena och punkt II för de arbetare, hvilka endast hafva dagarbete.

Arbetsställen, hvilka hafva regelbundet nattarbete under hela året, utan att detta är ordnadt i skiften besvara punkt V för de arbetare som hafva nattarbete och punkt II för de arbetare som endast hafva dagarbete.

Arbetsställen, hvilka hafva oregelbundet nattarbete besvara punkt VI för de arbetare som hafva nattarbete och punkt II för de arbetare som hafva endast dagarbete.

Arbetsställen, hvilka hafva öfvertidsarbete besvara dessutom punkt VII.

Arbetsställen, där sådant öfvertidsarbete jämväl eger rum på söndagar besvara därutöfver punkt VIII.

I och för svarets afsändande medföljer ett kuvert med åsatt frimärke och tryckt adress.

Då resultaten af undersökningen borde blifva färdiga så fort som möjligt, ville Ni vara god *afsända svaret snarast möjligt och i hvarje fall före den 15 februari.*

Helsingfors, den 10 januari 1910.

G. R. Snellman.

Materialet. Sammanlagdt utsändes 5,146 bref. Resultaten framgå af nedanstående sammanställning:

Användbara svar	3,020	58.6 %
Icke användbara svar:		
Bref som returnerats, emedan adressaten icke anträffats	124	
Adressaten uppgifvit, att arbetet sker på beting utan bestämd arbetstid	131	
Adressaten uppgifvit, att han icke har legda arbetare	220	
Adressaten uppgifvit, att hans rörelse upphört.	126	
Adressaten uppgifvit, att hans rörelse stöd för tillfället	43	
Ofullständiga svar	281	
Annars odugliga eller för sent anlända svar	94	1,019 19.8 »
Summa erhållna svar	4,039	78.4 %
Uteblifna svar	1,107	21.6 »
Summa summarum	5,146	100.0 %

Det bör anses vara ett ganska godt resultat, att något mer än $\frac{3}{4}$ af adressaterna verkligen svarat å de utsända brefven.

Af de erhållna 4,039 svaren hafva 3,020 eller 74.8 % kunnat användas och 1,019 eller 25.2 % icke kunnat användas. Af de icke användbara hafva 375 (de två sista grupperna här ofvan) eller 9.3 % kasserats af orsaker som berott på adressatens oförmåga att afgifva ett användbart svar eller på slarf från hans sida. Dessa svar hafva naturligtvis härrört från mindre handtvärkare. Likaså äro de uteblifna svaren, sådana från mindre-inrättningar, då i allmänhet de större industriella inrättningarna beredvilligt lämnat svar.

Sedan samtliga svar blifvit genomgångna och granskade, hvarvid de alldeles odugliga kasserades, medan rättelser och kompletteringar infördes i sådana, där detta var möjligt, gällde det att fördela det sålunda vunna materialet på olika industrigröner. Enligt det nyligen uppgjorda schemat, som härefter skall följas vid utarbetandet af industristatistiken, äro alla handtvärkerier uteslutna. Förevarande undersökning omfattar emellertid en stor mängd handtvärkerier, hvarför det icke var möjligt att helt och hållet följa det nämnda schemat. Huru indelningen i grupper gjordes torde erfordra följande förklaringar.

Metallindustrin delades i tvänne stora grupper, den ena omfattande större värkstäder och bruk, d. v. s. sådana med mer än 10 arbetare, den andra handtvärkerier, hvartill räknades sådana med högst 10 arbetare.

Af *sten-, ler-, glas-, kol- och torfindustrierna* hafva tegelbruken och glasbruken i fråga om arbetstiden största intresset. Dessa hafva därför afskiljts från öfriga hithörande inrättningar, utgörande hufvudsakligast stenhuggerier, stenslipier, kalkbruk, porslins- och fajansfabriker samt murbruks- och cementfabriker, cement- och asfaltgjutier. Äfven torfströfabriker och inrättningar för beredning af smideskol höra hit.

Industrierna för tillverkning af kemiska preparater, hvilka icke äro många, omfatta främst benmjölsfabriker, tändsticksfabriker, kimröksfabriker och några andra liknande.

Gruppen *tjär-, olje-, gummi och öfrig sådan industri* innefattar tjärbrännerier och beckbruk, ljusfabriker, tvål- och såpfabriker samt färg- och fernissfabriker.

Läder- och hårindustrin omfattar främst läderfabriker och fabriksmässiga garfverier, skofabriker, sadelmakerier samt den för trakten kring Gamlakarleby karaktäristiska handtvärksmässigt drifna kardtillverkningen.

För *textilindustrin* åtskiljer det nya schemat för industristatistiken spinnindustri, väfnadsindustri samt valknings-, färgnings- och appreturindustri. Denna åtskilnad har icke här kunnat genomföras och hade icke häller för förevarande fråga varit af särskild betydelse. Textilindustrin har delats i två grupper,

af hvilka den ena bildas af de egentliga textilfabrikerna, under benämningen spinn- och väfnadsindustri. Den andra gruppen »öfriga» utgöres främst af trikotfabriker o. d.

I *pappersindustrin* har det icke varit möjligt att för alla svaren åtskilja träsliperier, cellulosa- och pappersfabriker och pappersbruk. De bilda därför alla tillsammans en underafdelning. De »öfriga» äro tapetfabriker, kuvert- och påsfabriker samt bokbinderier.

Af *träindustrin* är den förnämsta och största gruppen naturligtvis sågvarken. De öfriga äro snickeri- och möbelfabriker, rullfabriker och hjulfabriker.

Ur *närings- och nyttningsmedelsindustrin* har en väsentlig del bortfallit med bagerierna. Den första gruppen bildas af sockerraffinerierna. Ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna hafva sammanslagits till en grupp, emedan dessa bägge tillverkningsarter ofta drivas gemensamt. Likaså hafva bränvinsbrännerierna, sprit-, vin- och punschfabrikerna sammanfattats i en grupp. Tobaksfabrikerna bilda en grupp för sig. De »öfriga» utgöras af korf- och konservfabriker, mjöl- och grynkvagnar (icke tullmjölkvagnar, hvilka uteslutits), karamell- och marmeladfabriker, cikoriefabriker m. m. d.

Emedan, såsom ofvan nämnts, handtvärkerierna numera uteslutits från den årligen utkommande industristatistiken, kommer denna icke att behandla skrädderierna, hvilka nästan uteslutande hos oss drivas handtvärksmässigt. Emellertid utgingo frågebref också till dessa inrättningar och inkommo rätt talrika svar. Ur den tidigare använda indelningen af industrierna och handtvärkerierna har därför här inskjutits en grupp, *beklädnadsindustri*, som icke återfinnes i den nya indelningen af industrierna. Den första underafdelningen utgöres af alla slag af herr- och damskrädderier. Till den andra hafva räknats inrättningar för lannesömnad, skjortfabriker, mössfabriker m. m. d.

Den *grafiska industrin* omfattar tvänne grupper, bok- och stentyckerier samt fotografiateljéer.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustrin innefattar kommunala och privata elektricitetsverk samt ett par gasverk.

Bad-, tvätt- och strykinrättningarna ingå icke mer i industristatistiken, men hafva här bibehållits som en särskild grupp.

Likaså *barberarena*, oaktadt de knappast hafva någonting gemensamt med industriel produktion, men emedan deras arbetstid är af intresse.

Det sålunda ordnade materialet gaf följande antal arbetsställen och arbetare inom de olika grupperna:

	Arbets- ställen.	Arbetare.
<i>Metallindustri</i> :	926	14,095
Större verkstäder och bruk	135	11,807
Handtvärkerier	791	2,288

	Arbets- ställen.	Arbetare.
<i>Sten-, ler-, glas-, kol- och torfindustri:</i>	226	7,241
Tegelbruk	125	2,940
Glasbruk	8	1,108
Öfriga	93	3,193
<i>Industrier för tillverkning af kemiska preparater:</i>	27	914
<i>Tjär-, olje-, gummi- och öfrig sådan industri:</i>	36	376
<i>Läder- och hårindustri:</i>	39	1,731
<i>Textilindustri:</i>	50	12,398
Spinn- och väfnadsindustri	38	12,312
Öfriga	12	86
<i>Pappersindustri:</i>	122	10,069
Träsliperier, cellulosafabriker och pappersbruk	61	9,308
Öfriga	61	761
<i>Träindustri:</i>	529	21,301
Sågvärk och hyflerier	462	17,856
Öfriga	67	3,445
<i>Närings- och nyttningsmedelsindustri:</i>	360	7,757
Sockerraffinerier	7	835
Ölbryggerier och läskdrycksfabriker	168	1,294
Brännerier, sprit-, vin- och punschfabriker	46	609
Tobaksfabriker	24	3,861
Öfriga	115	1,158
<i>Beklädnadsindustri:</i>	379	2,840
Herr- och damskrädderier	305	1,538
Öfriga	74	1,302
<i>Grafisk industri:</i>	154	3,653
Bok- och stentryckerier	110	3,516
Fotografiatelierer	44	137
<i>Belysnings- och kraftöfverföringsindustri:</i>	23	500
<i>Bad-, tvätt- och strykinrättningar:</i>	73	535
<i>Barberare:</i>	76	161
Summa	3,020	83,571

Kap. II.

Arbetsställen och arbetare med endast dagarbete.

Tab. 1 är egnad åt sådana arbetsställen och arbetare som endast hafva dagarbete. Den första delen af tabellen anger tiderna, då arbetet börjar på morgonen, den följande tiderna då arbetet slutar dels om lördag, dels öfriga dagar i veckan. Sedan följer uppgifter om antalet timmar som arbetet slutar tidigare om lördag än öfriga dagar samt slutligen uppgifter om antalet arbetstimmar per vecka. För hvarje särskildt fall är angifvet såväl antalet arbetsställen som arbetare, för hvilka den ifrågavarande uppgiften gäller. Härvid är att märka, att med arbetsställe här icke afses hela den ifrågavarande fabriken eller inrättningen, utan, så snart ett större eller mindre antal arbetare vid ett arbetsställe uppgifvits hafva ett visst antal arbetstimmar i veckan, har det i tabellen angifvits, att ett arbetsställe har denna arbetstid, oafsedt att en annan del af arbetarena vid samma arbetsställe exempelvis arbeta i två skiften och således äro intagna i en senare tabell. Häraf följer att slutsummorna i de här nämnda olika delarna af Tab. 1 icke alltid stämma öfverens.

Tabellen om dagarbetet omfattar 2,963 arbetsställen och 67,376 arbetare. Detta utgör 98.1 % af alla redovisade arbetsställen och 80.6 % af alla redovisade arbetare. Af arbetarena i industrierna och handtvärkerierna, försåvidt uppgifter föreligga, hafva således fyra femtedelar endast vanligt dagarbete, utan något regelbundet eller i skiften indeladt nattarbete.

**Arbetets
början.**

Uppgifterna angående arbetets början på morgonen (Tab. 1 spalt 1—11) hafva indelats i 4 grupper: 1) före kl. 6 f. m., 2) kl. 6—7 f. m., 3) kl. 7—8 f. m. och 4) kl. 8 och senare. I den andra gruppen ingå således de arbetsställen och arbetare som börja kl. 6 precis, men icke de som börja kl. 7; i den tredje de som börja kl. 7, men icke de som börja kl. 8.

För samtliga industrier har man följande tal:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
Arbetet börjar:				
före kl. 6 f. m.	49	1.7	449	0.7
kl. 6—7 f. m.	1,033	34.8	37,874	56.2
kl. 7—8 f. m.	1,115	37.6	22,082	32.8
kl. 8 och senare	766	25.9	6,971	10.3
Summa	2,963	100.0	67,376	100.0

Ett relativt mycket litet antal arbetsställen börjar arbetet före kl. 6 på morgonen, med ett relativt än mindre antal arbetare. Till denna grupp höra främst handtvärkerierna inom metallindustrin, några tegelbruk, sågar, ölbryggerier och läskdrycksfabriker, brännerier, ett obetydligt tryckeri och ett par belysningsvärk. Endast tegelbruken uppvisa ett något större antal arbetare. Antalet arbetsställen som börja mellan kl. 6 och 7 f. m. eller mellan kl. 7 och 8 f. m. är nära detsamma, men de förra hafva väsentligen flere arbetare. $\frac{1}{4}$ af arbetsställena börja arbetet kl. 8 eller senare, men de hafva endast $\frac{1}{10}$ af arbetarena. Huru inrättningarnas storleksförhållanden fördela sig framgår däraf, att de som börja kl. 6 f. m. hafva i medeltal 9 arbetare, de som börja mellan kl. 6 och 7 f. m. 37 arbetare, de som börja mellan kl. 7 och 8 f. m. 20 arbetare och de som börja kl. 8 och senare återigen 9 arbetare. Det är således i allmänhet de större inrättningarna som börja kl. 6—7 f. m. eller kl. 7—8 f. m., medan de mindre börja tidigare eller senare. Detta resonemang gäller i allmänhet, hvarvid undantag kunna förekomma.

Metallindustrin. Af de större väerkstäderna och bruken börja inga före kl. 6 f. m. Af arbetarena börja 59.9 % kl. 6—7 f. m. och 39.6 % kl. 7—8 f. m. De förra hafva i medeltal 92 arbetare, de senare 72. Af arbetarena vid handtvärkerierna börja 2.2 % före kl. 6 f. m., 32.1 % kl. 6—7 f. m., 44.9 % kl. 7—8 f. m. och 20.8 % kl. 8 och senare.

Stenindustri m. m. Bland tegelbruken börja rätt många, såsom redan nämnts, redan före kl. 6 f. m. och hafva dessa tegelbruk 253 arbetare, eller 9.7 % af alla. Af arbetarena börja en så stor del som 72.8 % redan kl. 6—7 f. m., medan endast 16.8 % börja kl. 7—8 f. m. I tegelbruken börjar dagarbetet således ganska tidigt och i allmänhet tidigare än vid andra slag af industriella inrättningar.

De 8 glasbruken med 880 dagarbetare börja alla arbeta kl. 6—7 f. m.

Öfriga till stenindustrin hörande inrättningar (stensliperier m. m.) börja mestadels kl. 7—8 f. m. (63.8 % af alla arbetare), tidigare börja 26.2 % och senare 10.0 % af arbetarena. Här bör anmärkas, att i denna grupp en fabrik med 254 arbetare upptagits tvenne gånger, emedan arbetarena hafva ett slags skiftesarbete, så att början af arbetet för ena hälften af arbetarena är kl. $\frac{1}{2}$ 7 f. m., för den andra kl. 9 och tvärtom under påföljande vecka. Detsamma gäller afslutandet af arbetet om lördag, som sker turvis kl. 1 e. m. och kl. 6 e. m. Alla arbetare hafva således under årets lopp bägge de nämnda tiderna för arbetets början och slut.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Af arbetarena hörande till denna grupp börjar största delen eller 64.5 % kl. 6—7 f. m., 30.8 % kl. 7—8 f. m. och återstoden senare.

Tjär-, olje-, gummi- och öfrig sådan industri. Endast 3 arbetare börja arbetet före kl. 6 f. m., 45.5 % kl. 6—7 f. m., 51.2 % kl. 7—8 f. m. och 9.8 % kl. 8 f. m. eller senare.

Läder- och hårindustri. Största delen af arbetarena eller 70.5 % börjar kl. 6—7 f. m., 28.4 % kl. 7—8 f. m. och endast några få senare.

Textilindustrin. Det öfvervägande flertalet arbetare, eller 85.8 % af alla arbetare inom spinn- och väfnadsindustrin, börjar sitt arbete kl. 6—7 f. m., 13.9 % kl. 7—8 f. m. och endast ett arbetsställe med 7 arbetare senare. Af alla 12,312 redovisade arbetare inom denna bransch hafva 11,484 eller 93.4 % endast dagarbete.

Öfriga arbetare inom textilindustrin äro få till antalet.

Pappersindustrin. Inom denna grupp intages främsta rummet af arbetarena vid träsliperierna, cellulosaafabriker och pappersbruken. Af alla 9,308 redovisade sådana arbetare hafva 4,048 eller 43.5 % endast dagarbete. Inom denna industri förekommer skiftesarbete i stor utsträckning. Af dagarbetarena börja 2,514 eller 62.1 % af alla, anställda vid 38 fabriker, kl. 6—7 f. m., och 1,534 eller 37.9 % af alla, anställda vid 17 fabriker, kl. 7—8 f. m. Vid intet arbetsställe börjar arbetet tidigare än kl. 6 f. m. eller senare än kl. 8 f. m.

Af de öfriga till pappersindustrin hörande arbetarena, bokbindare m. fl., börja 7.7 % kl. 6—7 f. m., 47.7 % kl. 7—8 f. m., och 44.6 % kl. 8 f. m. och senare. Arbetstiden börjar således i allmänhet rätt sent inom denna arbetaregrupp.

Träindustrin. Hela sågindustrin är i förevarande undersökning företrädd af 17,856 arbetare, och af dessa hafva 10,047 eller 56.1 % endast dagarbete. Denna procentsats är således något större än för pappersindustrin (43.5 %). Vid arbetsställena och bland arbetarena fördela sig tiderna för arbetets början på morgonen sålunda:

Arbetet börjar:	Arbetsställena		Arbetare	
	antal	%	antal	%
före kl. 6 f. m.	6	1.4	45	0.4
kl. 6—7 f. m.	252	59.6	8,422	84.0
kl. 7—8 f. m.	156	37.0	1,518	15.0
kl. 8 och senare	8	2.0	62	0.6
Summa	422	100.0	10,047	100.0

Det må åter erinras därom, att med arbetsställena här afses både sådana i sin helhet och delar af sådana.

Mer än hälften af arbetsställena och omkring $\frac{4}{5}$ af arbetarena börja kl. 6—7 f. m. Något mer än $\frac{1}{3}$ af arbetsställena, men endast $\frac{1}{7}$ af arbetarena börja kl. 7—8 f. m. Här af synes, att de större sågarna i allmänhet börja arbeta tidigare än de mindre, hvilket äfven bekräftas däraf, att inom den förra gruppen i medeltal komma på hvarje arbetsställe 33 arbetare, inom den senare

endast 10 arbetare. Detta kan finna sin förklaring däruti, att vid de små husbehofssågarna, där arbetarena ofta tillika syssla med jordbruksarbete eller annat, arbetet vid sågen börjas först senare. Det bör jämväl erinras därom, att ett stort antal sågar, de som äro helt och hållet eller företrädesvis beroende af vattenkraft, äro i gång endast under den varma årstiden. För en del mindre husbehofssågar har det också uppgifvits, att de äro i gång endast en kort tid af året, beroende på gårdens eget eller de kringliggande gårdarnas behof af försågadt virke.

Öfrig träindustri (snickerier m. m.) är representerad af 3,445 arbetare, af hvilka nästan alla, eller 3,420 hafva endast dagarbete. Af dessa börja 2,189 eller 64.0 % kl. 6—7 f. m., 1,126 eller 32.9 % kl. 7—8 f. m. och 105 eller 3.1 % kl. 8 f. m. och senare.

Närings- och njutningsmedelsindustri. Sockerraffinerierna hafva redovisat 835 arbetare, af hvilka 593 eller 67.4 % hafva endast dagarbete. Procenten dagarbetare är således inom sockerindustrin, där arbete dygnet rundt spelar en väsentlig roll, dock högre än både inom pappersindustrin och sågindustrin. Af dagarbetarena börja 64.2 % kl. 6—7 f. m. och 35.8 % kl. 7—8 f. m.

Af ölbryggeriernas och läskdrycksfabrikernas arbetspersonal arbeta 95.4 % endast om dagen. Några få börja före kl. 6 f. m. eller kl. 8 och senare; 55.6 % af dem börja kl. 6—7 f. m. och 38.8 % kl. 7—8 f. m.

Af brännvinsbränneriernas, sprit-, vin- och punschfabrikernas 609 arbetare hafva 89.0 % endast dagarbete. Af dessa börja 12.5 % före kl. 6 f. m., 67.2 % kl. 6—7 f. m., 8.3 % kl. 7—8 f. m. och 11.8 % kl. 8 och senare.

Tobaksfabrikernas egentliga arbetspersonal har aldrig annat än dagarbete. Den öfvervägande delen af denna eller 95.8 % af alla börja arbetet kl. 7—8 f. m.

Af öfriga till denna industrigrupp hörande arbetare börja 33.5 % kl. 6—7 f. m. och 63.5 % kl. 7—8 f. m.

Beklädnadsindustrin. Inom skrädderierna hos oss, hvilka, såsom redan tidigare framhållits, bedrifvas alldeles handtvärksmässigt, förekommer icke nattarbetet regelbundet ordnad, utan endast säsongvis. Arbetet börjar för 0.7 % af arbetarena kl. 6—7 f. m., för 36.5 % kl. 7—8 f. m. och för 62.8 % kl. 8 f. m. och senare. Arbetstiden börjar således jämförelsevis senare än i de fabriksmässigt bedrifna yrkena.

Af öfriga till denna grupp hörande arbetare börja 8.4 % kl. 6—7 f. m., 49.8 % kl. 7—8 f. m. och 41.8 % kl. 8 f. m. och senare.

Grafisk industri. Af 3,516 redovisade arbetare vid bok- och stentryckerierna hafva 3,311 eller 94.1 % uppgifvits i regeln hafva endast dagarbete. Det vill synas som om denna procentsats vore väl hög. Det är dock mycket svårt att afgöra något bestämdt i detta afseende, då nattarbetet är regelbundet endast för sättare och tryckare vid officiner, som trycka morgontidningar, men dock

äfvén kan förekomma för civilsättare vid brådsökande arbeten i rätt stor utsträckning. Och för båda dessa kategorier af arbetare är nattarbetet rätt varierande och därtill vid olika officiner anordnad på olika sätt. Samma svårighet att bestämma nattarbetets utsträckning yppade sig också vid den arbetsstatistiska undersökningen af tryckeriindustrin.¹⁾

Af dagarbetarena börja endast 209 arbetare eller 6.3 % af alla kl. 7—8 f. m. medan 3,100 arbetare eller 93.7 % af alla börja först kl. 8 och senare. För ett tryckeri har uppgifvits, att 2 arbetare börja redan kl. 6 f. m.

Fotografiateliererna öppnas naturligtvis i allmänhet tämligen sent på dagen. Af arbetarena börja alla, på en enda när, kl. 8 f. m. och senare.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Fördelningen af dag- och nattarbetet ställer sig inom denna arbetsbransch ganska olika på olika orter. Belysningscentralerna i de större städerna äro vanligen i värksamhet hela dygnet om, men i en del städer upphöra de med sin värksamhet kl. 1 på natten eller tiden för restauranternas stängning, det ges dock också sådana centraler som sluta redan tidigare på aftonen. I alla fall är dock icke hela personalen tvungen att hafva nattarbete.

Af 500 hit hörande redovisade arbetare hafva 307 eller 61.4 % endast dagarbete. Största delen af dessa, 282 eller 91.9 %, börja arbetet på morgonen kl. 7—8.

Bad- och tvättinrättningar. Af personalen vid dessa börja 4.1 % kl. 6—7 f. m., 45.5 % kl. 7—8 f. m. och 50.4 % kl. 8 f. m. och senare.

Barberarena. Af personalen vid dessa börja 8.1 % kl. 7—8 f. m. och 91.9 % kl. 8 f. m. och senare.

Arbetets slut. Då det numera i ganska stor utsträckning är vanligt, att arbetet slutar tidigare om lördag än på öfriga veckodagar, har denna omständighet beaktats i de följande afdelningarna af Tab. 1. I densamma följer därför först en afdelning (spalt 12—29) angifvande klockslagen, då arbetet slutar om lördag, sedan en afdelning (spalt 30—41), ur hvilken framgår klockslagen, då arbetet slutar på öfriga veckodagar. Ur dessa två sammanställningar kan man dock icke draga slutsats angående skillnaden mellan avslutningstiden om lördag och på öfriga dagar. Denna omständighet, d. v. s. antalet timmar som arbetet slutar tidigare om lördag än på öfriga dagar, framgår däremot ur den därpå följande afdelningen af tabellen (spalt 42—67). Tidsskilnader på 15 minuter hafva härvid negligerats för att icke göra tabellen altför stor. Dessa tre omständigheter behandlas här i ett sammanhang för hvarje industrigren.

Till förklaring däraf att antalet arbetsställen och arbetare i de två närmast följande afdelningarna af Tab. 1 icke stämma öfverens med motsvarande

¹⁾ Se Arbetsstatistik IV, sid. 69.

tal i första afdelningen bör nämnas, att detta är beroende därpå, att vid 2 tryckerier arbetstiden begynner och slutar olika för olika grupper af arbetare och att således i de fall, där sådan olikhet förefinnes, arbetsstället införts dubbelt. Detta har inträffat i första och tredje afdelningarna af Tab. 1, hvarför där tryckeriernas antal är 112, och i andra afdelningen 110, hvilket är det faktiska. Härtill kommer ännu att inom gruppen »öfriga» i närings- och njutningsmedelsindustrin ett arbetsställe med en arbetare arbetar endast 2 dagar i veckan, d. v. s. alls icke om lördag. I uppgifterna angående arbetets slut på andra veckodagar än lördag har antalet arbetare i det redan tidigare berörda fallet inom stenindustrin icke behöft införas dubbelt.

För samtliga industrier har man:

Arbetet slutar om lördag:	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
före kl. 2 e. m.	47	1.6	1,795	2.7
kl. 2—3 »	536	18.1	22,198	32.9
» 3—4 »	180	6.1	11,559	17.2
» 4—5 »	173	5.8	5,180	7.7
» 5—6 »	442	14.9	10,358	15.4
» 6—7 »	1,090	36.9	13,990	20.8
» 7—8 »	307	10.4	1,522	2.2
» 8 och senare	185	6.2	773	1.1
Summa	2,960	100.0	67,375	100.0

Arbetet slutar öfriga dagar:	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
före kl. 5 e. m.	31	1.0	627	0.9
kl. 5—6 »	124	4.2	3,073	4.6
» 6—7 »	1,295	43.9	50,069	74.6
» 7—8 »	1,201	40.6	11,997	17.9
» 8 och senare	311	10.3	1,356	2.0
Summa	2,962	100.0	67,122	100.0

Arbetet slutar tidigare om lördag än öfriga dagar:	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
$\frac{1}{2}$ t.	44	2.2	1,224	2.2
1 »	820	40.5	10,398	19.2
$1\frac{1}{2}$ t.	31	1.5	567	1.0
2 »	340	16.8	6,542	12.1
$2\frac{1}{2}$ »	10	0.5	573	1.1

Arbetet slutar tidigare om lördag än öfriga dagar:	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
3 t.	175	8.7	10,283	18.9
3 1/2 »	36	1.8	2,038	3.6
4 »	329	16.3	16,552	30.5
4 1/2 »	28	1.4	918	1.7
5 »	192	9.5	4,429	8.2
5 1/2 »	3	0.1	246	0.5
6 »	15	0.7	547	1.0
Summa	2,023	100.0	54,317	100.0

Det är endast ett fåtal industriella inrättningar som sluta dagarbetet senare än kl. 8 e. m., och dessa äro små inrättningar.

Med hänsyn tagen till inrättningarnas storlek, bedömd på grund af medeltalet arbetare per arbetsställe, finner man följande resultat:

Arbetet slutar om lördag:	Medeltal arbetare per arbetsställe:
före kl. 4 e. m.	47 arbetare
kl. 4—6 »	25 »
» 6—7 »	13 »
» 7 och senare	5 »

Arbetet slutar öfriga dagar:

före kl. 7 e. m.	37 arbetare
kl. 7—8 »	10 »
» 8 och senare	4 »

Arbetet slutar tidigare om
lördag än öfriga dagar:

högst 1 timme	13 arbetare
1—2 timmar	19 »
2—6 »	45 »

Dessa medeltal visa fullt tydligt, att de industriella inrättningar som sluta tidigare både om lördag och öfriga dagar och de som hafva en längre skilnad i arbetstiden mellan lördag och öfriga dagar i veckan äro de större arbetsställena, hvaremot de mindre, mera handtvärksmässigt drifna inrättningarna, i allmänhet arbeta längre om atfonen och hafva mindre skilnad i arbetstidernas längd mellan veckans sista och dess öfriga dagar.

Omkring 67 % af alla redovisade arbetsställen med 65 % af alla där sysselsatta arbetare sluta arbetet tidigare om lördag än på öfriga dagar.

Metallindustrin. Vid de större verkstäderna och bruken sluta de flesta af arbetarena, eller 64.8 % af alla arbetare med endast dagarbete, mellan kl. 2 och 3 på lördag, hvilket i de flesta fall sker kl. 2 e. m. 16.9 % sluta kl. 3 till 4 e. m. Ingenstädes fortsättes arbetet längre än att det slutar mellan kl. 6 och 7 e. m., i de flesta fall vid det förstnämnda klockslaget. På öfriga dagar i veckan slutar största delen af arbetarena, eller 85.5 % af alla med endast dagarbete, kl. 6—7 e. m., d. v. s. i allmänhet kl. 6 e. m. 12 % sluta redan en timme tidigare, eller kl. 5—6 e. m. Ingenstädes pågår arbetet efter kl. 8 e. m. I stort sedt pågår således arbetet i de större metallvärken om lördag till kl. 2 e. m. och öfriga dagar till kl. 6 e. m. Detta gör en tidsskilnad af 4 timmar. Ur sista afdelningen af Tab. 1 framgår också, att för största delen af arbetarena, eller 61.2 %, denna skillnad är 4 timmar. För 16.6 % är den endast 3 timmar. 92.0 % af alla arbetare med endast dagarbete sluta öfverhufvud tidigare om lördag än öfriga dagar.

Vid handtvärkerierna slutar arbetstiden väsentligen senare: om lördag sluta visserligen 21.9 % af dagarbetarena redan kl. 2—3 e. m., men 14.8 % kl. 5—6 e. m., 35.7 % kl. 6—7 e. m. och 9.4 % så sent som kl. 7—8 e. m. Öfriga dagar af veckan är det sällsynt, att handtvärkerierna sluta före kl. 6 e. m., 46.6 % sluta kl. 6—7 e. m. och 45.1 % först kl. 7—8 e. m. Icke mindre än 76 sådana handtvärkerier, visserligen endast med 139 arbetare, hafva uppgifvit, att de hålla på med arbetet till kl. 8 e. m. och senare.

Visserligen hafva 81.4 % af arbetarena kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar, men tidsskilnaden är i allmänhet icke stor. För 39.7 % af arbetarena är den 1 timme, för 16.5 % 2 timmar, för 6.6 % 3 timmar och för 22.8 % går den upp till 4 timmar.

Stenindustrin. Vid tegelbruken slutar arbetet tämligen sent både om lördag och än mer öfriga veckodagar. Af samtliga arbetare med dagarbete sluta endast 13.2 % kl. 2—3 e. m., blott få mellan kl. 3 och 5 e. m., 20.9 % kl. 5—6 e. m., 47.1 % kl. 6—7 e. m. och 10.3 % kl. 7—8 e. m. Öfriga dagar ställa sig förhållandena åter sålunda: största delen eller 65.7 % sluta kl. 6—7 e. m., 21.9 % kl. 7—8 e. m. och 9.6 % kl. 8 och senare. Af alla arbetare med dagarbete sluta 65.4 % tidigare om lördag än öfriga dagar och af dessa sluta 59.2 % endast en timme tidigare.

Af arbetarena vid glasbruken sluta inga om lördag före kl. 4 e. m.; 61.4 % sluta kl. 4—5 e. m., 24.0 % kl. 5—6 e. m., 13.2 % kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar åter sluta 43.2 % kl. 4—5 e. m., 11.5 % kl. 5—6 e. m. och 43.9 % kl. 6—7 e. m. I hvardera fallet arbeta ännu några arbetare efter kl. 7 e. m. Af alla arbetare med dagarbete sluta 73.9 % tidigare om lördag än öfriga dagar, men för största delen, eller 58.5 %, är skilnaden i arbetstid endast $\frac{1}{2}$ timme. För 16.9 % är den en timme och för 24.6 % 2 timmar.

Af öfriga till stenindustrin hörande arbetare sluta 25.6 % kl. 2—3 e. m. om lördag, 19.6 % kl. 3—4 e. m., 14.9 % kl. 4—5 e. m. och 31.6 % kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar sluta 14.4 % kl. 5—6 e. m. och 77.4 % kl. 6—7 e. m. 73.5 % af arbetarena med dagarbete sluta tidigare om lördag än öfriga dagar och af dessa sluta 21.6 % en timme tidigare, 48.8 % 3 timmar tidigare, 15.3 % 4 timmar tidigare och 11.3 % 5 timmar tidigare.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Mer än hälften eller 53.7 % af arbetarena med dagarbete sluta om lördag kl. 2—3 e. m., medan en tredjedel eller 32.5 % sluta först kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar slutar största delen eller 72.3 % kl. 6—7 e. m. och en femtedel (19.1 %) kl. 7—8 e. m. 77.5 % af dagarbetarena sluta tidigare om lördag än öfriga dagar och af dessa sluta 25.3 % en timme, 34.0 % 3 1/2 timmar och 33.0 % 4 timmar tidigare om lördag än öfriga dagar.

Tjär-, olje-, gummi- och öfrig sådan industri. 41.7 % af dagarbetarena sluta om lördag redan kl. 2—3 e. m., 14.3 % kl. 4—5 e. m., 20.8 % kl. 5—6 e. m. och 14.9 % kl. 6—7 e. m., ingen senare. Öfriga dagar sluta de flesta (81.6 %) kl. 5—6 e. m. och 16.1 % kl. 6—7 e. m., ingen senare. 87.8 % af dagarbetarena sluta tidigare om lördag än öfriga dagar, och af dessa sluta 27.5 % en timme, 20.3 % 3 timmar och 46.4 % 4 timmar tidigare om lördag än öfriga dagar.

Läder- och hårindustri. Af dagarbetarena sluta 34.3 % om lördag kl. 2—3 e. m., 44.2 % kl. 5—6 e. m. och 15.9 % först kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar i veckan slutar det öfvervägande flertalet eller 85.0 % kl. 6—7 e. m. och 13.8 % en timme senare. Af dagarbetarena sluta 95.2 % tidigare om lördag än öfriga dagar, och af dessa sluta 59.8 % en timme och 36.5 % 4 timmar tidigare om lördag än öfriga dagar i veckan.

Textilindustrin. Af dagarbetarena sluta en liten del (3.5 % af alla) redan före kl. 2 e. m. om lördag, 41.0 % sluta kl. 2—3 e. m. och 49.7 % kl. 3—4 e. m. En mindre del eller 3.4 % arbeta om lördag ända till kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar är det i det närmaste allmänt att sluta arbetet kl. 6—7 e. m. (vanligast kl. 6 e. m.), i det att denna ordning gäller för 93.0 % af alla dagarbetare, 6.7 % hålla på till kl. 7—8 e. m. En särdeles stor del af dagarbetarena eller 98.4 % hafva kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. Då för arbetarena arbetstiden på lördag i allmänhet slutar kl. 2 eller kl. 3 e. m. och öfriga dagar kl. 6 e. m., så följer häraf, att en skilnad i arbetstiden dels af 3 timmar (för 41.8 %), dels af 4 timmar (för 38.3 %) är den vanligaste. Skilnaden är 3 1/2 timmar för 6.4 % och t. o. m. 4 1/2 timmar för 3.8 %. Det kan anmärkas att å ett arbetsställe 7 arbetare hafva arbete alla dagar i veckan till kl. 8 e. m.

Pappersindustrin. För arbetarena vid träsliperierna, cellulosafabrikerna och pappersbruken ställer sig arbetets afslutande om lördag och öfriga dagar såsom följer.

	Arbetet afslutas:			
	om lördag		öfriga dagar	
	arbetare	%	arbetare	%
kl. 2—3 e. m.	213	5.3	—	—
» 3—4 »	853	21.1	—	—
» 4—5 »	1,278	31.6	—	—
» 5—6 »	731	18.0	8	0.2
» 6—7 »	973	24.0	4,040	99.8
Summa	4,048	100.0	4,048	100.0

Kortare arbetstid om lördag än öfriga veckodagar hafva 3,067 arbetare (75.7 % af alla dagarbetare), d. v. s. det är alla utom de 973 som alla dagar sluta kl. 6—7 e. m. och de 8 som alla dagar sluta kl. 5—6 e. m. Skilnaden i arbetstid om lördag och öfriga dagar är:

1 timme	723 arbetare eller 23.6 %
1 1/2 timmar	50 » » 1.6 »
2 »	1,228 » » 40.1 »
3 »	853 » » 27.8 »
4 »	213 » » 6.9 »
Summa	3,067 arbetare eller 100.0 %

Af arbetarena inom öfriga till pappersindustrin hörande arbetsbranscher sluta 16.7 % om lördag redan före kl. 2 e. m., 62.7 % kl. 2—3 e. m. (vanligast kl. 2 e. m.), 17.5 % kl. 3—4 e. m. och 3.1 % kl. 6—7 e. m. Öfriga veckodagar åter sluta 15.1 % kl. 5—6 e. m., 33.9 % kl. 6—7 e. m. och 51.0 % kl. 7—8 e. m. För ett mycket stort antal arbetare, 99.5 % af alla, är arbetstiden om lördag kortare än öfriga dagar, och för dessa är skilnaden så stor som 5 timmar för nära hälften (49.5 %) af alla arbetare. För 14.3 % är skilnaden 2 timmar, för 16.2 % 4 timmar och för 16.6 % 4 1/2 timmar.

Träindustrin. För arbetarena vid sågväerken och hyflierna ställer sig tiderna för arbetets afslutande på följande sätt:

	Arbetet afslutas om lördag:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
före kl. 2 e. m.	1	0.2	6	0.0
kl. 2—3 e. m.	9	2.1	207	2.1
» 3—4 »	6	1.4	144	1.4
» 4—5 »	13	3.1	719	7.2
» 5—6 »	102	24.2	3,724	37.0
» 6—7 »	237	56.2	4,987	49.7
» 7—8 »	47	11.1	238	2.4
» 8 och senare	7	1.7	22	0.2
Summa	422	100.0	10,047	100.0

	Arbetet avslutas öfriga dagar:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
kl. 5—6 e. m.	9	2.1	71	0.7
» 6—7 »	252	59.7	9,015	89.8
» 7—8 »	126	29.9	853	8.4
» 8 och senare	35	8.3	108	1.1
Summa	422	100.0	10,047	100.0

	Arbetet avslutas tidigare om lördag än öfriga dagar:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
1/2 timme	18	7.5	677	12.2
1 »	167	69.9	3,690	66.5
2 timmar	32	13.4	791	14.3
mer än 2 timmar	22	9.2	387	7.0
Summa	239	100.0	5,545	100.0

Här kan åter ganska tydligt skönjas huru arbetsställen af olika storlek förhålla sig till arbetets avslutande. De arbetsställen som om lördag sluta arbetet före kl. 6 e. m. hafva i medeltal 37 arbetare, de som sluta kl. 6—7 e. m. hafva i medeltal 21 arbetare, medan de som sluta kl. 7 e. m. och senare hafva endast 5 arbetare i medeltal. De arbetsställen som öfriga veckodagar sluta arbetet senast kl. 7 e. m. hafva i medeltal 35 arbetare och de som sluta senare endast 6 arbetare. Det synes således häraf, att de större sågarna i allmänhet sluta arbetet tidigare på dagen än de mindre. Af samtliga dagarbetare hafva 55.2 % kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. Skilnaden i arbetstidens längd är i allmänhet ganska kort, för de flesta endast en timme.

Af öfriga till träindustrin hörande arbetaregrupper sluta 5.2 % före kl. 2 e. m. om lördag, 37.9 % kl. 2—3 e. m., 7.3 % kl. 3—4 e. m. 18.0 % kl. 4—5 e. m. och 29.3 % kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar i veckan slutar största delen (94.8 %) kl. 6—7 e. m. Af alla dagarbetare sluta 71.0 % tidigare om lördag än öfriga dagar. För 28.7 % af dessa är skilnaden i arbetstid om lördag och öfriga dagar 2 timmar, för 41.0 % 4 timmar. För 9.5 % är denna skilnad t. o. m. 5 timmar.

Närings- och nyttningsmedelsindustri. För arbetarena vid sockerraffinerierna ställa sig tiderna för arbetets avslutande på följande sätt:

	Arbetet afslutas:			
	om lördag		öfriga dagar	
	arbetare	%	arbetare	%
kl. 2—3 e. m.	162	27.3	—	—
» 3—4 »	36	6.1	—	—
» 4—5 »	72	12.1	36	6.1
» 5—6 »	152	25.6	152	25.6
» 6—7 »	171	28.9	405	68.3
Summa	593	100.0	593	100.0

Af de 593 dagarbetarena hafva 270 eller 45.5 % kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. Af dessa hafva 13.3 % en arbetstid som om lördag är 1 1/2 timmar kortare än öfriga veckodagar, 26.7 % 2 timmar och 60.0 % 4 timmar kortare.

I ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna slutar arbetet om lördag för större delen af arbetarena (64.6 %) kl. 6—7 e. m.; 20.2 % sluta en timme tidigare. Också öfriga dagar i veckan slutar flertalet eller 77.8 % kl. 6—7 e. m.; 18.4 % sluta en timme senare. Endast 434 arbetare eller 35.3 % af alla sluta arbetet om lördag tidigare än öfriga dagar i veckan, och af dessa hafva de flesta eller 78.8 % endast en timme kortare arbetstid om lördag än andra veckodagar.

Af arbetarena vid brännvinsbrännerierna, sprit-, vin- och punschfabrikerna slutar ungefär halfva antalet (48.2 %) först kl. 6—7 e. m. om lördag; 5.0 % sluta kl. 2—3 e. m., 19.0 % kl. 3—4 e. m., 8.5 % kl. 4—5 e. m. och 17.2 % kl. 5—6 e. m. Öfriga dagar i veckan sluta 80.3 % kl. 6—7 e. m. och 9.8 % en timme senare. Af arbetarena med dagarbete sluta 57.6 % tidigare om lördag än öfriga dagar. För 34.0 % är skillnaden i arbetstid om lördag och öfriga dagar en timme, för 31.4 % 2 timmar, för 15.1 % 3 timmar och för 14.8 % 4 timmar.

Arbetarena vid tobaksfabrikerna sluta arbetet på sätt som framgår af efterföljande:

	Arbetet afslutas:			
	om lördag		öfriga dagar	
	arbetare	%	arbetare	%
före kl. 2 e. m.	257	6.7	—	—
kl. 2—3 e. m.	1,191	30.9	—	—
» 3—4 »	821	21.3	—	—
» 4—5 »	162	4.2	—	—
» 5—6 »	1,400	36.2	—	—
» 6—7 »	22	0.6	2,072	53.7
» 7—8 »	—	—	1,781	46.2
» 8 och senare	5	0.1	5	0.1
Summa	3,858	100.0	3,858	100.0

Af tobaksarbetarena hafva alla på 5 när om lördag kortare arbetstid än öfriga dagar. Tidsskilnaden är för 40.6 % af dessa arbetare en timme, för 20.0 % 3 timmar och för 30.1 % 4 timmar.

Af öfriga till denna grupp hörande arbetare slutar ungefär halfva antalet (42.9 %) om lördag kl. 2—3 e. m. En så pass stor del som 16.6 % håller på med arbetet också om lördag till kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar i veckan slutar största delen (84.1 %) af dessa arbetare kl. 6—7 e. m. Af dagarbetarena hafva 81.0 % kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. Skilnaden i arbetstidens längd är för ungefär en tiondedel af dessa arbetare en timme, för lika många resp. 1 1/2, 2 och 3 timmar. För 46.6 % uppgår den till 4 timmar.

Beklädnadsindustrin. För arbetarena vid herr- och damskrädderierna avslutas arbetet på sätt som framgår af efterföljande sammanställning:

	Arbetet avslutas:			
	om lördag arbetare	%	öfriga dagar arbetare	%
kl. 2—3 e. m.	16	1.0	—	—
» 3—4 »	22	1.4	—	—
» 4—5 »	32	2.1	—	—
» 5—6 »	310	20.1	20	1.3
» 6—7 »	694	45.2	83	5.4
» 7—8 »	374	24.4	1,287	83.7
» 8 och senare	90	5.8	148	9.6
Summa	1,538	100.0	1,538	100.0

I dessa inrättningar, hvilka, såsom tidigare framhållits, äro rent handvärksmässiga, fortsattes arbetet tämligen sent på kvällen. 68.4 % af arbetarena hafva kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. Skilnaden i arbetstiden är i allmänhet kort, i det att den för 57.8 % af dessa arbetare är endast en timme och för 30.7 % 2 timmar.

Öfriga till beklädnadsindustrin hörande arbetare sluta arbetet om lördag ganska olika, 14.1 % kl. 2—3 e. m., 31.0 % kl. 3—4 e. m., 18.4 % kl. 4—5 e. m., 13.8 % kl. 5—6 e. m. och 13.4 % kl. 6—7 e. m. Öfriga dagar slutar flertalet (68.3 %) först kl. 7—8 e. m., medan 18.4 % sluta redan kl. 6—7 e. m. 93.5 % af dessa arbetare hafva kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar. För 23.7 % är skilnaden i arbetstid en timme, för 13.0 % 2 timmar, för 18.1 % 3 timmar och för 28.7 % 4 timmar.

Grafisk industri. Inom tryckerierna är arbetstiden noggrant reglerad genom gällande tariff. Där råder därför också stor likformighet i detta afseende, såsom framgår af följande:

	Arbetet afslutas:			
	om lördag		öfriga dagar	
	arbetare	%	arbetare	%
före kl. 2 e. m.	154	4.6	—	—
kl. 2—3 e. m.	3,113	94.0	—	—
› 4—5 ›	—	—	16	0.5
› 5—6 ›	2	0.1	201	6.1
› 7—8 ›	8	0.3	3,018	91.1
› 8 och senare	34	1.0	76	2.3
Summa	3,311	100.0	3,311	100.0

Närmare preciseradt är det kl. 2 e. m. som arbetet i regeln slutar om lördag och kl. 7 e. m. öfriga dagar. Skilnaden i arbetstiden är också för det öfvervägande flertalet 2,994 af 3,269 eller 91.6 % 5 timmar.

Fotografiateliererna stängas i allmänhet ganska sent på aftonen både lördag och andra veckodagar, eller kl. 7—8 e. m.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Af dagarbetarena vid dessa inrättningar sluta om lördag 38.8 % kl. 2—3 e. m. och 45.3 % kl. 3—4 e. m. Öfriga dagar i veckan pågår arbetet för dem i regeln till kl. 6—7 e. m. (för 88.9 % af alla dagarbetare). 89.9 % af dem hafva kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar och för 50.4 % af dessa är skilnaden i arbetstid 3 timmar, för 35.9 % 4 timmar.

Bad- och tvättinrättningarna stängas i allmänhet först sent på aftonen, ofta t. o. m. senare på lördag än öfriga dagar. Kl. 8 e. m. och senare slutar arbetet om lördag för 66.0 % af deras betjäning och för 62.8 % på öfriga veckodagar. Endast 28.4 % af dessa personer hafva en kortare arbetstid om lördag än öfriga dagar.

Barberare. Detta slag af inrättningar stänga likaså sent på aftonen och ofta senare om lördag än öfriga dagar.

Den sista afdelningen af Tab 1, (spalt 68—101), innehåller uppgifter an- **Arbetstimmar**
gående den faktiska arbetstiden per vecka för dagarbetarena. Tabellen börjar **per vecka.**
med en arbetstid af 48 timmar och mindre per vecka och går sedan uppåt med steg af 3 timmar. Det visade sig praktiskt utförbart att angifva arbetstiden timme för timme, emedan tabellen hade svällt ut alldeles oproportionerligt. Såsom tabellen är uppställd bör den förstås så att i den andra gruppen 48 timmar icke äro medräknade, men väl 51 timmar, i den följande 51 timmar icke medräknade, men väl 54 timmar o. s. v.

För samtliga arbetsställen och arbetare får man följande allmänna sammanställning:

	Arbetstimmar per vecka:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
48 t. och mindre	169	5.7	1,318	2.0
48—51 timmar	189	6.4	4,063	6.0
51—54 »	233	7.9	4,018	6.0
54—57 »	475	15.9	16,910	25.1
57—60 »	1,275	43.0	33,263	49.4
60—63 »	177	6.0	4,601	6.8
63—66 »	221	7.5	1,669	2.5
66—69 »	42	1.4	625	0.9
69—72 »	119	4.0	731	1.1
72—75 »	32	1.1	70	0.1
75—78 »	14	0.5	53	0.1
78—81 »	4	0.1	11	0.0
81—84 »	6	0.2	12	0.0
84—87 »	2	0.1	22	0.0
87—90 »	2	0.1	4	0.0
mer än 90 timmar	3	0.1	6	0.0
Summa	2,963	100.0	67,376	100.0

Den vanligast förekommande arbetstiden faller här mellan 57 och 60 timmar, d. v. s. är i de allra flesta fall jämt 60 timmar. Därefter följer arbetstiden mellan 54 och 57 timmar, som i de flesta fall är jämt 57 timmar. Dessa bägge arbetstider äro så öfvervägande öfver alla andra, att de innefatta 58.9 % af alla arbetsställen och 74.5 % af alla arbetare.

Beräknas medeltalet arbetare per arbetsställe, så finner man, att för arbetsställen som hafva till och med 54 timmar i veckan detta medeltal är 16, för arbetsställen med 54—57 timmar är det 36, för sådana med 57—60 timmar är det 26 samt för arbetsställen med mer än 60 timmar i veckan endast 12. Det framgår häraf, att det i allmänhet är de små arbetsställena som hafva den längsta arbetstiden. För de stora industriella inrättningarna faller arbetstiden i regeln mellan 54 och 60 timmar i veckan.

Metallindustrin. För de större värkstäderna och bruken faller arbetstiden mellan gränserna 48 och 69 timmar. Arbetstiden fördelar sig sålunda:

	Arbetstimmar per vecka:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
54 t. och mindre	5	3.7	388	3.6
54—57 timmar	78	58.2	6,503	59.7
57—60 »	43	32.1	3,724	34.2
60—69 »	8	6.0	273	2.5
Summa	134	100.0	10,888	100.0

De inrättningar som hafva mer än 60 timmar i veckan äro återigen de mindre.

För handtvärkerierna inom metallindustrin ställer sig arbetstiden såsom följer:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
54 t. och mindre	126	15.9	331	14.5
54—57 timmar	154	19.5	621	27.1
57—60 »	348	44.0	974	42.6
60—63 »	33	4.2	86	3.8
63—66 »	65	8.2	156	6.8
66—69 »	10	1.3	16	0.7
69—72 »	39	4.9	76	3.3
72—84 »	16	2.0	28	1.2
Summa	791	100.0	2,288	100.0

Arbetstiden faller också för denna grupp af arbetare till öfvervägande del (69.7 %) mellan 54 och 60 timmar, men en väsentlig del af arbetarena eller 15.8 % hafva en längre arbetstid, uppgående till och med till 84 timmar. Handtvärkarena inom metallindustrin öfverträffas i detta afseende endast af sågarbetarena, såsom nedan skall visas. Inom denna grupp fanns det ett ganska stort antal svar som voro oanvändbara, emedan det uppgafs, att arbetsgifvaren arbetade ensam och ej hade någon bestämd arbetstid. Det var de många landssmederna, hvilka syssla med att sko hästar och reparera åkdon och dylikt och där arbetstiden beror af tillgång på arbete.

Stenindustrin. För tegelbruken är dagarbetarens arbetstid:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
54 t. och mindre	13	10.7	172	6.6
54—57 timmar	13	10.7	221	8.5
57—60 »	71	58.8	1,538	59.1
60—63 »	7	5.8	321	12.4
63—66 »	8	6.6	69	2.6
66—69 »	1	0.8	15	0.6
69—72 »	4	3.3	232	8.9
75—78 »	4	3.3	34	1.3
Summa	121	100.0	2,602	100.0

Tegelbruken hos oss äro, åtminstone delvis, så beroende af årstiden, att deras arbete i större eller mindre grad bär prägeln af säsongarbete. Detta beroende på brukens storlek och maskinella inrättningar. Vid de stora tegelbruken är arbetet i regeln ordnad på följande sätt. Upptagandet af lera kan naturligtvis ske endast under den årstid då marken icke är frusen. Här till användas vanliga utarbetare. Tegelslagningen vidtar omedelbart, då lera finnes att tillgå och fortgår till hösten. Bränningen börjar äfven genast, men då slagningen af tegel går betydligt hastigare än bränningen, återstår på hösten, då slagningen upphör, en så stor mängd obränd vara, att bränningen kan fortgå i det närmaste hela vintern. Sedan bränningen af hela lagret är slutförd, åtgår en å två månader på vårvintern till reparation af ugnarna, hvar efter samma arbetsordning åter vidtager. Om våren och sommaren, då folk har arbete både med upptagning af lera, tegelslagning och bränning, är personalen naturligtvis störst. På hösten reduceras den starkt, då för bränningen endast erfordras några få personer. Bränningen går kontinuerligt hela dygnet rundt, i det att ugnen består af flera afdelningar hvilka kunna afskiljas från hvarandra. De olika afdelningarna i ugnen fyllas, eldas upp och tömmas successivt efter hvarandra, så att denna procedyr, sedan den gått ugnen rundt, åter börjar med den första afdelningen. Beroende på ugnarnas konstruktion fordrar bränningen af en sats tegel från en till två veckor. De större tegelbruken hafva således arbete hela året om, men af olika slag under de olika årstiderna och jämväl med mycket olika stor personal. De små tegelbruken däremot, främst de som arbeta för husbehof, äro i allmänhet i gång endast under den varma årstiden. Arbetsordningen är i hufvudsak densamma som ofvan beskrifvits, blott af kortare varaktighet för hvarje skede af produktionen. Också i de små tegelbruken pågår bränningen någon tid efter det tegelslagningen upphört.

De här behandlade arbetarena vid tegelbruken äro sådana som äro sysselsatta vid tegelslagningen, eventuellt upptagningen af lera. Brännarena behandlas senare såsom skiftesarbetare.

Arbetstiden är tämligen lång. Medan i allmänhet arbetstiden för flertalet arbetare faller mellan 54 och 60 timmar, faller den för nu ifrågavarande arbetare mellan gränserna 57 och 63 timmar (71.5 % af alla). En särdeles stor del eller 8.9 % hafva en arbetstid af 72 timmar. Högsta antalet är 78 timmar.

Arbetstiden för glasbruksarbetarena med dagarbete fördelar sig sålunda:

	arbetare	%
48—51 timmar	380	43.3
51—54 »	274	31.1
57—60 »	120	13.6
60—63 »	106	12.0
Summa	880	100.0

För öfriga till stenindustrin hörande arbetare är arbetstiden den följande:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
48 t. och mindre	5	5.4	298	8.9
48—51 timmar	2	2.2	61	1.8
51—54 »	20	21.7	482	14.5
54—57 »	24	26.1	681	20.5
57—60 »	37	40.2	1,783	53.6
mer än 60 t.	4	4.4	24	0.7
Summa	92	100.0	3,329	100.0

Här är det 60 timmar som är den vanligaste arbetstiden, därefter 57 timmar. Den längsta arbetstiden är 72 timmar.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. 28.6 % af arbetarena hafva en arbetstid af 54—57 timmar, 54.8 % af 57—60 timmar och 10.9 % af 63—66 timmar. Den längsta arbetstiden, 72—75 timmar, hafva några få arbetare, likaså den kortaste, 48 timmar och mindre.

Tjår-, olje-, gummi och öfrig sådan industri. Af arbetarena hafva 48.2 % en arbetstid af 54—57 timmar, 35.4 % af 57—60 timmar samt 8.9 % af 60—63 timmar. Längsta arbetstiden är 72 timmar för några få arbetare.

Läder- och hårindustri. 2.7 % af arbetarena hafva 54 timmar och mindre, 27.8 % 54—57 timmar, 56.9 % 57—60 timmar, 12.3 % 60—63 timmar samt 0.3 % mer än 63 timmar (högst 69 timmar).

Textilindustrin. Arbetstiden inom spinn- och väfnadsindustrin fördelar sig sålunda:

	arbetare	%
48 t. och mindre	13	0.1
54—57 timmar	3,596	31.4
57—60 »	7,582	66.0
60—63 »	109	0.9
63—66 »	90	0.8
66—69 »	94	0.8
Summa	11,484	100.0

Arbetstiden inom denna industrigren är särdeles likformig för samtliga arbetare, i det att den koncentrerar sig kring tvänne tider, 57 timmar och 60 timmar, hvarvid $\frac{1}{3}$ af arbetarena har den förra arbetstiden och $\frac{2}{3}$ hafva den senare.

Öfriga till textilindustrin hörande arbetare äro endast få och deras arbetstid faller hufvudsakligen mellan 54 och 60 timmar.

Pappersindustrin. Dagarbetarens vid träsliperierna, cellulosa-fabrikerna och pappersbruken arbetstid är följande:

	arbetare	%
48 t. och mindre	42	1.0
54—57 timmar	213	5.3
57—60 »	3,487	86.1
60—63 »	306	7.6
Summa	4,048	100.0

Än mera än inom textilindustrin är här arbetstiden koncentrerad inom trånga gränser, 57—60 timmar.

Från tvänne träsliperier hafva de begärda uppgifterna kommit så sent (först i slutet af april, medan respiten gick ut den 15 februari) att de icke kunnat medtagas i tabellerna. De hafva tillsammans 295 arbetare, däraf 135 dagarbetare. Tagas dessa med här, så får man följande mera detaljerade fördelning af arbetstiden för dagarbetarena.

	arbetsställen		arbetare
	antal	antal	%
48 timmar	1	42	1.0
57 »	4	213	5.1
58 »	16	1,900	45.4
58 $\frac{1}{2}$ »	1	104	2.5
59 »	11	720	17.2
60 »	17	898	21.4
61 »	3	212	5.1
62 »	1	53	1.3
63 »	3	41	1.0
Summa	57	4,183	100.0

För öfriga till pappersindustrin hörande arbetare är arbetstiden:

	arbetare	%
48 t. och mindre	7	0.9
48—51 timmar	324	44.0
51—54 »	204	27.7
54—57 »	195	26.5
mer än 57 »	7	0.9
Summa	737	100.0

Arbetstiden är inom denna grupp kortare än inom flere andra; i det att nästan halfva antalet arbetare har 48—51 timmar. Den längsta arbetstiden faller inom gränserna 63 och 66 timmar.

Träindustrin. För sågvärken och hyflierna fördelar sig arbetstiden för dagarbetarena på följande sätt:

	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
54 t. och mindre	24	5.7	247	2.5
54—57 timmar	12	2.8	218	2.2
57—60 »	210	49.8	5,709	56.8
60—63 »	53	12.6	2,648	26.2
63—66 »	86	20.4	982	9.8
66—69 »	6	1.4	41	0.4
69—72 »	23	5.4	166	1.7
mer än 75 t.	8	1.9	36	0.4
Summa	422	100.0	10,047	100.0

Af alla industrigrenar synes sågindustrin hafva den längsta arbetstiden. Visserligen äro de arbetare som hafva en mycket lång arbetstid, ända till 96 timmar som är det största antalet konstaterade arbetstimmar, mycket få i förhållande till det stora antalet arbetare inom denna industri, men äfven där arbetstiden icke når upp till dessa yttersta gränser, är den dock ganska lång. Ända till och med 57 timmar har endast en ringa del af arbetarena (4.7 % af alla). Det är hufvudsakligast mellan gränserna 57 och 63 timmar som arbetstiden för de flesta arbetare faller (83.0 % af alla), sålunda att något mer än hälften har 57—60 timmar och $\frac{1}{4}$ 60—63 timmar. I det närmaste $\frac{1}{10}$ har en så pass lång arbetstid som 63—66 timmar. Försöker man komma till klarhet angående förhållandet mellan arbetstidens längd och sågverkens storlek, så kommer man till följande medeltal:

	Medeltal arbetare per arbetsställe
57 timmar och mindre	13
57—60 timmar	27
60—63 »	50
mer än 63 timmar	10

De små sågarna med kort arbetstid äro väl närmast de som arbeta för husbehof och ofta äro i gång endast någon del af veckan. De större sågarna hafva 57—60 timmar och de största i allmänhet 60—63 timmar, medan det

åter äro små sågar som hafva en längre arbetstid. Det bör erinras, att de små sågarna som gå enbart med vattenkraft, kunna arbeta endast sommartid. Också för de stora sågarna är arbetet företrädesvis koncentreradt på den varma årstiden.

För öfriga till träindustrin hörande arbetare är arbetstiden:

	Arbetare	%
54 t. och mindre	93	2.7
54—57 timmar	1,592	46.6
57—60 »	1,685	49.2
mer än 60 timmar	50	1.5
Summa	3,420	100.0

Närings- och nyttningsmedelsindustrin. Vid sockerraffinerierna är arbetstiden för dagarbetarena:

	Arbetsställen antal	Arbetare antal	%
55 timmar	2	198	33.5
58 »	1	22	3.7
59 »	1	50	8.4
60 »	1	152	25.6
63 »	2	171	28.8
Summa	7	593	100.0

För ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna är arbetstiden:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
57 t. och mindre	52	30.6	244	19.7
57—60 timmar	81	47.6	642	52.0
60—63 »	17	10.0	221	18.0
mer än 63 timmar	20	11.8	126	10.3
Summa	170	100.0	1,233	100.0

Många af läskdrycksfabrikerna på landsbygden äro af ganska tillfällig natur. De flesta sådana inrättningar arbeta endast under sommaren med en å två biträden. Ofta är det apotekaren på orten som drifver denna rörelse och i så fall får apoteksdrängen vid sidan af sina öfriga göromål tjänstgöra såsom läskdryckstillverkare.

Bränneriernas, sprit-, vin- och punschfabrikernas arbetstid gestaltar sig sålunda:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	antal	antal	%
54 t. och mindre	11	62	62	11.4
54—57 timmar	10	68	68	12.5
57—60 »	17	332	332	61.3
mer än 60 timmar	6	80	80	14.8
Summa	44	542	542	100.0

För arbetarena inom tobaksindustrin är arbetstiden:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	antal	antal	%
48 t. och mindre	1	3	3	0.1
51—54 timmar	7	1,266	1,266	32.8
54—57 »	8	986	986	25.5
57—60 »	6	1,593	1,593	41.3
mer än 60 timmar	2	10	10	0.3
Summa	24	3,858	3,858	100.0

Slutligen hafva öfriga till denna industrigrupp hörande arbetare nedan angifna arbetstider:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
54 t. och mindre	28	24.6	159	13.9
54—57 timmar	16	14.0	135	11.9
57—60 »	57	50.0	608	53.5
mer än 60 timmar	13	11.4	235	20.7
Summa	114	100.0	1,137	100.0

Bland här upptagna inrättningar är en fabrik för tillverkning af diverse sötsaker med 195 arbetare och en arbetstid af icke mindre än 67 timmar.

Beklädnadsindustrin. För herr- och damskrädderierna är arbetstiden:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
51 t. och mindre	19	6.2	82	5.3
51—54 timmar	31	10.2	250	16.2
54—57 »	40	13.1	212	13.8
57—60 »	179	58.7	853	55.5
60—63 »	13	4.3	64	4.2
63—66 »	16	5.2	56	3.6
mer än 66 timmar	7	2.3	21	1.4
	<hr/>		<hr/>	
Summa	305	100.0	1,538	100.0

Såsom redan tidigare påpekats, är detta slag af inrättningar tämligen små. Man kan dock äfven här finna en skilnad i afseende å arbetstiden för de mindre och för de något större inrättningarna.

	Antal arbetare i medeltal per arbetsställe
54 timmar och mindre	7
54—60 timmar	5
mer än 60 timmar	4

Det är återigen de minsta inrättningarna som hafva den längsta arbetstiden. Den längsta påträffade arbetstiden är 96 timmar, dock endast vid ett skrädderi med 2 arbetare.

För öfriga hithörande arbetare är arbetstiden:

	Arbetare	
	antal	%
48 timmar och mindre	172	13.4
48—51 timmar	27	2.1
51—54 »	303	23.8
54—57 »	175	13.7
57—60 »	514	40.3
mer än 60 timmar	86	6.7
	<hr/>	
Summa	1,277	100.0

Likasom för skrädderierna är här gränserna för omkring hälften af arbetarena 57 och 60 timmar.

Grafisk industri. Bok- och stentryckeriernas arbetstid framgår af följande:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
48 t. och mindre	7	6.2	171	5.2
48—51 timmar	90	79.7	2,976	89.9
51—54 »	11	9.7	122	3.7
54—57 »	4	3.5	8	0.2
60—63 »	1	0.9	34	1.0
Summa	113	100.0	3,311	100.0

Typograferna äro de arbetare hos oss, hvilka lyckats komma till den kortaste arbetstiden, hvilket äfven framgår af ofvanstående tal, som utvisa, att allra största delen af arbetarena, eller $\frac{9}{10}$ af alla, hafva en arbetstid af 48—51 timmar, eller närmare preciseradt 51 timmar.

Af biträdena vid fotografiateljiererna hafva 33.3 % en arbetstid af 48 timmar och mindre, 13.2 % af 48—51 timmar, 14.7 % af 51—54 timmar 7.0 % af 54—57 timmar, 23.3 % af 57—60 timmar och 8.5 % af mer än 60 timmar.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. För dessa arbetare ställer sig dagarbetet så, att största delen, eller 73.3 %, har en arbetstid af 54—57 timmar, 5.5 % hafva en kortare och 21.2 % längre arbetstid.

Bad- och tvättinrättningar.

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	%	antal	%
57 t. och mindre	23	29.0	154	29.0
57—60 timmar	20	33.6	179	33.6
60—69 »	16	13.8	73	13.8
69—72 »	11	22.7	121	22.7
mer än 72 t.	3	0.9	5	0.9
Summa	73	100.0	532	100.0

Af ofvanstående framgår, att arbetstiden ofta är mycket lång i detta slag af inrättningar.

Barberare. Arbetstiden ställer sig såsom följer för biträdena vid barberare-affärerna:

	Arbetsställen antal	Arbetare antal	%
54 t. och mindre	6	19	11.8
57—60 timmar	7	13	8.1
60—63 »	5	13	8.1
63—66 »	5	10	6.2
66—69 »	7	17	10.6
69—72 »	20	38	23.8
72—75 »	26	50	31.4
Summa	76	160	100.0

Såsom synes hafva biträdena i barberareaffärerna en synnerligen lång arbetstid.

Kap. III.

Arbetsställen och arbetare med arbete i två skiften.

I Tab. 2 äro sammanförda uppgifterna angående arbetsställen och arbetare med två skiften. Den består af fyra särskilda afdelningar. Den första afdelningen (spalt 2—13) behandlar klockslagen för ombyte af skiften; den andra (spalt 14—45) redogör för arbetstiden under den ena veckan (med kortare arbetstid); den tredje afdelningen (spalt 46—89) redogör för arbetstiden under den andra veckan (med längre arbetstid); den fjärde afdelningen slutligen (spalt 90—133) innehåller uppgifter angående den sammanlagda arbetstiden under tvänne på hvarandra följande veckor.

I den första afdelningen är antalet arbetsställen bland träsliperierna, cellulosafabrikerna och pappersbruken upptaget till 46, men i de tre följande afdelningarna till 48, hvarigenom också slutsumman arbetsställen på det förra stället är 248, men på de senare 250. Detta beror på att vid tvänne arbetsställen arbetarena hafva olika arbetstid och således dessa tvänne arbetsställen räknats dubbelt.

Jämför man antalet arbetsställen och antalet arbetare som hafva två skiften med motsvarande antal i hela förevarande undersökning, så kommer man till följande resultat:

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med skiftesarb.	%	alla	med skiftesarb.	%
<i>Metallindustri:</i>	926	8	0.9	14,095	483	3.4
Större verkstäder och bruk	135	8	5.9	11,807	483	4.1
<i>Stenindustri m. m.:</i>	226	37	16.4	7,241	469	6.5
Tegelbruk	125	22	17.6	2,940	315	10.7
Glasbruk	8	3	37.5	1,108	56	5.0
Öfriga	93	12	12.9	3,193	98	3.1
<i>Ind. f. tillv. af kem. prepar.:</i>	27	1	3.7	914	4	0.4
<i>Tjärindustri m. m.:</i>	36	5	13.9	376	35	9.3
<i>Textilindustri:</i>	50	9	18.0	12,398	509	4.1
Spinn- och väfnadsindustri	38	9	23.7	12,312	509	4.2

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med skiftesarb.	%	alla	med skiftesarb.	%
<i>Pappersindustri:</i>	122	47	38.5	10,069	3,677	36.4
Träslip., cellul.fabr. o. pappersbruk	61	46	75.4	9,308	3,661	39.3
Öfriga	61	1	1.6	761	16	2.1
<i>Träindustri:</i>	529	119	22.5	21,301	8,047	37.8
Sågvärk och hyflerier	462	117	25.3	17,856	7,961	44.5
Öfriga	67	2	3.0	3,445	86	2.5
<i>Närings- o. njutn.med. industri:</i>	360	12	3.3	7,757	248	3.2
Sockerraffinerier	7	5	71.4	835	186	22.3
Ölbryggerier o. läskdr.fabr.	168	4	2.4	1,294	10	0.8
Brännerier m. m.	46	2	4.4	609	33	5.4
Öfriga	115	1	0.9	1,158	19	1.6
<i>Beklädnadsindustri:</i>	379	1	0.3	2,840	8	0.3
Öfriga	74	1	0.1	1,302	8	0.6
<i>Grafisk industri:</i>	154	4	2.6	3,653	26	0.7
Bok- o. stentryckerier	110	4	3.6	3,516	26	0.7
<i>Belysn. o. kraftöfverför. ind.:</i>	23	5	21.7	500	15	3.0
Alla	3,020	248	8.2	83,571	13,521	16.2

Intet två-skiftes arbete förekommer vid följande af här behandlade yrken: inom metallindustrin vid handtvärkerierna, inom den grupp af textilindustrin som sammanfattats under rubriken öfriga, inom tobaksindustrin, herr- och damskrädderierna, fotografiateljerna, bad- och tvättinrättningarna samt inom barberaryrket.

Största betydelsen har arbetet i två skiften inom sågindustrin, där 44.5 % af alla arbetare hafva sitt arbete sålunda ordnadt, därefter följer träsliperierna, cellulosaafabrikerna och pappersbruken, bland hvilkas arbetare 39.3 % hafva arbete i två skiften, sedan sockerraffinerierna med 22.3 % af alla arbetare i skiftesarbete, tegelbruken (10.7 % af alla arbetare), tjärindustrin (9.3 % af alla arbetare), brännerierna, sprit-, vin- och punschfabrikerna (5.4 % af alla arbetare), glasbruken (5.0 %), spinn- och väfnadsindustrin (4.2 %), verkstäder och bruk inom metallindustrin (4.1 %) o. s. v. För de flesta öfriga yrkesgrenar, där arbete i två skiften förekommer, har det mycket liten betydelse.

För hela det här behandlade materialet visar det sig, att 8.2 % af arbetsställena och 16.2 % af de där sysselsatta arbetarena hafva arbete i två skiften.

Klockslog för ombyte af skiften.

Då arbetet är ordnadt i två skiften är det vanligt, att det ena skiftesbytet sker kl. 6 f. m., hvarigenom det andra oftast faller 12 timmar senare,

eller kl. 6 e. m. Härifrån afvikande anordningar förekomma dock äfven. I Tab. 2 spalt 2—13 hafva uppgifterna angående klockslagen för ombyte af skiften ordnats så, att det för morgonen angifvits huru många arbetsställen och arbetare som hafva ombyte kl. 6 f. m. och tidigare samt huru många efter kl. 6 f. m. För aftonen har åter valts kl. 9 e. m. såsom gräns.

Det framgår för hela skiftesarbetet följande:

	Skiftesombyte sker på morgonen:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
kl. 6 f. m. och tidigare	193	77.8	12,395	91.7
efter kl. 6 f. m.	48	19.4	1,019	7.5
ej uppgifvet.	7	2.8	107	0.8
Summa	248	100.0	13,521	100.0

	Skiftesombyte sker på aftonen:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
kl. 9 e. m. och tidigare	234	94.4	13,271	98.2
efter kl. 9 e. m.	7	2.8	143	1.0
ej uppgifvet	7	2.8	107	0.8
Summa	248	100.0	13,521	100.0

Ombytet kl. 6 f. m. är det mest förekommande, såsom redan antyddes. Tidigare än kl. 6 f. m. förekommer skiftesbyte endast vid 4 arbetsställen med 52 arbetare. Vid ett elektricitetsvärk skifta 2 arbetare redan kl. 3 på morgonen, vid ett puddelvärk sker ombytet för 18 arbetare kl. 4 på morgonen, vid ett kalkbruk skifta 2 arbetare kl. 5 på morgonen och vid ett träsliperi sker ombytet kl. $\frac{1}{2}$ 6 f. m.

Uppgifterna angående arbetstiden hafva fördelats på tre afdelningar af Tab. 2, innehållande arbetstimmarna under den ena veckan, under den andra veckan samt under tvänne på hvarandra följande veckor tillsammans. Till den första afdelningen har alltid, där arbetstiderna under tvänne på hvarandra följande veckor äro olika, hänförts veckan med kortare arbetstid, till den andra afdelningen veckan med längre arbetstid. Bägge dessa tabeller fortgå med steg om 3 timmar börjande från 48 timmar. I den sista afdelningen äro stegen 6 timmar.

För alla här behandlade arbetsställen och arbetare ställa sig arbetstiderna sålunda:

	Arbetstimmar under den ena veckan:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
48 t. och mindre	9	3.6	202	1.5
50 timmar	33	13.2	3,343	24.7
52-54 »	8	3.2	812	6.0
55-57 »	17	6.8	805	6.0
58-60 »	55	22.0	2,173	16.0
61-63 »	23	9.2	1,726	12.8
64-66 »	23	9.2	523	3.9
70-72 »	56	22.4	3,645	26.9
mer än 72 timmar	18	7.2	158	1.2
ej uppgifven tid	8	3.2	134	1.0
Summa	250	100.0	13,521	100.0

	Arbetstimmar under den andra veckan:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
48 t. och mindre	7	2.8	38	0.3
52-54 timmar.	4	1.6	49	0.4
55-57 »	9	3.6	310	2.3
58-60 »	72	28.8	5,511	40.6
62-63 »	28	11.2	2,450	18.1
64-66 »	29	11.6	750	5.6
68-69 »	4	1.6	64	0.5
70-72 »	28	11.2	932	6.9
74 »	5	2.0	189	1.4
76 »	2	0.8	20	0.1
80 »	3	1.2	440	3.3
81 »	1	0.4	30	0.2
82 »	9	3.6	676	5.0
84 »	31	12.4	1,752	13.0
mer än 84 timmar	10	4.0	176	1.3
ej uppgifven tid	8	3.2	134	1.0
Summa	250	100.0	13,521	100.0

	Arbetstimmar under två veckor:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
99 t. och mindre	8	3.2	52	0.4
104—108 timmar	7	2.8	341	2.5
109—114 »	35	14.0	3,461	25.5
115—120 »	50	20.0	2,969	22.0
121—126 »	31	12.4	1,894	14.0
128—132 »	31	12.4	754	5.6
137 »	1	0.4	82	0.6
140—144 »	24	9.6	673	5.0
145—150 »	4	1.6	98	0.7
152—156 »	32	12.8	2,862	21.2
mer än 156 »	19	7.6	201	1.5
ej uppgifven tid	8	3.2	134	1.0
Summa	250	100.0	13,521	100.0

En mera i detalj gående granskning visar för de i tabellen intagna grupperna med större antal arbetare, d. v. s. 58—60, 61—63 och 70—72 timmar följande sammansättning af dessa grupper:

	Arbetstimmar under den ena veckan:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
58 timmar	4	1.6	398	2.9
59 »	11	4.4	557	4.1
60 »	40	16.0	1,218	9.0
61 »	2	0.8	409	3.0
62 »	7	2.8	630	4.7
63 »	14	5.6	687	5.1
72 »	50	20.0	3,525	26.1

För den andra veckan finner man vid en sönderdelning af grupperna 58—60 och 62—63 timmar följande:

	Arbetstimmar under den andra veckan:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
58 timmar	5	2.0	420	3.1
59 »	12	4.8	956	7.1
60 »	55	22.0	4,135	30.6
62 »	6	2.4	287	2.1
63 »	22	8.8	2,163	16.0

Ur de större grupperna bland uppgifterna angående arbetstiden under tvänne på hvarandra följande veckor uttagas här sådana detaljer, som hafva större vikt:

	Arbetstimmar under två veckor:			
	arbetsställen		arbetare	
	antal	%	antal	%
109 timmar	3	1.2	494	3.7
110 »	25	10.0	2,699	20.0
113 »	1	0.4	220	1.6
115 »	7	2.8	953	7.1
118 »	11	4.4	822	6.1
120 »	29	11.6	1,091	8.1
124 »	6	2.4	661	4.9
125 »	3	1.2	378	2.8
126 »	14	5.6	608	4.5
152 »	3	1.2	440	3.3
154 »	9	3.6	676	5.0
156 »	19	7.6	1,716	12.7

Metallindustrin. Skiftesarbetet spelar ej någon dominerande roll för denna industrigren, då endast 3.4 % af dess arbetare hafva arbetet ordnad i två skiften. För de större arbetaregrupperna är arbetstiden fördelad på följande sätt:

	Arbetstimmar under den ena veckan:	
	arbetare	%
55 timmar	150	31.1
58 »	174	36.0
72 »	75	15.5

Arbetstimmar under den andra veckan:		
60 timmar	324	67.1
72 »	75	15.5

Arbetstimmar under två veckor:		
115 timmar	150	31.1
118 »	174	36.0
144 »	75	15.5

Af ofvanstående framgår tydligt huru arbetet är ordnad för dessa de största grupperna af metallarbetare, nämligen:

150 arbetare hafva	55 + 60 = 115 timmar,
174 » »	58 + 60 = 118 »
75 » »	72 + 72 = 144 »

Stenindustri m. m. Icke håller för stenindustrin har skiftesarbetet någon större betydelse. Det är främst inom tegelindustrin som sådant förekommer. För de mera betydande arbetaregrupperna inom densamma är arbetstiden som följer:

	Arbetstimmar under den ena veckan:	
	arbetare	%
50 timmar	100	31.7
60 »	132	41.9
65 »	45	14.3

	Arbetstimmar under den andra veckan:	
	arbetare	%
59 timmar	100	31.7
60 »	122	38.7
66 »	48	15.2

	Arbetstimmar under två veckor:	
	arbetare	%
109 timmar	100	31.7
120 »	122	38.7
131 »	45	14.3

Häraf kan bestämmas arbetsordningen för 267 eller 84.7 % af tegelbruksarbetarena med arbete i två skiften:

100 arbetare hafva	50 + 59 = 109 timmar,
122 » »	60 + 60 = 120 »
45 » »	65 + 66 = 131 »

Vid glasbruken hafva endast 56 arbetare skiftesarbete, däraf

48 arbetare hafva	63 + 63 = 126 timmar.
-------------------	-----------------------

De under öfriga upptagna till stenindustrin hörande inrättningar med arbete i två skiften äro 9 kalkstensbrännerier, ett kolbränneri, en inrättning för tillverkning af brynstenar och en för förädling af marmor. I skiftesarbete sysselsättas 98 arbetare. Man finner följande arbetsordning vara gällande för 70 af dessa:

46 arbetare hafva	60 + 60 = 120 timmar,
24 » »	70 + 70 = 140 »

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Det är endast 4 arbetare som hafva arbete i två skiften med 72 timmar under vardera veckan, eller således 144 timmar tillsammans. De äro anställda vid en dynamitfabrik.

Tjär-, olje-, gummi- och öfrig sådan industri. Här hafva 35 arbetare skiftesarbete. Dessas arbetsordning är följande:

2 arbetare hafva	18 + 18 =	36 timmar,
2 » »	24 + 24 =	48 »
2 » »	36 + 36 =	72 »
11 » »	60 + 60 =	120 »
18 » »	62 + 62 =	124 »

De 35 arbetarena äro anställda vid 3 tjär- och terpentinfabriker, vid en ljus- och tvålfabrik samt vid ett oljeslageri.

Textilindustrin. Inom spinn- och väfnadsindustrin är det endast 4.2 % af arbetarena eller 509 personer vid 9 arbetsställen som hafva arbete i två skiften. Arbetsordningen för dessa arbetare är följande:

150 arbetare hafva	48 + 58 =	106 timmar,
220 » »	55 + 58 =	113 »
16 » »	58 + 58 =	116 »
11 » »	60 + 60 =	120 »
16 » »	59 + 62 =	121 »
24 » »	62 + 62 =	124 »
7 » »	64 + 64 =	128 »
16 » »	64 + 65 =	129 »
49 » »	60 + 72 =	132 »

Pappersindustrin. Träsliperierna, cellulosafabrikerna och pappersbruken hafva i stor utsträckning arbetet ordnad i två skiften. Af 61 sådana inrättningar, som lämnat fullständiga upplysningar i tid, hafva 46 sådant skiftesarbete och af de där sysselsatta 9,308 arbetarena hafva 3,661 eller 39.3 % arbete i två skiften. Tages härtill ännu med de tvänne träsliperier, hvilka, såsom tidigare nämnts, insändt uppgifter så sent, att de icke kunnat intagas i tabellerna, så kommer man till det resultat att af 9,603 arbetare 3,821 eller 39.8 % hafva arbete i två skiften. För 109 af dessa arbetare finnes arbetstiden icke närmare angifven.

För dessa arbetare är arbetsordningen under två på hvarandra följande veckor ordnad såsom framgår af nedanstående sammanställning:

	Arbetsställen		Arbetare
	antal	antal	%
60 + 60 = 120 timmar	1	20	0.5
63 + 63 = 126 »	1	42	1.1
59 + 69 = 128 »	1	20	0.5
60 + 70 = 130 »	2	44	1.1
60 + 72 = 132 »	1	91	2.4
66 + 76 = 142 »	1	18	0.5

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	antal	antal	%
72 + 72 = 144 timmar	3	225	225	5.9
71 + 74 = 145 »	1	90	90	2.4
72 + 80 = 152 »	2	438	438	11.5
72 + 81 = 153 »	1	30	30	0.8
72 + 82 = 154 »	9	676	676	17.7
72 + 84 = 156 »	21	1,876	1,876	49.1
78 + 84 = 162 »	1	1	1	0.0
72 + 90 = 162 »	1	1	1	0.0
72 + 96 = 168 »	1	48	48	1.3
84 + 91 = 175 »	1	92	92	2.4
ej uppgifven arbetstid	1	109	109	2.8
Summa	49	3,821	3,821	100.0

Till ytterligare förtydligande af huru arbetet är ordnad meddelas här förklarande anmärkningar i de fall, då svaren innehållit sådana.

63 + 63 = 126 timmar. Dagskiftet under den ena veckan, hvilket slutar arbetet om lördag kl. 6 e. m., öfvergår följande vecka till nattskifte, som vidtager om söndag kl. 6 e. m. Nattskiftet slutar om lördag kl. 6 f. m., börjar åter såsom dagskifte om måndag kl. 6 f. m. Söndagshvila under 24 eller 48 timmar.

60 + 70 = 130 timmar. Det nattskifte som slutar om söndag kl. 6 f. m. öfvergår till dagskifte från måndag kl. 6 f. m., hvilket åter slutar om lördag kl. 6 e. m. Söndagshvila under 24 timmar.

60 + 72 = 132 timmar. På samma sätt som föregående.

66 + 76 = 142 timmar. På samma sätt som föregående.

72 + 72 = 144 timmar. På samma sätt som föregående.

71 + 74 = 145 timmar. Dagskiftet slutar om lördag kl. 5 e. m. och börjar som nattskifte om söndag kl. 4 e. m. Söndagshvila under 23 timmar.

72 + 80 = 152 timmar. Nattskiftet slutar om söndag kl. 6 f. m. och börjar åter såsom dagskifte om måndag kl. 6 f. m. Dagskiftet slutar om lördag kl. 6 e. m. och börjar åter såsom nattskifte om söndag kl. 10 e. m. Söndagshvila resp. 24 och 28 timmar.

72 + 82 = 154 timmar. Dagskiftet arbetar från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m. från måndag till lördag. Det öfvergår till nattskifte om söndag kl. 8 e. m., arbetar då till måndag kl. 6 f. m. samt från 6 e. m. till 6 f. m. från måndag till lördag. Söndagshvila resp. 24 och 26 timmar.

72 + 84 = 156 timmar. Dagskiftet arbetar från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m. från måndag till lördag och öfvergår till nattskifte om söndag kl. 6 e. m. Nattskiftet arbetar sedan från kl. 6 e. m. till kl. 6 f. m. från söndag

afton till påföljande söndag morgon. Söndagshvila 24 timmar. För ett arbetsställe med 110 skiftesarbetare har uppgifvits att fabriken ungefär en gång i månaden hålles stängd från söndag kl. 6 f. m. till måndag kl. 6 f. m.

$72 + 96 = 168$ timmar. Dagskiftet som arbetar från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m. alla dagar i veckan, äfven söndag, fortsätter ytterligare från söndag kl. 6 e. m. till måndag kl. 6 f. m., d. v. s. under 24 timmar utan afbrott. Arbetar sedan under 6 nätter från kl. 6 e. m. till kl. 6 f. m. Söndagshvila hvarannan vecka 24 timmar.

Det ena arbetsställe som hör till rubriken öfriga under pappersindustrin är en inrättning för tillverkning af brefkuvert och för förädling af pappersalster. Skiftesarbetet omfattar 54 timmar hvardera veckan, eller tillsammans 108 timmar under två på hvarandra följande veckor.

Träindustrin. Vid sågvärken och hyflerierna förekommer arbetet i två skiften i större utsträckning än vid någon annan industrigren. Det är i bruk vid 117 arbetsställen af 462 (25.3 %) och enligt denna ordning arbeta 7,961 arbetare af 17,856 (44.5 %).

Skiftesarbetet är ordnad på mycket olikartadt sätt vid de olika sågarna, såsom framgår af följande sammanställning:

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	antal	antal	%
$45 + 54 = 99$ timmar	1	14		0.2
$52 + 52 = 104$ »	1	3		0.0
$50 + 57 = 107$ »	1	64		0.8
$54 + 54 = 108$ »	1	16		0.2
$50 + 59 = 109$ »	2	394		4.9
$50 + 60 = 110$ »	23	2,575		32.5
$55 + 55 = 110$ »	2	124		1.6
$53 + 59 = 112$ »	1	6		0.1
$57 + 57 = 114$ »	3	29		0.4
$52 + 63 = 115$ »	4	771		9.7
$55 + 60 = 115$ »	1	24		0.3
$58 + 58 = 116$ »	1	22		0.3
$59 + 59 = 118$ »	8	456		5.7
$58 + 60 = 118$ »	1	186		2.3
$59 + 60 = 119$ »	1	65		0.8
$60 + 60 = 120$ »	16	659		8.3
$55 + 65 = 120$ »	1	126		1.6
$55 + 66 = 121$ »	5	112		1.4
$50 + 72 = 122$ »	1	100		1.3

	Arbetsställen		Arbetare	
	antal	antal	%	
62 + 62 = 124 timmar	2	210	2.6	
61 + 63 = 124 »	2	409	5.1	
62 + 63 = 125 »	3	378	4.7	
63 + 63 = 126 »	10	480	6.0	
55 + 74 = 129 »	1	7	0.1	
65 + 65 = 130 »	8	85	1.1	
65 + 66 = 131 »	2	25	0.3	
66 + 66 = 132 »	8	323	4.1	
72 + 72 = 144 »	4	273	3.4	
87 + 87 = 174 »	1	20	0.2	
90 + 98 = 188 »	1	4	0.0	
94 + 94 = 188 »	1	1	0.0	
Summa	117	7,961	100.0	

Söker man åter utreda, huruvida något sammanhang förefinnes mellan arbetstidens längd och sågarnas storlek, så kommer man till följande medeltal:

Arbetstid under två veckor:	Medeltal arbetare per arbetsställe:
t. o. m. 109 timmar	82
110 timmar	108
112—120 timmar	63
121—130 »	56
131 timmar och mer	38

Man kan åter göra gällande, att det är de mindre sågarna som hafva den längre arbetstiden, naturligtvis med vissa undantag.

Den vanligaste anordningen är den med 50 timmar under den ena veckan och 60 timmar under den andra, i det att 32.5 % af arbetarena hafva denna arbetsordning. Därnäst följer den med 52 och 63 timmar, så den med 59 timmar under hvardera veckan och sedan den med 61 och 63 timmar.

Uti svaren ingå i allmänhet icke så fullständiga redogörelser för huru ombyte af skiften sker, att därur kunde för hvarje arbetsställe uträknas längden af söndagshvilan, men kan man såsom allmän regel uppställa, att nattskiftet slutar söndag morgon och öfvergår till dagskifte från måndag morgon, hvilket åter slutar lördag afton för att åter börja som nattskifte om söndag afton. I allmänhet förekommer således icke egentligt söndagsarbete, men är söndagshvilan dess kortare ju längre arbetstiden under tvänne veckor tillsammans är.

De bägge under öfriga upptagna arbetsställen med arbete i två skiften äro ett ångsnickeri och en fabrik för tillverkning af träull och paketpinnar. Vid det ena arbetsstället hafva 80 arbetare $50 + 57 = 107$ timmar, vid det andra $50 + 68 = 118$ timmar.

Närings- och njutningsmedelsindustri. Vid 5 af de redovisade 7 socker- raffinerierna användes arbete i två skiften och är det 186 arbetare af 835 eller 22.3 % som hafva sådant arbete. Detta är ordnad på följande sätt:

8 arbetare	hafva	$50 + 65 = 115$	timmar,
84	›	$60 + 60 = 120$	›
82	›	$63 + 74 = 137$	›
8	›	$74 + 74 = 148$	›
4	›	$72 + 96 = 168$	›

Arbetet slutar för nattskiftet söndag morgon och vidtager åter som dagskifte måndag morgon, hvilket fortgår till lördag afton för att åter vidtaga som nattskifte söndag afton. Uppgifterna äro icke så noggranna, att det vore möjligt att för hvarje arbetsställe uträkna längden af söndagshvilan, men är den tydligen omkring 24 timmar, för en del något mer, för andra mindre.

Vid ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna är arbetet i två skiften utan betydelse, då sådant förekommer endast för 10 arbetare vid 4 arbetsställen. För ett arbetsställe med 4 arbetare har arbetstiden icke ens uppgifvits.

Vid brännerierna, sprit-, vin- och punschfabrikerna har arbetet i två skiften icke håller någon större betydelse. Det är nämligen endast 33 arbetare vid 2 arbetsställen som hafva sådant arbete. Vid det ena arbetsstället hafva 12 arbetare $50 + 58 = 108$ timmar, vid det andra 21 arbetare $72 + 72 = 144$ timmar.

Det ena arbetsstället, upptaget under öfriga, är en cikoriefabrik, där 19 arbetare hafva $60 + 62 = 122$ timmar.

Beklädnadsindustrin. Den enda hithörande inrättningen som har arbete i två skiften är en fabrik för tillverkning af filtstöflar, där 8 arbetare hafva skiften om 48 timmar hvardera eller tillsammans 96 timmar under två veckor.

Grafisk industri. Det arbete inom bok- och stentryckerierna som upptagits såsom arbete i två skiften skiljer sig i så måtto från allt det öfriga, att däri icke ingår något nattarbete, utan är det endast dagarbete, där arbetet för det ena skiftet är på förmiddagen, för det andra på eftermiddagen, med ombyte vanligen kl. 3 e. m. Oaktadt denna väsentliga skilnad har denna grupp sammanförts med öfriga arbetare i två skiften, då det icke var möjligt att konstruera en särskild tabell för dem och då de på detta sätt sysselsatta arbetarna äro så få. Arbetstiden är:

40 + 40 = 80	timmar	för	20	arbetare
43 + 43 = 86	»	»	2	»
46 + 46 = 92	»	»	2	»
ej uppgifven	»	»	2	»

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Efter det tabellerna redan voro färdiga anlände tvänne försenade svar omfattande 107 arbetare. Vid dessa bägge inrättningar hafva 29 arbetare arbete i två skiften. Hela antalet sådana arbetare ökas således till 44. För dessa ställa sig arbetsordningen på följande sätt:

4	arbetare	hafva	72 + 72 = 144	timmar
2	»	»	60 + 90 = 150	»
4	»	»	66 + 84 = 150	»
2	»	»	84 + 84 = 168	»
29	»	»	72 + 96 = 168	»
2	»	»	ej uppgifven	arbetstid.

För 2 arbetare vid ett arbetsställe anges, att ombyte af skiften sker enligt öfverenskommelse mellan arbetarena. De 29 arbetare som hafva sammanlagdt 168 timmar uppgifves hafva ledigt en månad under sommaren med full lön.

Kap. IV.

Arbetsställen och arbetare med arbete i tre skiften.

Uppgifterna angående arbetet i tre skiften finnas sammanförda i Tab. 3. Den första delen af densamma (spalt 2—21) behandlar klockslagen för ombyte af skiften, den andra delen (spalt 22—61) arbetstiden under tre på hvarandra följande veckor. Då de inrättningar som hafva arbete i tre skiften äro jämförelsevis få och således också de olika kombinationerna af klockslag för ombyte af skiften och af arbetstider icke håller särdeles många, blef det möjligt att i denna tabell införa hvarje särskild inrättning med motsvarande exakta uppgifter utan att sammanslå flere till större grupper. I den första afdelningen äro sålunda alla klockslag och i den senare verkliga antalet arbetstimmar för hvarje fall angifna.

Arbetare med
tre skiften.

En jämförelse mellan hela antalet redovisade arbetsställen och arbetare och antalet arbetsställen och arbetare med arbete i tre skiften ger följande resultat:

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med skiftesarb.	%	alla	med skiftesarb.	%
<i>Metallindustri:</i>	926	2	0.2	14,095	42	0.2
Större väerkstäder och bruk	135	2	1.5	11,807	42	0.2
<i>Stenindustri m. m.:</i>	226	6	2.6	7,241	33	0.5
Tegelbruk	125	4	3.2	2,940	21	0.7
Glasbruk	8	1	1.2	1,108	6	0.5
Öfriga	93	1	1.1	3,193	6	0.2
<i>Ind. f. tillv. af kem. prepar.:</i>	27	1	3.7	914	22	2.4
<i>Pappersindustri:</i>	122	21	17.2	10,069	1,317	13.0
Träslip., cellul.f. o. papp.br.	61	21	34.4	9,308	1,317	14.1
<i>Träindustri:</i>	529	1	0.2	21,301	3	0.0
Öfriga	67	1	1.5	3,445	3	0.1
<i>Närings o. njutn.med. ind.:</i>	360	3	0.8	7,757	27	0.3
Sockerraffinerier	7	1	14.3	835	15	1.8
Ölbrygg. och läskdrycksf.	168	2	1.2	1,294	12	0.9
<i>Belysn. o. kraftöfverf. ind.</i>	23	6	26.1	500	94	21.0
Alla	3,020	40	1.3	83,571	1,538	1.8

Arbete indeladt i tre skiften är i ringa mån brukligt i våra industriella inrättningar, då endast 1.3 % af de redovisade arbetsställena och 1.8 % af de redovisade arbetarena hafva sådant arbete. Sin största betydelse har det vid träsliperierna, cellulosa-fabrikerna och pappersbruken, där 1,317 arbetare, anställda vid 21 fabriker hafva arbete i tre skiften. Äfven i denna industrigren har denna arbetsordning förlorat i betydelse, sedan flere fabriker, efter att under någon tid i större skala hafva arbetat med tre skiften, återgingo till den tidigare ordningen med två skiften. Någon betydelse har arbetet i tre skiften också vid belysnings- och kraftöfverföringsinrättningarna, men antalet arbetare med sålunda ordnad arbete är dock endast 94. I alla öfriga här upptagna branscher är det endast ett mycket ringa antal arbetare som har sådant skiftesarbete.

Tyvärre äro de lämnade svaren icke i alla fall så tydligt affattade, att det vore möjligt att få full visshet i alla afseenden beträffande anordningen af arbetet i tre skiften. Det erbjuder särskildt i en del fall svårighet att få klarhet om söndagshvilans längd.

Metallindustrin. Vid tvänne järnbruk begagnas arbete i tre skiften. Vid det ena äro 4 arbetare sysselsatta vid masugn sålunda, att de bilda tvänne arbetslag om 2 man hvarterda, hvilka skifta kl. 4 f. m., 12 på dagen och kl. 8 e. m. Arbetstiden för dem är ena veckan 80 timmar, andra veckan 88 timmar. Skiftena regleras genom att hvarje lag hvarannan vecka arbetar 16 timmar i oafbruten följd. Vid det andra järnvärket äro 38 arbetare sysselsatta vid martinugn sålunda, att de äro delade i tvänne lag, hvilka arbeta i tre skiften med ombyten kl. 6 f. m., kl. 1 e. m. och kl. 9 e. m., den ena veckan 60 timmar, den andra 68 timmar. Söndagshvilan är i allmänhet från lördag eftermiddag till måndag morgon, med undantagsvis något arbete under söndagen. Det skiftesarbete som här begagnas skiljer sig således i så måtto från det vanliga, att här är fråga endast om tvänne arbetslag, hvilka dock byta skiften tre gånger om dagen.

Stenindustri m. m. 4 tegelbruk med 21 arbetare hafva arbete i tre skiften. Detta har angifvits fortgå på följande sätt:

1) Under perioden för teglens bränning fortgår arbetet oafbrutet med skiften efter hvarandra, hvarvid 6 arbetare hafva 54 timmar i veckan.

2) Om söndag har ett skifte arbete från kl. 6 f. m. till 10 e. m., hvarigenom hvarje arbetare hvar tredje söndag har sådant långt skifte. Arbetstiden blir (i medeltal) 56 timmar i veckan för 9 arbetare.

3) Tegelbränningen fortgår oafbrutet med omväxlande af skiften; så ordnade, att arbetaren under två på hvarandra följande dagar har mellan samma klockslag arbete under den ena dagen och är ledig den andra dagen. Denna ordning gäller för 4 brännare.

4) Icke närmare angifvet.

Vid ett glasbruk hafva 6 arbetare arbete i tre skiften om 8 timmar hvarje, således 56 timmar i veckan. Skiftena ombytas delvis hvarje månad, men delvis ej alls.

Inom stenindustrin är det slutligen ett kalkbruk, där 6 arbetare hafva $52\frac{1}{2}$ timmar i medeltal i veckan fördelade i tre skiften. Ombyte af skiften sker genom toltimmars arbete i en fortsättning.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Vid en kaliumkloratfabrik hafva 22 arbetare arbete i tre skiften. Ombyte sker genom arbete i 16 timmar i oafbruten följd.

Pappersindustrin. Af träsliperierna, cellulosa- och pappersbruken hafva 21 arbete i tre skiften för 1,317 arbetare.

Ur de i svaren angifna förklaringarna samt med stöd af ytterligare gjorda förfrågningar angående arbetsordningen anföras följande detaljer:

1) Vid ett pappersbruk hafva 41 arbetare arbete i tre skiften, hvilka byta kl. 6 f. m., 2 e. m. och 10 e. m. Fabriken står från lördag kl. 10 e. m. till söndag kl. 10 e. m. Det arbetsskifte som slutar lördag kl. 10 e. m. börjar åter arbetet söndag kl. 10 e. m., hvarigenom alla skiften blifva framflyttade ett steg. Arbetstiden är under hvarje vecka 48 timmar för alla tre skiften. Den oafbrutna söndagshvilan är en vecka från lördag afton kl. 6 till måndag afton kl. 6 eller 48 timmar, andra veckan från lördag kl. 2 e. m. till måndag kl. 2 e. m. eller 48 timmar och tredje veckan från lördag kl. 10 på aftonen till söndag kl. 10 på aftonen, eller 24 timmar.

2) Vid ett pappersbruk arbeta 72 arbetare i tre skiften, för hvilka ombytet sker kl. 2 på morgonen, kl. 10 f. m. och kl. 6 e. m. Det skifte som slutar om söndag kl. 8 f. m. vidtager åter om måndag kl. 6 e. m. Det skifte som slutar om lördag kl. 6 e. m. vidtager åter om måndag kl. 6 f. m. och det skifte som slutar om söndag morgon kl. 2 vidtager åter om måndag kl. 10 f. m. Den oafbrutna söndagshvilan blir således resp. 34, 36 och 32 timmar. Arbetstiden för de olika skiftena är resp. 48, 48 och 52 timmar.

3) Vid ett träsliperi hafva 66 arbetare arbete i tre skiften med ombyten kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Det skifte som slutar söndag morgon kl. 6 vidtager åter med arbetet måndag morgon kl. 6, med en söndagshvila af 24 timmar, det skifte som slutar lördag afton kl. 10 vidtager åter söndag afton kl. 6 och arbetar härå utan afbrott till kl. 6 på måndag morgon, med en söndagshvila af 20 timmar, det skifte som slutar lördag kl. 2 e. m. vidtager åter om måndag kl. 2 e. m., med en söndagshvila af 48 timmar. Arbetstiden är resp. 48, 48 och 56 timmar.

4) Från ett pappersbruk har det icke varit möjligt att få exakta uppgifter, oaktadt förfrågningar i detta afseende gjorts både skriftligen och per tele-

fon. Enligt de uppgifter som kunnat fås skulle 139 arbetare sysselsättas i arbete med tre skiften, hvilka byta om kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Skiftet om lördag från kl. 6 f. m. till 2 e. m. återkommer i arbete om söndag kl. 4 e. m., således efter en söndagshvila af 26 timmar, och arbetar till kl. 6 på måndag morgon. Skiftet om lördag kl. 2—10 e. m. återkommer i arbete om måndag kl. 6 f. m., således efter en söndagshvila af 32 timmar. Det tredje skiftet om lördag från kl. 10 e. m. till söndag kl. 6 f. m. återkommer i arbete om måndag kl. 2 e. m., d. v. s. efter en söndagshvila af 32 timmar. Arbets-tiden är resp. 48, 56 och 56 timmar. Såsom nämnt hafva fullt tydliga uppgifter icke kunnat erhållas. De här angifna data äro därför icke fullt säkra.

5) Vid ett pappersbruk äro 153 arbetare och vid ett träsliperi 24 arbetare sysselsatta i skiftesarbete, hvarvid ombyte af skiften sker kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Ombyte af skiften sker sålunda, att skiftena framflyttas en följande vecka 8 timmar. Om söndag afton börjar arbetet likvisst redan kl. 4 e. m. och fortgår med 14 timmars arbetstid till kl. 6 på måndag morgon. Samma skifte arbetar åter från lördag kl. 10 e. m. till söndag morgon kl. 8 f. m., d. v. s. i 10 timmar. Genom införande af dessa bägge långa skiften om resp. 10 och 14 timmar, kan arbetaren hvar tredje vecka hafva en söndagshvila af 48 timmar. Söndagshvilan är för ett skifte från lördag kl. 2 e. m. till måndag kl. 2 e. m., eller 48 timmar, för ett annat skifte från lördag kl. 10 e. m. till söndag kl. 4 e. m., eller 18 timmar samt för tredje skiftet från söndag kl. 8 f. m. till måndag kl. 6 f. m., eller 22 timmar. Arbetstiden under tre på hvarandra följande veckor är resp. 48, 48 och 64 timmar.

Förutom dessa hafva 12 ångpanneeldare och portvakter, 4 man i gången, ett extra skifte, hufvudsakligen om söndagarna från kl. 8 f. m. till kl. 4 e. m. Medelarbetstiden blir för dem 56 timmar i veckan.

Om en skiftesarbetare till följd af sjukdom eller annan berättigad orsak är frånvarande, delas hans arbete mellan två andra arbetare i de två andra skiftena under högst två veckors tid.

6) 166 arbetare vid ett träsliperi hafva arbete i tre skiften med ombyte kl. 6 f. m., 2 e. m. och 10 e. m. Det skifte som slutar söndag morgon kl. 8 fortsätter åter söndag eftermiddag kl. 4 och har således en söndagshvila af 8 timmar, och de två skiften som under hvar sin vecka sluta om lördag kl. 10 e. m. fortsätta åter om måndag morgon kl. 6 och hafva således en söndagshvila af 32 timmar hvardera. Arbetstiden är resp. 48, 54 och 58 timmar, sammansatt sålunda: 1) $6 \times 8 = 48$ timmar, 2) $6 \times 8 + 6 = 54$ timmar, 3) $6 \times 8 + 10 = 58$ timmar.

7) Ett pappersbruk har ombyte af skiften för 74 arbetare kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Det skifte som slutar om söndag kl. 8 f. m. vidtager åter kl. 4 e. m. samma dag, med en söndagshvila af 8 timmar, det skifte

som slutar om lördag kl. 10 e. m. vidtager åter om söndag kl. 10 e. m., med en söndagshvila af 24 timmar och det skifte som slutar om lördag kl. 2 e. m. vidtager åter om måndag kl. 2 e. m., med en söndagshvila af 48 timmar. Arbetstiden är resp. 48, 54 och 58 timmar.

8) Ett pappersbruk har ombyte af skiften för 83 arbetare kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Hvarje skifte inträder åter i arbete söndag kl. 2 e. m. hvar tredje vecka. Söndagshvilan är resp. 22, 24 och 26 timmar och arbetstiden resp. 48, 54 och 58 timmar.

9) Ett träsliperi sysselsätter 57 arbetare vid arbete i tre skiften med ombyten kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Det skifte som slutar söndag morgon kl. 8 återkommer i arbete söndag kl. 4 e. m., med en söndagshvila af 8 timmar, det skifte som slutar lördag kl. 10 e. m. återkommer i arbete söndag kl. 10 e. m., med en söndagshvila af 24 timmar, och det skifte som slutar lördag kl. 2 e. m. återkommer i arbete måndag morgon kl. 6, med en söndagshvila af 40 timmar. Arbetstiden är resp. 48, 54 och 58 timmar. Vid böndagar och andra större hälgdagar slutar arbetet föregående dag kl. 2 e. m., ibland också tidigare. Därtill står fabriken ännu marknadsdagar, 1 maj, dagar mellan tvänne hälgdagar och liknande dagar.

10) Vid ett träsliperi användas 55 arbetare i skiftesarbete med ombyten kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Arbetet vidtager om söndag eftermiddag kl. 4. Det skifte som slutar om söndag morgon kl. 8 fortsätter med arbetet samma dag kl. 4 e. m., med en söndagshvila af 8 timmar, det skifte som slutar lördag kl. 10 e. m. fortsätter om måndag kl. 6 f. m., med en söndagshvila af 32 timmar, och det skifte som slutar om lördag kl. 2 e. m. fortsätter om söndag afton kl. 10 med en söndagshvila af 32 timmar. Arbetstiden är resp. 48, 54 och 58 timmar.

11) Ett pappersbruk med 46 arbetare i tre-skiftes arbete har ombyte kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Det skifte som slutar söndag morgon kl. 8 f. m. (kl. 6 f. m. under öfriga veckodagar) vidtager åter med arbetet måndag morgon kl. 6, med en söndagshvila af 22 timmar, det skifte som slutar lördag kl. 10 e. m. vidtager åter söndag kl. 10 e. m., med en söndagshvila af 24 timmar, det skifte som slutar om lördag kl. 2 e. m. vidtager åter om söndag kl. 4 e. m. (kl. 2 e. m. öfriga dagar i veckan), med en söndagshvila af 26 timmar. Arbetstiden är 48, 54 och 58 timmar under tre på hvarandra följande veckor.

12) Vid 6 träsliperier, cellulosafabriker och pappersbruk sysselsättas 105 arbetare i arbete som är indeladt i tre skiften. Ombyte af skiften sker kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Hvarje arbetslag har hvar tredje vecka ett långt skifte om 16 timmar. För ett skifteslag ställa sig arbetet och söndagshvilan under tre på hvarandra följande veckor på följande sätt:

Antal fabriker	Antal arbetare	Under tre på hvarandra följande veckor är	
		arbetstiden:	söndagshvilan:
1	41	48 + 48 + 48 = 144 t.	24 + 48 + 48 = 120 t.
1	72	48 + 48 + 52 = 148 »	32 + 34 + 36 = 102 »
1	66	48 + 48 + 56 = 152 »	20 + 24 + 48 = 92 »
1	139	48 + 56 + 56 = 160 »	26 + 32 + 32 = 90 »
2	177	48 + 48 + 64 = 160 »	18 + 22 + 48 = 88 »
1	166	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 32 + 32 = 72 »
1	74	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 24 + 48 = 80 »
1	83	48 + 54 + 58 = 160 »	22 + 24 + 26 = 72 »
1	57	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 24 + 40 = 72 »
1	55	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 32 + 32 = 72 »
1	46	48 + 54 + 58 = 160 »	22 + 24 + 26 = 72 »
6	105	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	162	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	18	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	56	56 + 68 + 68 = 192 »	16 + 24 + 24 = 64 »

Träindustri. Vid en rullfabrik hafva 3 eldare arbetet ordnadt i tre skiften. Söndagshvilan är resp. 16, 24 och 24 timmar, arbetstiden resp. 48, 56 och 64 timmar. Arbetsordningen är i öfrigt densamma som vid cellulosafabriken, upptagen här ofvan under 6).

Närings- och nyttningsmedelsindustri. Vid ett sockerraffineri hafva 15 arbetare tre-skiftes arbete med ombyten kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Det första skiftet hvilar från söndag morgon kl. 6 till måndag morgon kl. 6, d. v. s. 24 timmar, det andra skiftet arbetar från söndag morgon kl. 6 till söndag kväll kl. 6 och har därefter hvila till måndag kl. 2 e. m., d. v. s. 20 timmar, det tredje skiftet slutar arbetet lördag kl. 2 e. m. och hvilar till söndag kl. 6 e. m., d. v. s. 28 timmar. Arbetstiden är $48 + 60 + 60 = 168$ timmar och söndagshvilan $20 + 24 + 28 = 72$ timmar.

Vid tvänne ölbryggerier användes arbete i tre skiften.

I det ena, ett mindre bryggeri, tura tre arbetare kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. De hafva 48 timmars arbetstid under hvar och en af veckorna.

I maskin- och pannrummen vid ett stort ölbryggeri arbetas i tre skiften om 3 man hvarje. Arbetet är ordnadt på följande sätt: 1) Första skiftet arbetar från söndag till fredag från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m., men om lördag från 6 f. m. till 1 e. m. Det börjar därpå åter söndag kl. 6 e. m. Arbetstiden är 79 timmar och söndagshvilan 29 timmar. 2) Andra skiftet arbetar från måndag till lördag från kl. 7 f. m. till kl. 12 p. d. samt från kl. 1 e. m. till kl. 6 e. m. Det börjar åter söndag kl. 6 f. m. Arbetstiden är 60 timmar och söndagshvilan 24 timmar.

dagshvilan 12 timmar. 3) Tredje skiftet arbetar från söndag till söndag från kl. 6 f. m. till kl. 6 e. m. Det börjar åter måndag kl. 7 f. m. Arbetstiden är 84 timmar och söndagshvilan 11 timmar. I bryggeriet åter är arbetstiden helt och hållet beroende af antalet brygder som utföres. Detta åter beror på årstiderna och däraf förorsakad olika efterfrågan på varan. Under sådana förhållanden har det icke funnits någon möjlighet att införa dessa arbetares arbetsordning i tabellerna, utan var det nödvändigt att nöja sig med nedanstående redogörelse:

Bryggningsdagar äro måndag till fredag.

Om en brygd utföres:

2 män arbeta från 9 f. m. till 7 e. m., eller 50 timmar i veckan.

Om två brygder utföras:

2 män arbeta från 9 f. m. till 7 e. m., eller 50 timmar i veckan.

2 » » » 11 e. m. » 9 f. m., » 50 » » »

Om tre brygder utföras:

1 man arbetar från 11 e. m. till 9 f. m., eller 50 timmar i veckan.

1 » » » 5 f. m. » 3 e. m., » 50 » » »

1 » » » 11 f. m. » 9 e. m., » 50 » » »

1 » » » 11 e. m. » 10 f. m., » 55 » » »

1 » » » 10 f. m. » 9 e. m., » 55 » » »

Arbetstidens längd är beroende af bryggningsprocessens förlopp och kan den ibland blifva slutförd på 8 timmar, men kan äfven taga längre tid i anspråk, dock icke mer än 10 timmar.

Beroende på om en, två eller tre brygder utföras är antalet personer, förmän och arbetare, som äro sysselsatta i bryggeriet 2, 4 eller 5.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Vid ett gasvärk hafva 40 män under vintern arbete i tre skiften med en arbetstid af $48 + 56 + 62 = 162$ timmar under tre på hvarandra följande veckor. Hvar tredje vecka inskjutes ett söndagsskifte om 16 timmar. Ombytet sker kl. 6 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. — Vid ett elektricitetsvärk arbeta 3 arbetare i tre skiften med ombyten kl. 6 f. m., kl. 3 e. m. och kl. 12 på natten. Dessa arbetare äro dock fördelade på endast 2 lösen med resp. 54 och 72 timmar i veckan. Det ena laget arbetar om söndag 18 timmar och det andra är ledigt från lördag kl. 3 e. m. till måndag morgon kl. 6, d. v. s. under 39 timmar. — Vid 2 elektriska bolag och ett gasvärk hafva sammanlagdt 45 arbetare arbete i tre skiften med 52, 52 och 64 timmars arbetstid under tre veckor. Ombyte sker kl. 6 f. m.,

kl. 2 e. m. och kl. 10 e. m. Hvarje skifte har hvar tredje vecka arbete i 16 timmar utan afbrott. — Vid ett elektricitetsvärk hafva 6 arbetare ombyte af skiften kl. 8 f. m., kl. 4 e. m. och kl. 12 på natten. Enligt uppgift skulle intet ombyte af skiften ske, utan samma arbetare beständigt arbeta på samma skiften. Arbetstiden blir härigenom oförändradt 56 timmar i veckan.

Vid ett kommunalt elektricitetsvärk äro arbetstiderna och skiftena så invecklade, att det icke varit möjligt att inpassa dem i någon tabell. Det har därför i detta fall varit nödvändigt att inskränka sig till nedanstående redogörelse för arbetsordningen. Det hela gäller endast 17 arbetare, för hvilka arbetet är ordnadt dels i 2, dels i 3, dels slutligen i 4 skiften på följande sätt:

Antal arbetare:	Arbetstid:				Arbetstid i medeltal per vecka:
1	40 + 36	+ 46	+ 36	= 158 t.	39 $\frac{1}{2}$ t.
1	28 + 18	+ 22	+ 22	= 90 »	22 $\frac{1}{2}$ »
1	54 + 68	+ 54	+ 64	= 240 »	60 »
1	66	+ 66	+ 54	= 186 »	62 »
1	66	+ 54	+ 66	= 186 »	62 »
1	54	+ 66	+ 66	= 186 »	62 »
1	49 $\frac{1}{2}$	+ 46 $\frac{1}{2}$	+ 36	= 132 »	44 »
1)	64 $\frac{1}{2}$	+ 54	+ 66	= 184 $\frac{1}{2}$ »	61 $\frac{1}{2}$ »
1)	54	+ 67 $\frac{1}{2}$	+ 66	= 187 $\frac{1}{2}$ »	62 $\frac{1}{2}$ »
1		68	+ 54	= 122 »	61 »
1		54	+ 68	= 122 »	61 »
2		68 $\frac{1}{2}$	+ 55 $\frac{1}{2}$	= 124 »	62 »
2		55 $\frac{1}{2}$	+ 68 $\frac{1}{2}$	= 124 »	62 »
1		57	+ 69	= 126 »	63 »
1		69	+ 57	= 126 »	63 »

Det torde vara öfverflödigt att här redogöra i detalj huru hvar och en af dessa 17 arbetare har arbetet och ledigheten ordnade, emedan en sådan redogörelse blefve särdeles vidlyftig.

Arbete med
4 skiften.

Vid några industriella inrättningar förekommer arbete, indeladt i 4 skiften; för hvilket här nedan närmare redogöres.

Vid ett *valsverk* äro 24 arbetare sysselsatta på detta sätt, i det de hafva 4 skiften om 6 timmar hvarje och sker ombytena kl. 2 på morgonen, kl. 8 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 8 e. m.

Vid 3 *tegelbruk* förekommer på samma sätt ordnadt arbete. Vid ett af dem sker ombytet kl. 6 f. m., kl. 12 p. d., kl. 6 e. m. och kl. 12 p. n. För

) Dessa bägge arbetare alternera.

de två andra hafva klockslagen icke uppgifvits. Vid hvart och ett af dem är det endast 2 arbetare som hafva arbetet ordnadt sålunda.

Vid 3 *tjär- och terpentinfabriker* hafva 6 arbetare, 2 vid hvarje, ombyten kl. 2 på morgonen, kl. 8 f. m., kl. 2 e. m. och kl. 8 e. m.

Vid ett *sågverk* hafva 37 arbetare ombyten kl. 6 f. m., kl. 12 p. d., kl. 6 e. m. och kl. 12 p. n.

Sammanlagdt är det endast 73 arbetare, anställda vid 8 industriella inrättningar, som hafva arbetet ordnadt på detta sätt. Någon särskild tabell har icke uppställts för denna obetydliga fråga.

Kap. V.

Arbetsställen och arbetare med regelbundet nattarbete som icke är ordnad i skiften.

I industrier, där nattarbete är brukligt, kan det också i en del fall vara anordnad så, att detta arbete icke är fördeladt i skiften som aflösa hvarandra, utan så att vissa arbetare hafva nattarbete under en viss tid, t. ex. under vissa dagar af veckan, hvarvid nattarbetet icke nödvändigtvis är utsträckt öfver hela natten, utan kan det vara inskränkt till vissa timmar. Typiskt för detta slag af arbete är tidningssättarens och tryckarens vid tryckerier, där morgontidningar tryckas.

Detta regelbundna nattarbete, som icke är ordnad i skiften, behandlas i Tab. 4. Den första delen af tabellen (spalt 2—17) anger huru många nätter i veckan detta slag af arbete pågår, den andra delen (spalt 18—43) innehåller uppgifter angående antalet timmar, hvarunder nattarbetet pågår. Såsom natt har, i enlighet med lagens föreskrift, ansetts tiden mellan kl. 9 på aftonen och kl. 6 på morgonen. Högsta antalet timmar nattarbete blir härigenom 9.

Regelbundet
nattarbete.

Antalet arbetsställen och arbetare som hafva här angifna slag af nattarbete, jämförda med alla redovisade arbetsställen och arbetare framgår af efterföljande:

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med nattarbete	%	alla	med nattarbete	%
<i>Metallindustri</i> :	926	3	0.3	14,095	7	0.0
Större värkstäder och bruk	135	1	0.7	11,807	4	0.0
Handtvärkerier	791	2	0.2	2,288	3	0.1
<i>Stenindustri m. m.</i> :	226	14	6.2	7,241	222	3.1
Tegelbruk	125	2	1.6	2,940	2	0.1
Glasbruk	8	7	87.5	1,108	202	18.2
Öfriga	93	5	5.4	3,193	18	0.6
<i>Tjärindustri m. m.</i> :	36	6	16.7	376	19	5.1
<i>Läder- och hårindustri</i> :	39	2	5.1	1,731	8	0.5
<i>Textilindustri</i> :	50	5	10.0	12,398	169	1.4
Spinn- o. väfnadsind.	38	5	13.3	12,312	169	1.4

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med nattarbete	%	alla	med nattarbete	%
<i>Pappersindustri:</i>	122	9	7.4	10,069	87	0.9
Träslip-, cellul. f. o. papp. br.	61	9	14.8	9,308	87	0.9
<i>Träindustri:</i>	529	27	5.1	21,301	759	3.6
Sågvärk och hyflerier	462	23	5.0	17,856	731	4.1
Öfriga	67	4	6.0	3,445	28	0.8
<i>Närings- o. njutn. med. ind.:</i>	360	10	2.8	7,757	24	0.3
Sockerraffinerier	7	3	42.9	835	9	1.1
Ölbryggerier m. m.	168	4	2.4	1,294	4	0.3
Brännerier m. m.	46	2	4.3	609	9	1.5
Öfriga	115	1	0.9	1,158	2	0.2
<i>Beklädnadsindustri:</i>	379	2	0.5	2,840	3	0.1
Öfriga	74	2	2.7	1,302	3	0.2
<i>Grafisk industri:</i>	154	18	11.7	3,653	186	5.1
Bok- o. stentryckerier	110	18	16.4	3,516	186	5.3
<i>Belysningsind.:</i>	23	2	8.7	500	11	2.2
<i>Bad-, tvätt- och strykinvätn.:</i>	73	8	11.0	535	42	7.8
Summa	3,020	106	3.5	83,571	1,537	1.8

Metallindustrin. Vid en masugn hafva 4 arbetare nattarbete under hela veckan. Äfven två mindre metallverkstäder hafva uppgifvit, att vid dem arbetas under nätterna, men endast med 3 arbetare.

Stenindustri m. m. Vid 2 tegelbruk arbetas regelbundet om natten med en arbetare vid hvardera.

Vid 7 glasbruk hafva 202 arbetare, glasblåsare, smältare, vedtorkare, eldare, nattvakter m. m., nattarbete, hvars längd dock för de förra är beroende af huru smältningsprocessen fortskrider. Detta nattarbete uppgår till omkring 9,700 arbetstimmar per vecka, eller i medeltal för hvarje arbetare omkring 48 arbetstimmar per vecka.

Vid 4 kakelfabriker och en kalkugn hafva 18 brännare nattarbete, vid de förra i allmänhet endast en natt i veckan, vid det sistnämnda alla nätter. De sistnämnda arbetarena tura sig emellan. Arbetet är periodiskt, så att god tid till hvila finnes.

Tjärindustri m. m. Vid 2 tjär- och terpentinfabriker, 2 tvålfabriker och en fabrik för tillverkning af benmjöl och lim hafva 19 arbetare nattarbete. Det blir i medeltal omkring 47 nattarbetstimmar per arbetare och vecka.

Läder- och hårindustri. Vid 2 läderfabriker hafva, vid den ena 2 arbetare under 6 nätter i veckan, vid den andra 6 arbetare under 7 nätter, regelbundet nattarbete.

Textilindustri. De 169 arbetare som hafva nattarbete arbeta dels vid 3 spinnerier, dels såsom nattvakter och eldare för att hålla sprinklers i gång. I medeltal är det omkring 36 nattarbetstimmar per arbetare och vecka.

Pappersindustri. Af de 87 arbetare vid träsliperier, cellulosafabriker och pappersbruk, som hafva regelbundet nattarbete äro 20 tömmare af kokare, 16 nattvakter och 1 eldare. För de öfriga 50 hvilka alla äro vid en fabrik, har yrket icke uppgifvits. Deras arbete omfattar omkring 4,400 nattarbetstimmar per vecka eller i medeltal omkring 51 nattarbetstimmar per vecka och arbetare.

Träindustrin. Af sågarna hafva 23 uppgifvit att de hafva regelbundet nattarbete utan indelning i skiften för sammanlagdt 731 arbetare. Tillsammans hafva dessa arbetare omkring 32,600 nattarbetstimmar per vecka, hvilket gör i medeltal för hvarje arbetare omkring 45 nattarbetstimmar per vecka.

De under öfriga upptagna äro 2 trådrullefabriker, en blockfabrik och en fabrik för tillverkning af träkol. Vid de tre förstnämnda hafva 5 vakter natttjänstgöring, vid den sistnämnda arbeta 23 arbetare under 6 af yeckans nätter till kl. 4 på morgonen. De hafva således hvar och en 42 nattarbetstimmar per vecka.

Närings- och nyttningsmedelsindustri. Vid 3 sockerraffinerier hafva 9 arbetare regelbundet nattarbete utan skiftesindelning. 2 af dessa äro nattvakter, de 7 öfriga, 1 förman, en mästare och 5 arbetare, arbeta vid samma sockerraffineri.

Vid ölbryggerierna är det endast 4 personer som hafva regelbundet nattarbete.

Vid tvänne brännerier hafva, vid det ena 7 arbetare under 7 nätter och vid det andra 2 arbetare under 6 nätter, arbete under natten, de förra hela natten, de senare till kl. 1 på natten.

Beklädnadsindustri. För endast 3 arbetare har det uppgifvits, att de hafva nattarbete utan skiftesindelning.

Grafisk industri. Vid tryckerierna har nu afhandlade slag af nattarbete stor betydelse. Å tryckerier, där morgontidningar tryckas, förekommer regelbundet nattarbete för sättarena och tryckarena, men äfven vid civilafdelningarna af tryckerierna kan nattarbete, ehuru i ganska begränsad omfattning, förekomma under tider af stor brådska. Enligt nu gällande typograftariff af den 1 mars 1906 (utgår den sista december 1910) är arbetstiden vid morgontidningar, där arbetet slutar kl. 11 på aftonen, 9 timmar, förlagd mellan kl. 12 på dagen och kl. 11 på aftonen, och vid morgontidning, där arbetet slutar kl. 2 på natten, 8 timmar, förlagd mellan kl. 1 på dagen och kl. 2 på natten; i hvardera fallet med 2 timmars rast på aftonen. Öfvertidsarbete får å tidningar, där den ordinarie arbetstiden slutar kl. 11 e. m., utföras endast till kl.

12 på natten, och å tidningar, hvilkas arbetstid slutar kl. 2 på natten, endast till kl. 3 på morgonen. Följande dag skall vara ledig. Arbetstiden för annonsättare kan förlängas till kl. 11 på aftonen. För maskinsättare är ordinarie arbetstiden 8 timmar i dygnet, fördelad såsom för tidnings- och civilsättare för hand är bestämdt. Tidningstryckeriernas arbetstid är om dagen 9 timmar och om natten 8 timmar, fördelade efter arbetets behof.

18 tryckerier hafva uppgifvit, att hos dem 186 arbetare hafva regelbundet nattarbete af här behandladt slag.

Detta nattarbete har uppgifvits fortgå under följande antal nätter af veckan: 2 nätter vid ett tryckeri, 3 nätter vid 8 tryckerier, 4 nätter vid ett tryckeri, 5 nätter vid ett tryckeri och 6 nätter vid 7 tryckerier. Angående tiden då nattarbetet i allmänhet slutar hafva följande uppgifter lämnats: arbetet slutar kl. 10 e. m. vid ett tryckeri, kl. 11 e. m. vid 2 tryckerier, kl. 12 på natten vid 4 tryckerier, kl. 1 på natten vid 5 tryckerier, kl. 2 på natten vid 5 tryckerier och kl. 3 på morgonen vid ett tryckeri. Sammanlagdt representerar detta arbete omkring 4,500 nattarbetstimmar per vecka eller i medeltal för hvarje arbetare omkring 24 nattarbetstimmar per vecka.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Inom denna bransch är det endast 11 personer vid 2 inrättningar som uppgifvits hafva nattarbete af nu behandladt slag.

Bad-, tvätt- och strykinrättningar. Arbeta efter kl. 9 på aftonen har uppgifvits förekomma för 42 personer vid 8 badinrättningar. För de flesta sträcker sig detta arbete icke längre än till kl. 10 eller 11 på aftonen, för 2 ända till kl. $\frac{1}{2}$ 1 på natten. Detta nattarbete är troligen tämligen oregelbundet.

Kap. VI.

Arbetsställen och arbetare med nattarbete under viss tid af året.

Uppgifterna angående sådant nattarbete som försiggår endast under viss tid af året finnas behandlade i Tab. 5. Spalt 2—29 innehålla uppgifter angående de tider af året, då nattarbete i allmänhet förekommer, spalt 30—51 angående antalet nätter, under hvilka arbete utföres och spalt 52—75 angående antalet arbetstimmar efter kl. 9 på aftonen.

Arbetare med nattarbete under viss tid af året. Antalet arbetsställen och arbetare med detta slag af nattarbete, jämförda med alla redovisade arbetsställen och arbetare, framgår af följande:

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med nattarbete	%	alla	med nattarbete	%
<i>Metallindustri:</i>	926	16	1.7	14,095	56	0.4
Större verkstäder och bruk	135	2	1.5	11,807	14	0.1
Handtverkerier	791	14	1.8	2,288	42	1.8
<i>Stenindustri m. m.:</i>	226	51	22.6	7,241	163	2.2
Tegelbruk	125	42	33.6	2,940	100	3.4
Öfriga	93	9	9.7	3,193	63	2.0
<i>Ind. f. tillv. af kem. prep.:</i>	27	1	3.7	914	4	0.4
<i>Tjärindustri m. m.:</i>	36	4	11.1	376	5	1.3
<i>Läder- och hårindustri:</i>	39	1	2.6	1,731	1	0.1
<i>Textilindustri:</i>	50	4	8.0	12,398	114	0.9
Spinn- och väfnadsind.	38	3	7.9	12,312	112	0.9
Öfriga	12	1	8.3	86	2	2.3
<i>Pappersindustri:</i>	122	7	5.7	10,069	84	0.8
Träsl., cellulosa f. o. papp.br.	61	7	11.5	9,308	84	0.9
<i>Träindustri:</i>	529	94	17.8	21,301	1,603	7.5
Sågvärk och hyflerier	462	91	19.7	17,856	1,549	8.6
Öfriga	67	3	4.5	3,445	54	1.6
<i>Närings- o. njutn.med. ind.:</i>	360	23	6.4	7,757	137	1.8
Sockerraffinerier	7	1	14.3	835	20	2.4
Ölbryggerier m. m.	168	12	7.1	1,294	30	2.3

	Arbetsställen:			Arbetare:		
	alla	med nattarbete	%	alla	med nattarbete	%
Brännerier m. m.	46	5	10.9	609	31	5.1
Öfriga	115	5	4.3	1,158	56	4.8
<i>Beklädnadsindustri:</i>	379	2	0.5	2,840	17	0.6
Herr- och damskrädderier	305	2	0.7	1,538	17	1.1
<i>Grafisk industri:</i>	154	5	3.2	3,653	75	2.1
Bok- och stentryckerier	110	4	3.6	3,516	74	2.1
Fotografiatelierer	44	1	2.3	137	1	0.7
<i>Belysningsindustri m. m.:</i>	23	6	26.1	500	15	3.0
Alla	3,020	214	7.1	83,571	2,274	2.7

Metallindustrin. Endast tvänne större värkstäder hafva beträffande föreliggande fråga gifvit sådana svar, att ur dem kunnat härledas exakta sifferuppgifter. Den ena är en spikfabrik, vid hvilken nattarbete utföres af 12 arbetare under maj, juni, juli och december månader. Den andra ett skeppsvarf, där under våren 2 arbetare vanligen hafva nattarbete under c. 30 nätter under några timmar. Förutom dessa hafva flere värkstäder angifvit, att de hafva undantagsvis sådant nattarbete i och för remonter och dylikt. En värkstad, som företrädesvis sysslar med fartygsbygge och -remonter, anger, att nattarbete förekommer hufvudsakligast under seglationstiden, men att det är helt och hållet beroende af arbetstillgången, som är mycket varierande. Arbetarenas antal är också mycket olika och sällan mer än 75. En vattenledningsvärkstad säger, att nattarbetet återkommer regelbundet vid stark köld samt på senhösten förrän marken fryser. Flere liknande, obestämda svar föreligga.

Af handtvärkerierna hafva några angifvit, att de hafva nattarbete vissa tider af året, men är det endast 42 arbetare och under relativt få timmar efter kl. 9 på aftonen.

Stenindustri m. m. Såsom redan tidigare framhållits, är arbetet vid tegelbruken i ganska hög grad beroende af årstiden. Under den tid af året då bränningen pågår brukas rätt mycket nattarbete, men på långt när icke för hela arbetspersonalen. Exakta uppgifter föreligga från 42 tegelbruk, vid hvilka 100 arbetare hafva nattarbete, således i medeltal blott 2 å 3 arbetare per arbetsställe. Fördelas arbetarena på årstiderna, så finner man, att endast 12 hafva nattarbete om våren, 92 om sommaren och 31 om hösten. Största delen af arbetarena hafva arbete under högst 60 nätter af året, men pågår arbetet i allmänhet hela natten.

Från ett glasbruk meddelas, att vid lampglassliperiet under den brädaste tiden tidtals sysselsatts 3 å 4 arbetare i nattarbete. Arbetstiden har varit varierande

och beroende af behovet, men i ingen händelse har det arbetats hela natten. Från ett annat glasbruk lämnas uppgifter, att vid fönsterglasugnen arbetas genast då smältan är färdig utan hänsyn till timmen, och att arbetet ordnas så, att det om sommaren sker hvarannan natt. Härei sysselsättas 16 fönsterglasblåsare och 2 smältare.

Från 6 kalkbruk, 2 stenhuggerier och en kakelfabrik hafva exakta uppgifter inkommit angående nu ifrågavarande nattarbete. Vid kalkbruken är det bränningen som fordrar nattarbete, men från ett af dem har meddelats, att nattarbetet användts för radning af ribbved under den tid, då en närbelägen såg arbetar natt och dag, och från ett annat, att nattarbetet erfordrats om hösten för stenkolslossning och kalkkastning. Från det ena stenhuggeriet meddelas, att i stenbrottet användes nattarbete ungefär från 15 april till 15 september, hvilket visat sig nödvändigt till följd af sommarens korthet, stenens förekomstsätt och brytningsmetoden. Vid kakelfabriken är det bränningen som föranleder nattarbetet.

Dessutom föreligga uppgifter af mera obestämd karaktär från olika inrättningar inom stenindustrin. Ett stenhuggeri anger sålunda, att nattarbete förekommer undantagsvis under alla årstider, sammanlagdt några veckor för ett tiotal arbetare. Ett annat stenhuggeri anger, att nattarbete förekommer endast i enstaka fall, företrädesvis på senhösten vid lastningsarbeten. Då fara för infrysning har förefunnits, har arbetet kunnat fortgå hela natten med 10—20 arbetare. Ett kalkbruk anmäler, att nattarbete förekommer endast sällan vid släckning af kalk. Vid en porslinsfabrik sysselsättas 11 à 12 fullvuxna män i nattarbete, då bränningen sådant fordrar, men är detta arbete alldeles oregelbundet.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Vid en fabrik för tillverkning af flytande kolsyra arbeta 4 arbetare, turvis 2 och 2, hufvudsakligast sommartid hela natten.

Tjärindustri m. m. Vid 4 inrättningar för tjär- och träkolsberedning användes nattarbete, men endast för 5 arbetare.

Läder- och hårindustri. Vid en läderfabrik sysselsättes en arbetare i nattarbete från den 1 september till den 1 maj hela natten. Från en annan läderfabrik meddelas, att nattarbete förekommer då och då under året till kl. 12 à 1 på natten för flere eller färre arbetare, men några närmare uppgifter kunde icke meddelas.

Textilindustrin. Från 3 större textilfabriker föreligga uppgifter om nattarbete. Senaste höst gick en del af appreturvärket vid en bomullsfabrik under 3 veckor till kl. 3 på natten. Från en annan bomullsfabrik meddelas, att 92 arbetare hafva nattarbete under 5 nätter i veckan till kl. 5 på morgonen, men det angifves icke bestämdt under hvilken tid af året detta nattarbete

företrädesvis eger rum, endast att det bedrifves i olika utsträckning. Från ett väfveri uppges, att nattarbete till kl. 12 på natten användes under vintern vid några väfstolar. Vid ett valkvärk hafva 2 arbetare nattarbete vår och höst.

Pappersindustrin. Från 7 träsliperier, cellulosafabriker och pappersbruk hafva inkommit sådana uppgifter, att de kunnat insättas i tabellen. I följande fall hafva närmare förklaringar lämnats. Ett träsliperi sysselsätter 14 personer under vår och höst med nattarbete, beroende detta på vattentillgången. Tvänne cellulosafabriker hafva under detta moment hänfört arbetet med tömningen och fyllningen af cellulosaokokarena, ett arbete som ju dock fortgå året om. Vid en cellulosafabrik begagnas nattarbete under vår och höst för den elektriska belysningens skull. Från en firma som eger flere fabriker meddelas, att oregelbundet nattarbete användes endast vid reponter, såsom axelbrott, varmgång af lager, rörbrott, vid issprängning o. s. v. och utföres sådant arbete af arbetare vid reponterverksstaden och af timmermän, hvilka annars hafva endast dagarbete. Detsamma meddelas från ett annat träsliperi. Från ett pappersbruk meddelas att i påsfabriken, oberoende af årstiden, insättes nattarbete då stor efterfrågan på varan förekommer. Detta arbete fortgår från kl. 6 e. m. till kl. 6 f. m. med en timmes rast kl. 12—1 på natten. Antalet arbetare har uppgifvits vara växlande.

Träindustrin. Sin största utsträckning har nattarbetet under viss tid af året vid sågarna. För två sågar och 44 arbetare har någon bestämd tid af året, då nattarbetet företrädesvis begagnas, icke angifvits, men för de öfriga fördelar sig nattarbetet på årstiderna sålunda:

	antal arbetare	i % af alla nattarbetare
vinter	163	10.5
vår	854	55.1
sommar	1,125	72.6
höst	314	20.3
ej uppgifvet	44	2.8

I afseende å antalet nätter af året, under hvilka nattarbete förekommer, fördela sig arbetarna med nattarbete på följande sätt:

	arbetare	%
till och med 30 nätter	75	4.8
31—60 >	275	17.8
61—90 >	333	21.6
91—120 >	307	19.8
121—150 >	312	20.2

	arbetare	%
151—180 nätter	61	3.9
181—210 »	174	11.2
211—240 »	2	0.1
241—270 »	10	0.6
	<hr/>	
	Summa 1,549	100.0

Efter antalet timmar efter kl. 9 på aftonen, hvarunder nattarbetet fortgår, fördela sig arbetarena sålunda:

arbetstimmar efter kl. 9 e. m.	arbetare	%
3 timmar och mindre	19	1.2
4 »	39	2.5
5 »	5	0.3
6 »	27	1.7
7 »	133	8.6
7½ »	98	6.3
8 »	241	15.6
9 »	987	63.8
	<hr/>	
	Summa 1,549	100.0

Förutom dessa exakta uppgifter angående nattarbete under viss tid af året föreligga en stor mängd så sväfvande uppgifter, att de icke kunnat intagas i tabellen. Sålunda anges det, att sådant nattarbete är i bruk på våren, då stock anländt till sågen med öppet vatten, men äfven under andra årstider då tillgången på stock sådant medgifver. Likaså händer det att i och för inlastningen af trävarorna nattarbete är nödvändigt, särskildt om flere ångare samtidigt infinna sig i och för intagning af last. Ofta användes härför särskildt engageradt, tillfälligt arbetsmanskap, men det har också uppgifvits att vid sådana brådskande tillfällen försågnen instälts, för att sågens arbetsfolk må kunna användas i brädgården. Detta lastningsarbete fortgår under några timmar, men kan också utsträckas öfver hela natten, beroende på huru skyndsamt lastningen måste gå. Likaså anmäles det, att nattarbete är nödvändigt efter större snöfall för bortskaffande af snön från brädgården. Vid de sågar som äro beroende af vattentillgången, hvilken såsom bekant är mycket starkt varierande, användes forceradt arbete, äfven om natten, under tider af rikligare vattentillgång. I många fall har nattarbete uppgifvits förekomma »vid behof», utan att därvid angifvits hvarken dess omfattning eller för hvilket behof det varit nödvändigt.

Vid ett ångsnickeri går hyfleriet under hösten under 2 à 3 veckor till kl. 11 på aftonen, emedan exporthyflingen måste forceras. Vid en trådullefabrik arbetas omkring 5 veckor till kl. 4 på morgonen. Vid en fabrik för tillverkning af träpligg och läster arbetas under vintern under c. 80 nätter till kl. 4 på morgonen.

Närings- och nyttningsmedelsindustri. Vid ett sockerraffineri arbeta 20 man under omkring 50 nätter, spridda öfver hela året till kl. 3 på morgonen.

Fullständiga uppgifter angående nattarbetet hafva gifvits af 12 ölbryggerier och läskdrycksfabriker med 30 nattarbetare. Det är företrädesvis under vintern, som nattarbete förekommer vid ölbryggeriernas mälteriefdelning. Vid ett ölbryggeri afdragas nattarbetstimmarna från dagarbetet, så att arbetstiden icke öfverstiger 10 timmar per dygn. Vid ett bryggeri är den arbetare, som har nattarbete från kl. 6 e. m. till kl. 7 på morgonen, ledig 2 dagar i veckan. Från ett bryggeri meddelas, att nattarbete förekommer efter hvarje brygd under högst 2 timmar i gången. Ett bryggeri uppger, att nattarbetet begagnas vid vändandet af mältan, men är det så oregelbundet, att någon närmare uppgift af dess utsträckning icke kan ges. Från ett bryggeri åter meddelas, att nattarbete förekommer endast tillfälligtvis vid lastning af varor till ångbåt och sker detta mot särskild ersättning. Ett bryggeri slutligen uppger, att dagarbetarena hafva nattarbete då bryggningen och mältningen försiggå, men hafva de motsvarande tid ledigt på förmiddagen.

Från 5 brännerier och spritfabriker hafva uppgifter lämnats, att 31 arbetare hafva nattarbete vissa tider af året, men närmare detaljer föreligga icke.

4 kvarnar och en fiskkonserveringsanstalt hafva uppgifvit, att 56 arbetare vid dem hafva nattarbete, företrädesvis om vintern, de flesta icke mer än 60 nätter, men då hela natten.

Beklädnadsindustrin. Herr- och damskrädderierna äro i ganska hög grad beroende af säsongen och infaller den brådaste arbetstiden under vår och höst. Det oaktadt föreligga exakta uppgifter angående af säsongen föranledt nattarbete endast från 2 skrädderier med i allmänhet 17 nattarbetare under vår och höst. Deras nattarbete öfverstiger icke 60 nätter och då endast under 2 timmar, d. v. s. till kl. 11 på aftonen. Att så få exakta uppgifter inkommit har sin förklaring dels däri, att sådana uppgifter öfver hufvud varit svåra att gifva, så länge öfvertidsarbetet icke bokföres, dels däri, att vid skrädderierna i stor utsträckning arbetas i hemmen, där öfvertidsarbetet är undandraget hvarje kontroll. Arbetet efter kl. 9 på aftonen har antagligen betydligt större omfattning än hvad som skulle framgå af de här meddelade sparsamma uppgifterna. Från ett större skrädderi meddelas, att nattarbetet varit frivilligt och kunnat ersättas genom ökad tillfällig arbetskraft om dagen, en anordning, hvarmed arbetarena uppgifves hafva varit tillfreds.

Grafisk industri. Vid 4 bok- och stentryckerier uppgifvas 74 arbetare sysselsättas i nattarbete under viss tid af året. Vid ett tryckeri anges icke någon bestämd tid af året, utan användas 2 personer i nattarbete hvarje gång som tidningen utkommer, d. v. s. under 147 nätter af året. För de flesta arbetare är det fråga om en förlängning af arbetstiden med endast en timme, d. v. s. till kl. 10 på aftonen.

En egare af en fotografiateljier har uppgifvit, att han själf arbetar på öfvertid till kl. 12 på natten under 50 af årets nätter.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Från 6 elektriska belysningsvärk har uppgifvits, att nattarbete förekommer under den mörka årstiden för 15 personer. I allmänhet pågår detta arbete till kl. 1 på natten, men i ett fall har det uppgifvits pågå t. o. m. till kl. 3 på natten. I öfrigt erinras om hvad som tidigare här meddelats angående nattarbete i skiften vid belysningsinrättningarna.

Af det föregående framgår, att uppgifterna i många fall äro bristfälliga angående det nattarbete som sker under viss tid af året. Utsträckningen af detta nattarbete är mycket växlande, beroende på mångahanda omständigheter, och på grund häraf har det varit svårt att lämna fullt exakta uppgifter, synnerligast som dessa uppgifter i de flesta fall grundade sig endast på minnet och icke på någon bokföring af nattarbetets omfattning. Försök att beräkna antalet nattarbetstimmar för olika industrigrenar, åtminstone i medeltal per arbetare, gånge resultat som voro så osäkra, att de lika gärna kunde vara missvisande som riktiga. Det blef därför nödvändigt att afstå från sådana beräkningar.

Kap. VII.

Öfvertidsarbete. Söndagsarbete.

I några af de föregående kapitlen af förevarande framställning och särskildt i det närmast föregående har det framhållits, att en större eller mindre del af uppgifterna varit sådana, att ur dem icke kunnat uttagas några exakta siffror, möjligen att ordna i tabellform. I fråga om öfvertidsarbetet och söndagsarbetet är detta förhållandet med nästan alla uppgifter. Endast i undantagsfall har det lämnats exakta sifferuppgifter därom, hvaremot det vanligaste är, att öfvertidsarbetets eller söndagsarbetets omfattning angifvits i allmänna ordalag, där det icke förklarats, att det varit alldeles ogörligt att ens i denna form angifva detsamma. Detta förhållande är förklarligt, då arbetsgifvaren icke har någon skyldighet att bokföra öfvertids- eller söndagsarbetet och icke håller har särskildt intresse i att göra det. Till samma erfarenhet beträffande omöjligheten af att få exakta uppgifter i här berörda afseenden har man också kommit vid specialundersökningarna af vissa yrken, vid hvilka dock de uppgifter som lämnas äro vida mera detaljerade än hvad som varit möjligt vid förevarande undersökning. Angående dessa tvänne frågor har det därför icke varit möjligt att uppställa några tabeller, utan göras här sådana utdrag ur de aflämnade svaren, som synas vara egnade att belysa frågan om utsträckningen af öfvertids- och söndagsarbetet.

Metallindustrin. Endast från 11 större metallverkstäder föreligga fullständiga uppgifter angående öfvertidsarbetet. Dessa innehålla följande:

Öfvertids-
arbete.

Öfvertidsarbete här utförts:			Hela antalet
under dagar af året	under timmar per dag	af arbetare	öfvertids- timmar
150	4	48	28,800
14	3	10	420
60	3	25	4,500
100	2 $\frac{1}{2}$	40	10,000
24	2 $\frac{1}{2}$	4	240
30	3	6	540
25	3	3	225

Öfvertidsarbete har utförts:			Hela antalet
under dagar af året	under timmar per dag	af arbetare	öfvertids- timmar
52	3	2	312
12	4	5	240
75	2	10	1,500
10	3	6	180

Från 3 värkstäder uppgifves, att öfvertidsarbetet under föregående år varit resp. 10,234, 1,886 och 1,100 arbetstimmar.

Detta öfvertidsarbete har utförts efter den ordinarie arbetstidens slut på aftonen. Anledningen till detsamma uppgifves i de flesta fall varit reponter, i flere fall också brådsakande beställningar samt rengöring af maskiner m. m. I ett fall uppgifves öfvertidsarbete hafva begagnats för att taga igen hvad som förlorats under en sträjk.

Ur anteckningar som ingå i svaren angående öfvertidsarbetet må anföras följande:

Från en värkstad, som företrädesvis sysslar med skeppsbygge och reponter, skrives: Denna värkstad, likasom alla andra i detta land, kan icke fröjda sig åt en jämn värksamhet året om. Nästan alla värkstäder nödgas sysselsätta sig med reponter, samtidigt som de söka efter arbeten af allehanda slag, då massartiklar ej finna tillräcklig afsättning. Lagerarbete, som kunde utjämna oregelbundenheten i tillverkningen, är därför nästan omöjligt. Då sålunda beställningarna äro af mångahanda slag och inkomma oregelbundet, blir öfvertidsarbete oftast en oafvislig nödvändighet, isynnerhet som härtill kommer, att yrkesarbetare, som för tillfällig anställning vore disponibla, icke finnas att tillgå. Värkstäderna hafva därför varit tvungna att så långt som möjligt söka komma till rätta med de fast anställda arbetarena.

Från ett finsmide meddelas, att öfvertidsarbete användes för uppvärmning af värkstadslokalerna och beror därför af vinterns stränghet. En värkstad säger, att öfvertidsarbete såvidt möjligt undvikas och användes endast för reponter. En annan, att öfvertidsarbete kommer ifråga för vattenvärkens hållande i stånd under vintern. Från ett valsverk meddelas, att öfvertidsarbete användes för påeldning, ombyte af valsar o. d.

Vid handtvärkerierna inom metallindustrin förekommer jämväl något öfvertidsarbete. Sålunda uppgifvas flere guldsmeder, att de före jul till följd af ökad efterfrågan arbeta på öfvertid, samt landssmeder, att de under skördetiden hafva öfvertidsarbete för reparation af liar och andra jordbruksredskap. I allmänhet äro uppgifterna sväfvande.

Stenindustri m. m. Egentligt öfvertidsarbete har i ganska få fall uppgifvits förekomma vid tegelbruken för eldning af ugnar, för lastning, för remonter eller vid regnig väderlek, då teglen böra tagas in.

Af glasbruken har ett uppgifvit, att öfvertidsarbete förekommit under föregående år i 10 dagar med 10 arbetare, men endast en timme på aftonen hvarje dag. Vid ett glasbruk har öfvertidsarbete användts vid ungsremonter samt i sliperiet vid brådskande arbete. Ett annat uppger, att öfvertidsarbete kommit i fråga vid inpackning af glas samt vid remonter och för rengöring.

Vid några kalkbruk och stenhuggerier har öfvertidsarbete användts, hufvudsakligast för lastning af varan. En kakelfabrik anger, att sådant arbete användes vid lösning af stenkol och ved. En fabrik för tillverkning af golfmassa anger, att öfvertidsarbete förekommer vid golflägningsarbeten, som icke kunna afbrytas eller då golfvet lägges i sådan lokal, som på den ordinarie arbetstiden är upptagen, såsom i värkstads- eller fabrikslokaler.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Från en tändsticksfabrik meddelas, att öfvertidsarbete där användes för att åstadkomma jämvikt i produktionen mellan de olika afdelningarna. I öfrigt har det angifvits, att remonter och rengöringar föranleda öfvertidsarbete.

Tjårindustri m. m. Endast i få fall har det uppgifvits, att öfvertidsarbete vore använt, och då för remonter och rengöring. En tvålfabrik säger sig haft öfvertidsarbete också för produktion.

Läder- och hårindustri. En handskfabrik har haft öfvertidsarbete under månaderna före jul. En skofabrik meddelar, att öfvertidsarbetet icke för någon af arbetarena öfverstiger 100 timmar per år. Sådant arbete förekommer i skofabriker under den brådaste tiden, höst och vår, 6—7 veckor hvardera gången, i läderfabriken efter behof. För öfrigt uppges öfvertidsarbete användas för remonter och rengöring.

Textilindustrin. Från en bomullsfabrik meddelas, att under år 1909 utförts öfvertidsarbete under 19,774 persontimmar, från 1 till 15 timmar i gången, om aftnar eller om söndag, endast i nödfall om natten. Häraf hafva c. 8,000 persontimmar användts för fabrikationsändamål i färgeriet och tryckeriet, 7,614 persontimmar för remonter och återstoden, c. 4,100 persontimmar, för rengöring af pannor m. m. I öfvertidsarbete hafva varit sysselsatta 265 arbetare, däraf 73 mekaniska värkstadsarbetare, timmermän och målare. Emedan år 1909, för hvilket ofvannämnda uppgifter gälla, varit ett medelmåttigt arbetsår, skrifver fabriken ledare, har öfvertidsarbetet varit jämförelsevis ringa. För fabrikationsändamål har öfvertidsarbete endast utförts i färgeriet, men icke i spinneriet och väfveriet. Då dessa senare afdelningar ofta stått om lördagen, hafva remontarbeten kunnat utföras under dylika dagar på den ordinarie arbetstiden. I allmänhet kan därför sägas, att öfvertids- och söndags-

arbete under goda år utföres i vida högre grad än hvad som var fallet under år 1909.

Från en annan bomullsfabrik meddelas, att öfvertidsarbete förekommit nästan hvarje eller hvarannan lördagseftermiddag och söndag från 2 till 24 timmar i gången under alla tider af dygnet. Detta har utförts af omkring 14 personer i och för remonter och rengöring för att kunna hålla fabriken i full gång så att arbetarena kunna arbeta den vanliga arbetstiden och ej förlora lön till följd af att dessa arbeten skulle utföras under den ordinarie arbetstiden.

En bomullsfabrik säger, att öfvertidsarbete utföres nästan alla dagar för remonter, men är det högst växlande till sin omfattning. Vid en annan bomullsfabrik har öfvertidsarbete utförts efter behof på aftnarna. Detta har för- anledts företrädesvis af remonter, men också till följd af ökad efterfrågan, äfvensom vid årsskiftet för inventering. Vid inventeringen användas 3—8 personer i öfvertidsarbete, i spinneriet och väfveriet c. 300 i hvardera och i färgeriet c. 30. En bomullsfabrik anmäler, att öfvertidsarbete förekommer ytterst sällan i någon afdelning, då efterfrågan på någon särskild vara gör sig gällande, och i så fall under några timmar på aftonen.

Från yllefabrikerna föreligga följande uppgifter: Öfvertidsarbete förekommer endast vid remonter, hvarvid montör, smed, filare och snickare enligt af- tal äro skyldiga att delta i arbetet. Handtlangare anmäla sig mer än be- höfligt frivilligt. Genom en lagstadgad hvilotid af 30 timmar under sönda- gen tror fabriken ledare, att arbetsdagarnas antal under året komme att minskas med 10 till 12. — Öfvertidsarbete förekommer i regeln icke. Under år 1909 var det dock ett undantag för rengöring af petroleummotorn, som användes då vattenkraften tryter. — Öfvertidsarbetet är regelbundet för remonter och rengöring, sällan förekommande för tillfredsställande af ökad efterfrågan. — Öfvertidsarbete förekommer nästan alla dagar för remonter efter kl. 6 på aft- onen under 2—5 timmar med 2—5 arbetare. — För remonter och rengöring har öfvertidsarbete användts under 100—200 dagar af året under 2—6 timmar med 6 arbetare. — Öfvertidsarbete användes regelbundet alla dagar i karderiet under en timme på aftonen med 4 arbetare för att karderiet skall kunna hålla jämna steg med spinneriet. — 12 söndagar i året under 6 timmar för remonter och rengöring af panna. — 40 dagar, 2 timmar efter kl. 6 e. m., antingen till följd af ökad efterfrågan eller för remonter och rengöring. — 3 månader, 3 timmar hvarje dag på aftonen kl. 7—10, för 4 arbetare. — 10 à 15 timmar i veckan för remonter som icke kunna ske då väcket är i gång eller för att taga igen det som blifvit försummadt till följd af maskinskada.

Pappersindustrin. Från träsliperierna, cellulosa- och pappersbru- ken meddelas företrädesvis, att öfvertidsarbete användes för rengöring och re-

monter. Från flere verk uppges det, att för detta arbete användas sön- och hälgdagar, då verket i öfrigt står. Från en fabrik meddelas, att öfvertidsarbete, utom för remonter, användes för att upphjälpa någon afdelnings leveransförmåga. En annan arbetar på öfvertid vid transporten af trämassan. Vid brådslande leveranser förekommer öfvertidsarbete vid en fabrik i sortersalen. Sådant användes vid en annan för att hålla vattenvärken i stånd, särskildt under vintern. Öfvertidsarbetet synes förekomma både dag och natt och vara mycket växlande till sin omfattning.

Vid en tapetfabrik arbetas på våren c. 100 dagar, 1 à 2 timmar efter kl. 6 på aftonen, med 15—25 arbetare för fyllande af ökad efterfrågan till Ryssland. En pås- och küvertfabrik arbetar före jul under omkring 75 dagar, vanligen 1½ timmar per dag, med ungefär 50 personer på öfvertid för att tillfredsställa ökad efterfrågan.

Några bokbinderier hafva äfven uppgifvit, att vid dem arbetas på öfvertid. Vid ett af dem arbetas 20 till 25 dagar af året, 3 till 5 timmar på aftonen, med 4 personer. Vid ett annat arbetas omkring 20 dagar, 1 à 2 timmar på aftonen, med 2 till 10 arbetare. Ungefär 10 arbetare vid ett bokbinderi arbeta omkring 15 dagar af året, 2 à 3 timmar på aftonen efter ordinarie arbetstidens slut. Slutligen har från ett bokbinderi uppgifvits, att där arbetas 20 à 30 dagar, en eller 2 timmar efter ordinarie arbetstidens slut, med några arbetare, endast sällan med hela personalen. I alla dessa fall har öfvertidsarbetet användts för tillfredsställande af ökad efterfrågan.

Träindustrin. För sågarna föreligga visserligen ett rätt stort antal uppgifter angående öfvertidsarbete, men äro de endast i få fall så precisa, att därur kunna erhållas några exakta uppgifter. I de allra flesta fall har det uppgifvits, att öfvertidsarbetet användes »vid behof», särskildt för remonter och rengöring samt vid brådslande lastningsarbeten, då flere ångare vänta på att få intaga last. I några fall har såsom orsak angifvits, att öfvertidsarbete användes för utnyttjande af vattenkraften. I ett fall har meddelats, att öfvertidsarbete användes emedan vid sågen råder brist på arbetsfolk. Då uppgifterna i allmänhet äro så sväfvande, torde det icke vara af nöden att här uppräknat alla dessa svar, hvilket toge öfverhöfvan mycket utrymme i anspråk, utan att dock gifva någon öferskådlig bild af öfvertidsarbetets omfattning.

Från ett ångsnickeri meddelas, att öfvertidsarbete användts på hyffing af exportvaror, dels emedan väderleken icke varit tjänlig för torkning af virket, dels emedan den utländska köparen befraktat ångare några dagar för tidigt. Sådant öfvertidsarbete har utförts under 2 à 3 veckor med 4 timmar per afton af c. 20 man. Ett annat ångsnickeri uppger, att öfvertidsarbete förekommer vid arbeten i banklokaler, butiker m. m. d., hvilka icke kunna utföras på ordinarie tid samt vid remonter och rengöring, med 4 à 5 man. Vid ett ång-

snickeri användes öfvertidstimmar enligt tarifföfverenskommelse under högst 100 timmar af året, vanligen under 2 timmar efter kl. 6 på aftonen. Detta arbete utföres i allmänhet endast af 10 man för brådska beställningar. Ett snickeri hade senaste år öfvertidsarbete under 38 dagar, 3 timmar hvarje afton, för c. 35 man för tillfredsställande af ökad efterfrågan. Rullfabrikerna uppgifva, att öfvertidsarbete förekommer endast för reponter och rengöring. Af båtbyggerierna anmäler ett, att öfvertidsarbete användes under 2—3 timmar om aftonen, men endast under ungefär en vecka för sjösättning af båtar och reponter å sådana. Ett annat uppger, att under en månads tid c. 20 man hafva öfvertidsarbete om aftnarna under 2 å 3 timmar. Största delen af tillvärdningen är säsongarbete, hvilket bör vara färdigt omkring den 1 juni, men då utrustning af båtar ej kan påbörjas förrän vid öppet vatten, kan öfvertidsarbete ej undvikas. En ramfabrik har under 3 å 4 veckor före jul öfvertidstimmar under 2 å 3 timmar för högst 3 arbetare. Vid en vide- och rottingfabrik behöfves öfvertidsarbete under c. 14 dagar med en timme hvarje afton för c. 7 arbetare.

Närings- och njutningsmedelsindustri. Från sockerraffinerierna föreligga följande uppgifter angående öfvertidsarbete: 30 man arbeta under c. 200 aftnar, 3 å 4 timmar, både för produktionsändamål, reponter, rengöring och lastningsarbeten. — C. 30 man arbeta hela året om på öfvertid, högst 4 timmar dagligen, dels på morgonen, dels på aftonen för att tillfredsställa efterfrågan å varan. — 4 arbetare hafva då och då öfvertidsarbete på aftonen under 1 å 2 timmar för utförande af sådana arbeten som måste slutföras för förhindrande af att varan försämras.

Vid ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna synes öfvertidsarbetet icke vara särdeles mycket i bruk. Likasom vid andra industriella inrättningar förekommer öfvertidsarbete jämväl vid dessa för rengöring och reponter samt för ökande af produktionen under den varma årstiden, då efterfrågan på malt-drycker och synnerligast på läskdrycker är större. Af de meddelade svaren må följande anföras: Öfvertidsarbete användes före större hälgdagar. — Någon gång par timmar för vagnslossning och för buteljuskölning. — Vid behof under mältnings tiden. — För utkörning af varan och för buteljering. — Omkring 70 dagar, växlande mellan 2 och 10 timmar, äfven på söndag, emedan grönmaltet ofta måste under söndagen på kölnan för att icke förfaras, samt emedan afkylningen af vörten under sommaren tar flere timmar i anspråk än under vintern. — 75—100 dagar, 1 å 2 timmar, för öfvervakande af afkylningen. — 40 dagar, 2 timmar, för uppeldning före bryggdagarna. — 64 dagar, 3 timmar efter kl. 12 på natten, för tillvärdning af malt och jäst. — 120 dagar, 2 timmar på aftonen, för utkörning af varor till vattenkiosker och vattenvag-

nar. — För flere läskdrycks- och mineralvattenfabriker uppges, att öfvertidsarbete är nödvändigt om sommaren, då efterfrågan på varor är större.

Från bränvinsbrännerierna, sprit-, vin- och punschfabrikerna föreligga följande uppgifter angående öfvertidsarbetet: 4,460 timmar under året för alla arbetare tillsammans för tillfredsställande af ökad efterfrågan. — 11,846 timmar under året, både dag och natt, för reponter, rengöring, samt lossning af spannmål. — 2 man under 300 dagar, 2 timmar på morgonen, för destillering. — För destillering har en man 3 dagar i veckan öfvertidsarbete från kl. 4—6 på morgonen och kl. 6—11 på aftonen. Under året har denna arbetare således 1,092 öfvertidstimmar. — För malt- och jästberedning samt rengöring af panna hafva 10 man under större delen af året öfvertidsarbete en timma om dagen. — Från en punschfabrik meddelas också om obetydligt öfvertidsarbete till följd af ökad efterfrågan.

Angående öfvertidsarbetet vid tobaksfabrikerna föreligga följande uppgifter: Öfvertidsarbete har förekommit under 60 dagar med 2 timmar på aftonen för reponter och rengöring med 12 arbetare, för pikanellobladberedning på grund af ökad efterfrågan med 30 arbetare samt undantagsvis för inpackning af papyrosser med 60 arbetare. — Under 443 timmar under året antingen på aftonen eller under middagsrasten för tillfredsställande af ökad efterfrågan med 2 till 23 arbetare. — Under 30 dagar, en till 2 timmar på aftonen, med högst 3 arbetare i anledning af ökad efterfrågan. — 72 dagar under året, 2 timmar på aftonen, med 11 arbetare i anledning af ökad efterfrågan.

Från 4 kvarnar har anmälan gjorts om öfvertidsarbete i följande omfattning: 30 dagar, 4—5 timmar på aftonen, med 9 man för ökad efterfrågan. — 10—20 dagar, 2—3 timmar på aftonen, för ökad efterfrågan samt lossning och lastning, dels med hela personalen, dels med endast 10 man. — 24—30 dagar, 2—3 timmar på morgonen eller aftonen, med 7 man för ökad efterfrågan eller rengöring. — 20 dagar, 1—2 timmar, för ökad efterfrågan med 2 man.

En fabrik för tillverkning af karameller, chocolad m. m. uppges, att öfvertidsarbete förekommit under 20 dagar, 2—3 timmar, med c. 30 arbetare. — En annan har haft sådant arbete under ett par veckor före jul under 4 timmar på aftonen med c. 20 arbetare. — I en dylik fabrik hafva c. 100 arbetare sysselsatts i öfvertidsarbete c. 60 dagar under 2 timmar på aftonen. — Slutligen har vid en sådan fabrik några få arbetare sysselsatts under 15 dagar, 2 timmar hvarje. Såsom orsak till öfvertidsarbetet hafva alla de ofvannämnda fabrikerne angifvit ökad efterfrågan.

En fiskkonserveringsanstalt har haft öfvertidsarbete under 104 dagar, 3 timmar på aftonen, med 40—50 arbetare till följd af ökad efterfrågan. — För att förhindra att varan skulle förskämmas hafva en korffabrik och en maltfabrik använt öfvertidsarbete, den förra 102 dagar, 1—2 timmar, med 6 arbe-

tare, den senare 50 dagar, 5 timmar, vanligen på söndag. — En fabrik för tillverkning af sundhetssalt har haft öfvertidsarbete under 30 dagar, en timme hvarje, med 7 arbetare i anledning af ökad efterfrågan.

Beklädnadsindustrin. Omfattningen af öfvertidsarbetet vid herr- och damskrädderierna är i allmänhet mycket svår att konstatera. En stor del af arbetet utföres, såsom redan tidigare framhållits, icke i väerkstad, utan i arbetarens hem och där det utföres i väerkstad, arbetas oftast per styck, hvarför arbetsgifvaren icke har anledning att särskildt bokföra öfvertidstimmarna. Uppgifter om öfvertidsarbete förefinnas därför endast för ett tiotal fall. I dessa uppges, att öfvertidsarbete användts mest under 15—20 dagar, några gånger mera, såsom under 60 dagar, 75 dagar, under 4 månader eller hvar tredje dag. Det har icke öfverskridit 3 timmar hvarje dag och sker på aftonen. Arbetarens antal är vanligen 2 å 3, i ett fall 20 och detta öfvertidsarbete sker alltid för att tillfredsställa ökad efterfrågan, särskildt under vår och höst samt äfven annars vid brådsökande beställningar.

Inom öfriga branscher af beklädnadsindustrin har det jämväl varit den ökade efterfrågan under säsongen som föranlett öfvertidsarbetet. Följande uppgifter föreligga: En paraply- och käppfabrik 200 dagar, 2 timmar på aftonen, med 2 arbetare. — En trikotagefabrik 40 dagar, 4 timmar på aftonen, med 28 arbetare under november och december månader. — En strumpfabrik under jultiden, 2 timmar på aftonen, med 2 arbetare. — 6 möss- och hattfabriker hafva haft öfvertidsarbete under 20—60 dagar, 2 å 3 timmar, i allmänhet med några få arbetare, men i tvänne fall med resp. 30 och 49 arbetare.

Grafisk industri. Från bok- och stentryckerierna föreligga ett antal relativt säkra uppgifter angående omfattningen af öfvertidsarbetet. Dessa uppgifter angående antalet dagar i året med öfvertidsarbete, timmar per dag, antal arbetare och orsak till öfvertidsarbetet meddelas här: Högst 20 timmar per arbetare i månaden och högst 3 timmar på en gång, på aftonen eller på natten, sällan flere än 3 arbetare, för sättning af annonser eller andra brådsökande arbeten. — 2 veckor, 3—4 timmar på aftonen, högst 50 arbetare, för efterfrågan. — 60 dagar, 1—2 timmar på aftonen, 1—3 arbetare, tillfällig brådsökning. — 15 dagar vintertid, 3—5 timmar på aftonen, 5—10 arbetare, efterfrågan. — 30 dagar, 3—4 timmar på aftonen, 5 arbetare, efterfrågan. — 50 dagar, 8—9 timmar på aftonen och natten, 3—10 arbetare, annonssättning. — 150 dagar, 5—7 timmar på aftonen och natten, 2—3 arbetare, tidningen. — 150 dagar, 1 timme på aftonen, 1—2 arbetare, tidningen. — 103 dagar, 2—3 timmar på aftonen, 3—4 arbetare, annonssättning. — 110 dagar, 3—7 timmar på aftonen och natten, 4—8 arbetare, tidningen. — 150 dagar, 4 timmar på aftonen, 6 arbetare, tidningen. — 20—30 dagar, 1—2 timmar på aftonen, 1—3 arbetare,

brådskande arbeten — 10 dagar, 2 timmar på aftonen, 6 arbetare, brådskande arbeten — 104 dagar, en timme på förmiddagen, 1—2 arbetare, tidningen — 75 dagar, 2 timmar på aftonen, ända till hela personalen 34 arbetare, ökad efterfrågan — 150 dagar, 2 timmar på aftonen, 2 arbetare, tidningen — 150 dagar, en timme på morgonen, 2 tryckare, tidningen — 152 dagar, en timme på aftonen, 2 arbetare, tidningen — 50 dagar, 1—2 timmar på aftonen, 2—4 arbetare, efterfrågan — 3 aftnar i veckan, 2—3 timmar under hvarje, 2—5 arbetare, tidningen. — Sammanlagdt 18,018 timmar för alla arbetare, 2—3 timmar på aftonen, efterfrågan, remonter, rengöring — 90 dagar, 2 timmar på aftonen, 5—6 arbetare, tidningen — 147 dagar, 3 1/2 timmar på morgonen eller aftonen, 3 arbetare, tidningen — 30 dagar, 1—2 timmar på aftonen, ända till 120 arbetare, efterfrågan — 150 dagar, 1 1/2—2 timmar på aftonen, 2 arbetare, annonssättning och ombrytning — 60 dagar, 2—3 timmar på aftonen, 20 arbetare, tillfällig anhopning af arbete — 40 dagar, 3 timmar på aftonen, 30—40 arbetare, efterfrågan — 71 dagar, 3 timmar på aftonen, 18 arbetare, efterfrågan, tillsammans 640 öfvertidstimmar under året — 3 dagar i veckan, 3 timmar på aftonen, 4 arbetare, tidningen — 25 dagar, 2—3 timmar på aftonen, 4—6 arbetare, efterfrågan — 150 dagar, 1—2 timmar på aftonen, 2—3 arbetare, tidningen — 52 dagar, 2 timmar på lördag afton, 2 tryckare, tidningen — 30 dagar, 2—4 timmar på aftonen, 5 arbetare, brådskande arbete före jul — 50 dagar, 4—5 timmar, 2—4 arbetare. Till följd af brist på arbetare och mängden af arbete.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Från belysningsanstalterna föreliggande efterföljande uppgifter: Under september till april, c. 240 dagar, hafva 3 montörer öfvertidsarbete under 3—4 timmar för att afhjälpa fel å ledningar. — Under c. 58 dagar, 2—3 timmar på aftonen, för rengöring af maskiner samt vid tillsyn af belysningsledningar, antalet arbetare varierande. — Hvarje dag hafva 2 arbetare öfvertidsarbete under 3 timmar för afhjälpande af möjligen förekommande fel å ledningar eller lampor hos kunderna. — Hvarje dag en arbetare, 3 timmar, såsom föregående. — 200 dagar, 3 timmar på aftonen, en man, för reparationer. — För installationsarbeten hafva 7 arbetare öfvertidsarbete, men oregelbundet och endast någon gång med 1 å 2 timmar i gången på aftonen.

Bad-, tvätt- och strykinrättningar. Från en tvättinrättning uppges, att öfvertidsarbete förekommer under ett par veckor före större hälg, med en timme före och 2 timmar efter ordinarie arbetstid.

Barberare. Några uppgifter om öfvertidsarbete föreliggande icke, antagligen beroende på, att arbetstiden icke är strängt bestämd.

Då de här meddelade uppgifterna angående öfvertidsarbetet äro så svävande, torde det vara skäl att söka på annan väg komma till en uppfattning af öfvertidstimmarnas betydelse. En sådan väg erbjuder sig genom begagnande af de data som inkommo till Industristyrelsens arbetsstatistiska afdelning under år 1909 angående arbetslösheten, och hvilka finnas publicerade i häft 2—6 för år 1909 och häft 1 och 2 för år 1910 af »Arbetsstatistisk Tidskrift». På förslag af Finlands Folkorganisation anordnades nämligen under år 1909 en arbetslöshetsräkning, grundande sig på uppgifter som lämnades af de till Fackorganisationen anslutna arbetarena. I dessa uppgifter ingingo jämväl sådana om antalet arbetstimmar och antalet öfvertidstimmar. Visserligen växlade antalet arbetare, som lämnade uppgifter under de olika månaderna, men den följande räkningen är fullkomligt oberoende af detta antal.

Nedan anförda tal hafva erhållits på följande sätt: Antalet arbetstimmar för alla årets månader hafva adderats, likaså antalet öfvertidstimmar. De senare hafva uträknats i procent af de förra. Härigenom erhålles således den procent, som öfvertidstimmarna under året utgjort af alla arbetstimmar. Medelarbetstiden per dag är bekant. Multipliceras denna med antalet arbetsdagar, eller 303, så erhålles antalet arbetstimmar för en arbetare under året. Multipliceras detta med det tidigare funna procenttalet, så får man antalet öfvertidstimmar i medeltal för hvarje arbetare under året. Denna räkning har här genomförts för de 15 olika yrken, från hvilka ett så stort antal uppgifter föreligga, att det har ansetts möjligt att genomföra en dylik räkning med något så när stor säkerhet.

Denna räkning har gifvit följande resultat:

Yrkesgren.	Arbetstimmar.	Däraf öfvertidstimmar.	Öfvertidstimmar i % af alla.	Medelarbetstid per dag, timmar.	Arbetstimmar per arbetare och år.	Öfvertidstimmar per arbetare och år.
Metallarbetare	3,049,771	46,149	1.51	9.5	2,878	43
Stenarbetare .	1,093,368	3,757	0.34	8.8	2,666	9
Glasarbetare .	247,825	230	0.09	8.8	2,666	2
Garfveriarb. .	382,440	1,054	0.28	9.7	2,939	8
Textilarbetare	623,458	4,672	0.75	9.6	2,909	22
Pappersarb. .	2,038,629	41,907	2.06	9.0	2,727	56
Sågarbetare . .	1,748,151	11,884	0.68	9.9	3,000	20
Träarbetare . .	2,525,394	11,667	0.46	9.2	2,788	13
Murare	305,197	1,822	0.60	8.9	2,697	16
Målare	151,270	1,109	0.73	8.5	2,576	19
Bagare	366,811	1,729	0.47	8.8	2,666	13
Skomakare . .	401,960	3,894	0.97	9.8	2,969	29

Yrkesgren.	Arbetstimmar.	Däraf öfvertidstimmar.	Öfvertidstimmar i % af alla.	Medelarbets- tid per dag, timmar.	Arbetstimmar per arbetare och år.	Öfvertidstimmar per arbetare och år.
Skräddare	568,528	16,527	2.91	9.8	2,969	86
Tryckeriarb.	645,396	16,716	2.59	8.3	2,515	65
Utarbetare.	2,180,228	24,327	1.12	9.1	2,757	31

Ofvanstående kalkyl ger till resultat ett mycket litet antal öfvertidstimmar i medeltal per arbetare under året, högst 86 för skräddarena och lägst 2 för glasarbetare. Det fel som vidlåder förestående beräkning är, att den endast ger ett approximeradt medeltal för ett visst yrke, medan man ville veta huru antalet öfvertidstimmar ställer sig för hvarje arbetare. Detta antal varierar nämligen mycket starkt också för arbetare inom samma yrkesgren. Men några tillförlitliga uppgifter i detta afseende finnas alls icke.

För de olika månaderna ställa sig arbetstimmarna, öfvertidstimmarna och de senare i procent af de förra för alla i anledning af ofvan nämnda arbetslöshetsräkning inkomna svar såsom följer:

	Arbetstimmar.	Däraf öfvertidstimmar.	Öfvertidstimmar i % af alla.
Januari	2,114,945	22,254	1.06
Februari	2,366,527	26,824	1.13
Mars	2,362,726	24,274	1.03
April	1,482,007	17,644	1.19
Maj	1,429,426	19,135	1.35
Juni	1,514,460	24,100	1.60
Juli	1,214,138	15,341	1.27
Augusti	1,141,947	12,543	1.10
September	1,470,777	16,030	1.09
Oktober	1,094,200	12,873	1.18
November	938,825	12,795	1.36
December	793,640	9,508	1.20
Hela året	17,923,618	213,321	1.19

Procenten som anger antalet öfvertidstimmar i förhållande till alla arbetstimmar visar tvänne ganska tydliga maxima, det ena i början af sommaren, det andra under senare delen af hösten.

Utprägladt framträder detta förhållande i följande tal, hvilka hänföra sig till skrädderiarbetarena, d. v. s. ett säsongyrke:

	Arbetstim- mar.	Däraf öfver- tidstimmar.	Öfvertids- timmar i % af alla.
Januari	65,361	965	1.48
Februari	70,147	1,482	2.11
Mars	71,418	1,297	1.82
April	61,406	3,373	5.49
Maj	56,487	2,656	4.70
Juni	53,759	2,011	3.74
Juli	29,272	314	1.07
Augusti	27,222	234	0.86
September	34,939	708	2.03
Oktober	38,145	1,046	2.75
November	32,317	1,254	3.88
December	28,055	1,187	4.23

**Söndags-
arbete.** Beträffande söndagsarbetet bör erinras därom, att detta dels är regelbundet, dels tillfälligt. Det regelbundna söndagsarbetet förekommer vid inrättningar som gå oafbrutet, eller ock hafva ett afbrott om söndag, som icke omfattar hela dagen. Dessa inrättningar hafva arbetet ordnad i skiften och hänvisas beträffande detsamma till föregående kapitel angående skiftesarbetet. Det tillfälliga söndagsarbetet beror på nödvändigheten af att på grund af stegrad efterfrågan å varan öka produktionen, men mest på reponter och rengöring, arbeten, hvilka icke kunna utföras medan väcket är i gång. I det efterföljande tages hänsyn endast till det tillfälliga söndagsarbetet, då det regelbundna redan i det föregående behandlats.

Metallindustrin. Förutom alldeles sväfvande svar hafva följande uppgifter angående söndagsarbetet lämnats från de större väckstäderna och bruken:

Antal söndagar.	Antal timmar per söndag.	Antal arbetare.	Orsak.
52	2--3	1--12	reponter, rengöring.
10	10	1--5	» »
45	10	2--5	» eldning.
12	8--10	3	rengöring.
40	5--7	3	reponter, eldning.
14	2--10	2	» »
2	6--8	10	produktion.
4	6	5	» »

Antal söndagar.	Antal timmar per söndag.	Antal arbetare.	Orsak.
2	4—5	3	rengöring.
3	5—6	2—3	»
14	10—12	3	produktion.
4	4—5	3	»
5	5	10	remonter.
10	4—8	2—3	produktion.
6	10	10	remonter.
10	10	2	»
12	6	2	rengöring.
20	1—10	1—20	remonter, rengöring.
52	5	8	remonter.
3	3—4	2	rengöring.

Vid handtvärkerierna inom metallindustrin är söndagsarbete endast sällan förekommande. I de fall, där uppgift lämnats om söndagsarbete, har detta inskränkt sig till några få söndagar i året och i allmänhet några timmar per söndag. Orsaken har i de flesta fall angifvits vara brådskande beställningar, i några fall reparationer. Det största antalet söndagar med arbete, eller 40 under året, har uppgifvits af en urmakare på landet, som utför reparationer af ur åt kyrkfolket under par timmar före och efter gudstjänsten.

Stenindustri m. m. Vid tegelbruken måste bränningen af teglen, sedan den en gång vidtagit, fortsättas utan afbrott. Därför förekommer söndagsarbetet i ganska stor utsträckning vid tegelbruken. Förutom det söndagsarbete, hvilket ingår i skiftesarbetet och för hvilket tidigare redogjorts, har söndagsarbetet haft följande utsträckning i och för tegelbränningen:

Antal tegelbruk.	Antal söndagar under året:			
	t. o. m. 10	11—20	21—30	31—40
19	4	3	1	

Antal tegelbruk	Antal timmar per söndag:		
	t. o. m. 6	7—12	24 timmar.
6	5	16	

Förutom för tegelbränningen hafva 3 tegelbruk angifvit, att de haft söndagsarbete under några söndagar i och för remonter eller rengöring.

Vid tegelbränningen hafva i de flesta fall varit sysselsatta under söndagarna endast 2 arbetare, i några få fall några flere.

Från glasbruken föreligga följande uppgifter angående söndagsarbetet:

1) Söndagsarbete förekommer vid glassmältning och emedan ugnarna icke kunna lämnas utan eldning, under de flesta söndagar af året med 2 till 4 arbetare.

2) För att underhålla elden i glasugnen arbeta 5 arbetare 8 timmar under 46 söndagar.

3) För arbeten ur den färdigsmälta glasmassan eller för smältning af ny massa hafva 53 arbetare söndagsarbete under ett antal söndagar, som i allmänhet är 5 å 6, men också kan gå upp till 20 och flere.

4) Emedan bruksdriften är kontinuerlig förekommer söndagsarbete dels under 40 söndagar med 12 timmar hvarje för 2 arbetare, dels under 20 söndagar med 8 timmar hvarje för 25 arbetare.

5) Eldarena, 8 till antalet, hafva arbete alla söndagar för underhållande af elden i ugnarna. Fönsterglas blåses hvarannan dag, hvarför 16 fönsterglasblåsare hafva arbete hvarannan söndag såsom under vanlig arbetsdag.

6) För smältning af glasmassan samt för fönsterglasblåsning hafva 24 arbetare söndagsarbete, de förra hvarje söndag, de senare hvarannan.

Vid kalkbruk sker bränningen kontinuerligt, hvarför också där söndagsarbete förekommer för några brännare. 3 kalkbruk hafva uppgifvit, att sådant söndagsarbete förekommer under alla söndagar, 2 att det sker under 35 söndagar, och 3 att det försiggår under resp. 29, 25 och 12 söndagar. Arbetet fortgår vanligen 24 timmar.

Från 4 stenhuggerier har uppgifvits, att söndagsarbete förekommer dels för lastning, dels för maskinremonter, oftast endast under få söndagar, i ett fall dock under alla söndagar af året.

Industrier för tillverkning af kemiska preparater. Från 5 tändsticksfabriker, en fabrik för tillverkning af kaliumklorat och en för tillverkning af benmjöl föreligga uppgifter angående söndagsarbete. Detta användes för remonter och rengöring af ångpanna för en alla söndagar med 4 man under obestämdt antal timmar, för de öfriga under 2—12 söndagar med högst 10 timmar, vanligast 2—4 timmar, med några få personer.

Tjärindustri m. m. En fabrik för tillverkning af tvål, lim, benmjöl m. m. uppger, att söndagsarbete förekommer under c. 50 söndagar, 5—12 timmar, med 5 arbetare för produktionsändamål. — En fabrik för tillverkning af galoscher och andra gummivaror har söndagsarbete under 5—6 söndagar, 5—10 timmar, med 3—4 arbetare för rengöring af ångpanna. — En tjär- och terpentinfabrik börjar arbetet under c. 24 söndagar kl 6 e. m. och fortgår det till kl. 6 måndag morgon med personalombyte kl. 12 på natten, med 2 man, hvaraf en i gången. Detta till följd af att tjärugnarna, då de uppeldats, måste hållas eldade till dess bränningen är slutförd, hvilket tar ungefär 2 1/2 dygn.

Läder- och hårindustri. En läderfabrik har söndagsarbete med några arbetare vid behof för remonter samt alla söndagar för vakterna. — Tvänne läderfabriker hafva söndagsarbete under ända till 40—50 söndagar, dock endast under en timme med ett par arbetare emedan lädrets bearbetning måste slutföras. — En körsnär arbetar med 2—3 arbetare under 3—4 söndagar, 4—5 timmar, för tillfredsställande af ökad efterfrågan. — En borst- och pensel-fabrik har under några få söndagar arbete för remonter.

Textilindustrin. För spinnerierna och väfverierna är söndagsarbete nödvändigt för remonter af de talrika i dessa förekommande maskinerna samt för rengöring af ångpannorna. Likaså har uppgifvits, att söndagsarbete användes för att hålla belysningen och eldningen i gång. Däremot har ingen fabrik uppgifvit, att söndagsarbete skulle användas för produktionsändamål. Uppgifterna angående söndagsarbetets omfattning äro ganska varierande. 4 fabriker uppgifva, att söndagsarbete förekommer nästan alla söndagar under ett antal timmar och med ett antal arbetare som rätta sig efter remonternas beskaffenhet. 2 fabriker uppgifva, att sådant arbete behöfves ungefär hvarannan söndag, en fabrik anger hvar sjunde söndag, de öfriga från 3 till 15 söndagar. Antalet använda arbetare är i intet fall stort

Pappersindustrin. För träsliperierna, cellulosafabrikerna och pappersbruken är söndagsarbetet nödvändigt i stor utsträckning. Dels är produktionsarbetet ordnad i skiften, hvilka mer eller mindre gripa in på söndagarna, dels fordra maskinerna remont och rengöring under de tider, då fabriken icke är i gång. Det förra slaget af söndagsarbete har redan behandlats i sammanhang med skiftesarbetet, det senare sammanfaller till stor del med det som tidigare behandlats såsom öfvertidsarbete, hvilket i de flesta fall sker på söndagarna. Förutom dessa tidigare behandlade fall af söndagsarbete föreligga ytterligare följande uppgifter från särskilda fabriker: 50 söndagar, 6 timmar, med c. 20 arbetare för remonter och rengöring. — Nästan hvarje söndag, från 2 till 12 timmar, ibland t. o. m. mera, hufvudsakligast för remonter och rengöring, men någon gång också för produktion, i sistnämnda fall med ett 30-tal skiftesarbetare. — 2 man tura hvarannan söndag såsom vakter. Dessutom för remonter. Dåliga vattenår äfven för produktion, ifall ej reservträmassa finnes på lager. — Hvarje söndag under 12 timmar för remonter, eldning och vakttjänst. Tidtals hvarje söndag för produktionsändamål, då vattenbrist råder. Antalet arbetare obestämdt. — 45 söndagar, 6—10 timmar, med 8—10 arbetare för remonter och rengöring. — Vanligen hvarje söndag, 12 timmar, med 5 arbetare för utnyttjande af vattenkraften. — Vanligen hvarje söndag, 3—4 timmar på morgonen, med 20 arbetare för remonter och rengöring. — 38 söndagar, 6 timmar, med c. 10 man för remonter och rengöring. — Vanligen 30—35 söndagar, 1—5 timmar, med en eller 2 arbetare för remonter. —

Nästan hvarje söndag på morgonen med 1—3 arbetare för remonter. — Ungefär hvar fjärde söndag, 6 timmar, med c. 65 man för produktion. Dessutom för remonter samt ångpanneeldare och personalen vid elektriska centralen. — Söndagsarbetet frivilligt, utföres efter öfverenskommelse, för remonter och tillfälliga arbeten. — Alla söndagar, 1—24 timmar, för remonter, paunrengöring, ombyte af filter m. m., med 24 arbetare. — Nästan alla söndagar för mindre remonter (reparationsarbeten utföras af någon nära liggande mekanisk verkstad). — 2 vakter alla söndagar samt vid starkare köld några eldare. — Vid ett träsliperi har söndagsarbetet under år 1909 haft följande omfattning: a) 9 remontarbetare under 49 söndagar sammanlagdt 1,211 timmar; b) 13 remontarbetare under 40 söndagar 1,058 1/2 timmar; c) 8 eldare under 58 sönd- och hälgdagar 3,375 timmar; samt d) 3 vedsläppare under 51 söndagar 1,441 1/2 timmar. — Flertalet söndagar, sällan mer än 8 timmar från kl. 8 f. m. till 4 e. m., oftare kortare tid, med omkring 10 arbetare, för säkerställande af driften genom att utföra sådana remontarbeten, som icke kunna utföras då fabriken är i gång, äfvensom för ombyte af slipstenar, filter, för rengöring m. m. — Likasom föregående. — Delvis i sliperierna, beroende på vattentillgången och massalagret, i öfrigt efter behof och för remonter och rengöring. — Söndagsarbete vid 9 träsliperier, cellulosafabriker och pappersbruk, tillhörande en och samma firma, förekommer, utom för de ordinarie arbetarena, äfven för arbetare vid remont af maskinerna, vid påsättning af nya siktdukar och filter m. m., hvilka arbeten för undvikande af stagnation på ordinarie arbetstid måste utföras på söndag. Antalet arbetare är olika vid olika tillfällen.

Två tapetfabriker hafva för rengöring af pannorna användt söndagsarbete under ett 10-tal söndagar, några timmar hvarje. — Till följd af brådskande arbeten hafva 3 bokbinderier haft arbete under 1—6 söndagar, 5—10 timmar, med 1—4 arbetare.

Träindustrin. Hvad som tidigare yttrades om öfvertidsarbetet vid sågvarken gäller också söndagsarbetet, att nämligen de ingångna uppgifterna i de flesta fall äro så sväfvande, att det icke lönade sig att här uppräknas dem. Orsakerna till att söndagsarbete kommit till användning hafva i hufvudsak varit desamma som de hvilka uppgifvits beträffande öfvertidsarbetet i allmänhet, nämligen remonter, rengöring af pannor, vakttjänstgöring, uppehållande af eldning och elektrisk belysning, brådskande lastning, då fartyg ligga och vänta på last, samt några gånger också för utnyttjande af vattenkraften. Antalet söndagar, under hvilka arbete utförts, varierar mycket, från några få i året, i många fall omkring 10 å 20, samt ända upp till alla söndagar under året. Antalet timmar under hvarje söndag, som användas till arbete, är i allmänhet omkring 5, några gånger 10, men sällan mera. Antalet arbetare som

uppgifvits hafva haft söndagsarbete är i vanligt fall endast 2 à 3, men vid lastningsarbeten kan det gå upp till 20.

Ett ångsnickeri har vid brådsökande beställningar haft arbete under högst 10 söndagar, 3—5 timmar, med 6 arbetare. — En ramfabrik för samma ändamål 2—3 söndagar, 4—6 timmar, med 2—3 arbetare. — Dessutom uppgifva några fabriker för bearbetning af trä, att de haft söndagsarbete för remonter och rengöring, hvarjämte också här vakter och eldare böra vara i tjänstgöring om söndag, de förra alla söndagar, de senare företrädesvis under den kalla årstiden.

Närings- och njutningsmedelsindustri. Från sockerraffinerierna föreligga följande uppgifter: Söndagsarbetets omfattning är olika under olika år, från en timme till hela dagen. Söndagsarbetet användes å en del afdelningar inom fabriken för att underhålla den kontinuerliga driften, såsom vid ångpannorna, benkolsugnarna, kristallisatorerna, ångpumpen för eldsläckning, värmeledningar för att torka socker och uppvärma fabriks- och magasinlokaler m. m. I ordinarie söndagsarbete sysselsättas å olika afdelningar tillsammans 25 man, dock turvis, så att under samma söndag endast 7 man äro i arbete. För söndagsarbete af tillfällig natur kan antalet arbetare icke uppgifvas. — Under 43 söndagar användas 17 arbetare, 11 under 6 timmar och 6 under 12 timmar, för smörjning af lager, rengöring, eldning, uppsikt i maskinrummet, arbete och eldning i benkolsstationen m. m. — Under 40 söndagar användas 3—4 arbetare i arbete under 9 timmar för den kontinuerliga driftens skull. — Under alla söndagar, 5 à 6 timmar, hafva c. 20 man arbete, dels för produktion, dels för remonter, rengöring och lastningsarbeten. — Högst 10 man hafva arbete under c. 35 söndagar, c. 4 timmar, för remonter och rengöring.

Beträffande söndagsarbetet i ölbryggerierna och läskdrycksfabrikerna gäller i alt väsentligt hvad som redan sagts om öfvertidsarbetet i allmänhet, Söndagsarbete har uppgifvits vara nödvändigt vid mälteriet, för att förhindra varan att förskämmas, till följd af ökad efterfrågan å varan under den varma årstiden, för utkörning af varan, för eldning, remonter och rengöring.

Vid bränvinsbrännerierna är söndagsarbete under hela året nödvändigt där kontinuerlig drift förekommer. Därjämte fordrar jästberedningen söndagsarbete under den tid af året då den pågår.

Af tobaksfabrikerna har en uppgifvit, att söndagsarbete förekommit under c. 30 söndagar, 5 timmar hvarje, med 5 arbetare för remonter och rengöring. En annan fabrik för tillverkning af papyrosser har haft något söndagsarbete jämväl för produktionsändamål.

Vid en ättiksfabrik arbetas under 61 sön- och hälgdagar, 1 1/2 timmar hvarje, med 2 arbetare emedan tillverkningens art fordrar det. — En karamell- och chokoladfabrik arbetar 2 à 3 söndagar, 8 timmar, med 20 arbetare för att

tillfredsställa ökad efterfrågan. — Dessutom arbeta en korffabrik och en maltfabrik de flesta söndagar några timmar för att förhindra varans förskämning.

Beklädnadsindustrin. Likasom i fråga om öfvertidsarbetet föreligga endast ofullständiga uppgifter angående söndagsarbetet i skradderierna. Några tiotal sådana finnas, men enligt dem vore söndagsarbetet i ganska inskränkt mån i bruk, några få söndagar, under ett par timmar, med endast en å 2 arbetare. Emellertid är förhållandet, såsom redan förut framhållits, att en stor del af skradderiernas arbeten utföres i arbetarens hem, och undandrager sig hvarje kontroll.

Två mössfabriker och en körsnär hafva uppgifvit, att de periodiskt hafva söndagsarbete vid tiden för största efterfrågan före jul. De hafva arbetat högst 6 söndagar, under ända till 8 timmar.

Grafisk industri. Vid de tryckerier, där morgontidningar, utkommande jämväl om söndag, tryckas är det nödvändigt att använda söndag morgon till arbete. Sättningen af söndagens nummer, som vanligen är större än på öfriga dagar, drar ut mot morgonen och därefter följer ännu ombrytning, stereotypning och tryckning. Tryckningen af de större tidningarna är slutförd först på söndag morgon. Däremot är söndagsarbetet i tryckeriernas civilafdelning sällsynt. Endast tvänne tryckerier hafva uppgifvit, att de, till följd af synnerligen brådskande arbeten, arbetat 2 å 3 söndagar under några timmar. Här likasom i andra industrier kan söndagsarbetet vara nödvändigt för remonter och rengöring.

I fotografiateljerna arbetas nästan öfver allt under söndagarna, vanligen under 5 timmar på förmiddagen. En fotograf uppger, att söndagsarbetet utgör ett lifsvilkor för fotograferna, emedan de flesta kunder infinna sig om söndagen. En annan fotograf säger också, att söndagen är den bästa arbetsdagen. I mindre fotografiateljier brukar egaren ensam sköta om söndagsarbetet.

Belysnings- och kraftöfverföringsindustri. Belysningsinrättningarna måste naturligtvis vara i gång om söndag likasom öfriga dagar. Beträffande söndagsarbetet kan därför hänvisas till hvad som redan tidigare meddelats angående skiftes- och öfvertidsarbetet i detta slag af inrättningar.

Bad-, tvätt- och strykinrättningar. Vid badinrättningarna förekommer söndagsarbete endast för rengöring af ångpanna, vid badorterna också något yrkesarbete.

Barberareaffärerna hafva öppet vanligen ett par timmar på söndag morgon, åtminstone under den senare af två på hvarandra följande hälgdagar.

Helsingfors den 18 juni 1910.

G. R. Snellman.

Résumé.

La Diète finlandaise a voté un projet d'ordonnance sur le travail industriel et sur quelques autres métiers. Les lois sur la protection des travailleurs se trouveraient ainsi développées, surtout sous le rapport de la limitation de la journée de travail. Il a semblé important d'obtenir aussi rapidement que possible un compte-rendu fidèle de l'influence que le projet voté par la Diète exercerait sur l'activité industrielle du pays. La Section du Commerce et de l'Industrie du Sénat Impérial de Finlande confia à l'Administration générale de l'Industrie l'élaboration du plan et la supputation des dépenses nécessaires pour une enquête statistique sur la journée de travail dans les différentes industries du pays. L'Administration générale de l'Industrie proposa d'examiner à cette fin environ 5,000 lieux de travail, avec une centaine de milliers d'ouvriers; les dépenses furent estimées à 3,625 fr. Le projet fut approuvé; les questionnaires et circulaires explicatifs élaborés et imprimés furent expédiés au moyen de 5,146 lettres, qui contenaient aussi des enveloppes pour les réponses portant l'adresse imprimée et le timbre-poste nécessaire. Ces lettres donnèrent lieu à 4,039 réponses, dont 3,020 utilisables, et l'on obtint ainsi les données voulues relatives à 83,571 ouvriers.

Ces matériaux furent groupés, lors de leur élaboration, de la manière suivante:

	Lieux de travail.	Ouvriers.
<i>Métallurgie</i>	926	14,095
Grands ateliers et usines	135	11,807
Petits ateliers	791	2,288
<i>Industries de la pierre à bâtir, de l'argile, du verre, du charbon, de la tourbe</i>	226	7,241
Briqueteries	125	2,940
Verreries	8	1,108
Autres usines	93	3,193
<i>Industries de produits chimiques</i>	27	914
<i>Industries du goudron, des huiles, du caoutchouc etc.</i>	36	376

	Lieux de travail.	Ouvriers.
<i>Cuir, poils</i>	39	1,731
<i>Industries textiles</i>	50	12,398
Filature, tissage	38	12,312
Autres usines	12	86
<i>Industrie du papier</i>	122	10,069
Usines de pâte de bois, de cellulose, de papier	61	9,308
Autres usines	61	761
<i>Industrie du bois</i>	529	21,301
Scieries, usines de rabotage	462	17,856
Autres usines	67	3,445
<i>Comestibles, alcools et narcotiques</i>	360	7,757
Raffineries de sucre	7	835
Brasseries, fabriques de limonade	168	1,294
Distilleries, fabriques de vins et de punch	46	609
Tabacs	24	3,861
Autres usines	115	1,158
<i>Industrie de l'habillement</i>	379	2,840
Confection pour hommes et pour dames, tailleurs	305	1,538
Autres industries	74	1,302
<i>Industrie graphique</i>	154	3,653
Imprimerie, lithographie	110	3,516
Ateliers photographiques	44	137
<i>Eclairage, transmission d'énergie</i>	23	500
<i>Bains, blanchissage, repassage</i>	73	535
<i>Coiffeurs</i>	76	161
Total	3,020	83,571

Lieux de travail et ouvriers ne travaillant que le jour. Le tableau I contient les données relatives au travail de jour, et comprend 2,963 lieux de travail avec 67,376 ouvriers, c'est-à-dire 98.1 % de tous les lieux de travail et 80.6 % de tous les ouvriers.

Un nombre relativement très faible de lieux de travail ouvrent avant 6 h. du matin; ils occupent un nombre d'ouvriers relativement encore plus faible. A ce groupe appartiennent surtout les petits ateliers métallurgiques, quelques briqueteries, scieries, brasseries et fabriques de limonades; distilleries, une petite imprimerie et quelques usines d'éclairage. Les briqueteries

ont seules un nombre d'ouvriers considérable. Le nombre de lieux de travail ouvrant entre 6 et 7 h. ou entre 7 et 8 h. du matin, est à peu près le même; mais les premiers occupent un plus grand nombre d'ouvriers. $\frac{1}{4}$ des lieux de travail commencent leur ouvrage à 8 h. ou plus tard; mais ils n'ont que $\frac{1}{10}$ des ouvriers. La répartition des lieux de travail par catégories de grandeur ressort du nombre moyen d'ouvriers qui y travaillent: les lieux de travail ouvrant à 6 h. du matin ont en moyenne 9 ouvriers; ceux qui ouvrent entre 6 et 7 h., 37 ouvriers; entre 7 et 8 h., 20 ouvriers; à 8 h. ou plus tard, 9 ouvriers. Ce sont donc les grands établissements qui commencent entre 6 et 7 h. du matin, ou entre 7 et 8 h.; les petits commencent plus tôt ou plus tard. Cette thèse est une règle générale; mais elle est susceptible d'exceptions.

67 % environ des lieux de travail, avec 65 % de tous les ouvriers, ferment le samedi plus tôt que les autres jours. $\frac{1}{3}$ de tous les ouvriers finissent le samedi entre 2 et 3 h. du soir, $\frac{1}{5}$ entre 6 et 7 h. du soir. Les autres jours de la semaine, la plupart finissent de travailler entre 6 et 7 h. du soir. La différence de la journée du samedi et des autres journées, varie d'un lieu de travail à l'autre entre $\frac{1}{2}$ heure et 6 heures. Pour $\frac{1}{3}$ des ouvriers, elle est de 4 heures.

Les grands établissements industriels finissant de bonne heure le samedi et les autres jours, ont aussi une différence plus grande entre la journée du samedi et les autres journées. Les petits industriels, plus ou moins assimilables à des ouvriers, travaillent plus longtemps le soir, et ont une différence moins considérable entre la dernière journée de la semaine et les autres:

Le nombre d'heures de travail par semaine est le suivant:

	Heures de travail par semaine:			
	lieux de travail		ouvriers	
	nombre	%	nombre	%
48 h. ou moins	169	5.7	1,318	2.0
48—51 heures	189	6.4	4,063	6.0
51—54 »	233	7.9	4,018	6.0
54—57 »	475	15.9	16,910	25.1
57—60 »	1,275	43.0	33,263	49.4
60—63 »	177	6.0	4,601	6.8
63—66 »	221	7.5	1,669	2.5
66—69 »	42	1.4	625	0.9
69—72 »	119	4.0	731	1.1
72—75 »	32	1.1	70	0.1

	Heures de travail par semaine:			
	lieux de travail		ouvriers	
	nombre	%	nombre	%
75—78 heures	14	0.5	53	0.1
78—81 »	4	0.1	11	0.0
81—84 »	6	0.2	12	0.0
84—87 »	2	0.1	22	0.0
87—90 »	2	0.1	4	0.0
plus de 90 heures	3	0.1	6	0.0
Total	2,963	100.0	67,376	100.0

Le nombre d'heures le plus ordinaire est compris entre 57 et 60, ou plutôt il est de 60 heures juste dans la plupart des cas. Vient ensuite un nombre d'heures compris entre 54 et 57, qui en général est de 57 h. juste. Ces deux nombres sont tellement répandus qu'ils comprennent 58.9 % de tous les lieux de travail et 74.5 % de tous les ouvriers.

Calculant le nombre moyen d'ouvriers par lieu de travail, on voit que les lieux de travail ouverts pendant 54 h. ou moins par semaine ont une moyenne de 16 ouvriers; ceux qui travaillent entre 54 et 57 h., une moyenne de 36 ouvriers; entre 57 et 60 h., 26 ouvriers; et les lieux de travail ouverts plus de 60 h. par semaine n'ont qu'une moyenne de 12 ouvriers. L'on voit donc qu'en général ce sont les petits lieux de travail qui ont le plus grand nombre d'heures. Pour les grands établissements industriels, ce nombre est compris en général entre 54 et 60 h. par semaine.

Lieux de travail et ouvriers travaillant par deux relais. Le nombre de lieux de travail et d'ouvriers qui ont un travail partagé entre deux relais ressort du tableau suivant:

	Lieux de travail:			Ouvriers:		
	total	avec relais	%	total	avec relais	%
<i>Métallurgie</i>	926	8	0.9	14,095	483	3.4
Grands ateliers et usines	135	8	5.9	11,807	483	4.1
<i>Industries de la pierre à bâtir etc.</i>	226	37	16.4	7,241	469	6.5
Briqueteries	125	22	17.6	2,940	315	10.7
Verreries	8	3	37.5	1,108	56	5.0
Autres industries	93	12	12.9	3,193	98	3.1
<i>Ind. de prod. chimiques</i>	27	1	3.7	914	4	0.4
<i>Ind. du goudron etc.</i>	36	5	13.9	376	35	9.3

	Lieux de travail:			Ouvriers:		
	total	avec relais	%	total	avec relais	%
<i>Industries textiles</i>	50	9	18.0	12,398	509	4.1
Filature, tissage	38	9	23.7	12,312	509	4.2
<i>Industrie du papier</i>	122	47	38.5	10,069	3,677	36.4
Usines de pâte de bois, de cellulose, de papier	61	46	75.4	9,308	3,661	39.3
Autres usines	61	1	1.6	761	16	2.1
<i>Industrie du bois</i>	529	119	22.5	21,301	8,047	37.8
Scieries, usines de ra- botage	462	117	25.3	17,856	7,961	44.5
Autres usines	67	2	3.0	3,445	86	2.5
<i>Comestibles, alcools et nar- cotiques</i>	360	12	3.3	7,757	248	3.2
Raffineries du sucre	7	5	71.4	835	186	22.3
Brasseries, fabriques de limonade	168	4	2.4	1,294	10	0.8
Distilleries etc.	46	2	4.4	609	33	5.4
Autres usines	115	1	0.9	1,158	19	1.6
<i>Industrie de l'habillement</i>	379	1	0.3	2,840	8	0.3
Autres usines	74	1	0.1	1,302	8	0.6
<i>Industrie graphique</i>	154	4	2.6	3,653	26	0.7
Imprimerie, lithographie	110	4	3.6	3,516	26	0.7
<i>Eclairage, transmission d'énergie</i>	23	5	21.7	500	15	3.0
Total	3,020	248	8.2	83,571	13,521	16.2

Le travail par deux relais a le plus d'importance dans les scieries; viennent ensuite les fabriques de pâte de bois, de cellulose et de papier, puis les raffineries de sucre, les briqueteries, les fabriques de goudron, etc.

Lorsque le travail est ordonné en deux relais, le premier commence ordinairement à 6 h. du matin, et par suite l'autre le remplace le plus souvent 12 heures plus tard, c'est-à-dire à 6 heures du soir. Il y a cependant des exceptions.

Le travail des deux relais est réparti soit également, soit inégalement sur deux semaines consécutives. L'on obtiendra donc le coup d'œil le plus correct sur l'ensemble de leur arrangement, en l'examinant pour deux semaines consécutives.

Voici cet arrangement:

	Heures de travail pendant 2 semaines:			
	lieux de travail		ouvriers	
	nombre	%	nombre	%
99 heures ou moins	8	3.2	52	0.4
104—108 heures	7	2.8	341	2.5
109—114 »	35	14.0	3,461	25.5
115—120 »	50	20.0	2,969	22.0
121—126 »	31	12.4	1,894	14.0
128—132 »	31	12.4	754	5.6
137 »	1	0.4	82	0.6
140—144 »	24	9.6	673	5.0
145—150 »	4	1.6	98	0.7
152—156 »	32	12.8	2,862	21.2
plus de 156 »	19	7.6	201	1.5
nombre d'heures non mentionné	8	3.2	134	1.0
Total	250	100.0	13,521	100.0

Lieux de travail et ouvriers ordonnés en trois relais. — L'extension de cet arrangement ressort du tableau suivant:

	Lieux de travail:			Ouvriers:		
	total	avec travail en relais	%	total	avec travail en relais	%
<i>Métallurgie:</i>	926	2	0.2	14,095	42	0.2
Grands ateliers et usines	135	2	1.5	11,807	42	0.2
<i>Industrie de la pierre à bâtir etc.:</i>	226	6	2.6	7,241	33	0.5
Briqueteries	125	4	3.2	2,940	21	0.7
Verreries	8	1	1.2	1,108	6	0.5
Autres usines	93	1	1.1	3,193	6	0.2
<i>Industries de fabr. de prod. chim.:</i>	27	1	3.7	914	22	2.4
<i>Industries du papier:</i>	122	21	17.2	10,069	1,317	13.0
Pâte de bois, cellulose, fabr. de papier	61	21	34.4	9,308	1,317	14.1
<i>Industrie du bois:</i>	529	1	0.2	21,301	3	0.0
Autres usines	67	1	1.5	3,445	3	0.1
<i>Comestibles, alcools, narcotiques:</i>	360	3	0.8	7,757	27	0.3
Raffineries de sucre	7	1	14.3	835	15	1.8
Brasseries, fabr. de limonade	168	2	1.2	1,294	12	0.9
<i>Eclairage, transmission d'énergie:</i>	23	6	26.1	500	94	21.0
Total	3,020	40	1.3	83,571	1,538	1.8

En Finlande, le travail par trois relais est peu usité dans les établissements industriels; 1.3 % seulement des lieux de travail et 1.8 % des ouvriers sur lesquels a porté l'enquête ont un travail divisé de cette manière. Il est en usage surtout dans les fabriques de pâte de bois, de cellulose et de papier, où 1,317 ouvriers, travaillant dans 21 fabriques, ont un travail divisé en trois relais. Même dans cette industrie, cet arrangement a perdu du terrain depuis que plusieurs usines, ayant pendant quelque temps employé cet arrangement sur une échelle assez considérable sont retournées à leur première méthode de division du travail en deux relais. L'arrangement en trois relais a aussi une certaine importance dans les usines d'éclairage et de transmission d'énergie; mais dans ces usines même, les ouvriers ainsi répartis ne sont qu'au nombre de 94. Dans toutes les autres industries mentionnées dans notre tableau, ce n'est qu'un nombre extrêmement faible d'ouvriers qui aient un travail ainsi divisé.

Le tableau suivant donne un aperçu de l'arrangement du travail en trois relais dans les usines de pâte de bois, fabriques de cellulose et de papiers où il est en usage. Ce tableau est formé de chiffres montrant la durée du travail et le repos du dimanche pendant trois semaines consécutives:

Nombre d'usines	Nombre d'ouvriers	Pendant 3 semaines consécutives	
		le temps de travail comprend:	le repos du dimanche comprend:
1	41	48 + 48 + 48 = 144 h.	24 + 48 + 48 = 120 h.
1	72	48 + 48 + 52 = 148 »	32 + 34 + 36 = 102 »
1	66	48 + 48 + 56 = 152 »	20 + 24 + 48 = 92 »
1	139	48 + 56 + 56 = 160 »	26 + 32 + 32 = 90 »
2	177	48 + 48 + 64 = 160 »	18 + 22 + 48 = 88 »
1	166	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 32 + 32 = 72 »
1	74	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 24 + 48 = 80 »
1	83	48 + 54 + 58 = 160 »	22 + 24 + 26 = 72 »
1	57	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 24 + 40 = 72 »
1	55	48 + 54 + 58 = 160 »	8 + 32 + 32 = 72 »
1	46	48 + 54 + 58 = 160 »	22 + 24 + 26 = 72 »
6	105	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	162	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	18	48 + 56 + 64 = 168 »	16 + 24 + 24 = 64 »
1	56	56 + 68 + 68 = 192 »	16 + 24 + 24 = 64 »

Lieux de travail et ouvriers avec un travail de nuit régulier et non divisé par relais. — Le tableau ci-dessous montre quelle est la fréquence de cette espèce de travail:

	Lieux de travail:			Ouvriers:		
	nombre total	ouverts la nuit	%	nombre total	travaillant la nuit	%
<i>Métallurgie:</i>	926	3	0.3	14,095	7	0.0
Grands ateliers et usines	135	1	0.7	11,807	4	0.0
Petits ateliers	791	2	0.2	2,288	3	0.1
<i>Industrie de la pierre à bâtir etc.:</i>	226	14	6.2	7,241	222	3.1
Briqueteries	125	2	1.6	2,940	2	0.1
Verreries	8	7	87.5	1,108	202	18.2
Autres usines	93	5	5.4	3,193	18	0.6
<i>Industrie du goudron etc.:</i>	36	6	16.7	376	19	5.1
<i>Cuir et peils:</i>	39	2	5.1	1,731	8	0.5
<i>Industries textiles:</i>	50	5	10.0	12,398	169	1.4
Filature, tissage	38	5	13.3	12,312	169	1.4
<i>Industrie du papier:</i>	122	9	7.4	10,069	87	0.9
Pâte de bois, cellulose, fabr. de papier	61	9	14.8	9,308	87	0.9
<i>Industrie du bois:</i>	529	27	5.1	21,301	759	3.6
Scieries, usines de rabotage	462	23	5.0	17,856	731	4.1
Autres usines	67	4	6.0	3,445	28	0.8
<i>Comestibles, alcools, narcotiques:</i>	360	10	2.8	7,757	24	0.3
Raffineries de sucre	7	3	42.9	835	9	1.1
Brasseries etc.	168	4	2.4	1,294	4	0.3
Distilleries etc.	46	2	4.3	609	9	1.5
Autres usines	115	1	0.9	1,158	2	0.2
<i>Industrie de l'habillement:</i>	379	2	0.5	2,840	3	0.1
Autres usines	74	2	2.7	1,302	3	0.2
<i>Industrie graphique:</i>	154	18	11.7	3,653	186	5.1
Imprimerie, lithographie	110	18	16.4	3,516	186	5.3
<i>Eclairage:</i>	23	2	8.7	500	11	2.2
<i>Bains, blanchissage, repassage:</i>	73	8	11.0	535	42	7.8
Total	3,020	106	3.5	83,571	1,537	1.8

Lieux de travail et ouvriers travaillant une certaine partie de l'année. —
Voici maintenant un coup d'œil sur l'extension du travail industriel de nuit
qui n'a lieu que pendant une partie de l'année seulement (travail de saison):

	Lieux de travail :			Ouvriers :		
	total	ouverts la nuit	%	total	travaillant la nuit	%
<i>Métallurgie:</i>	926	16	1.7	14,095	56	0.4
Grands ateliers et usines .	135	2	1.5	11,807	14	0.1
Petits ateliers	791	14	1.8	2,288	42	1.8
<i>Industrie de la pierre etc.:</i> . .	226	51	22.6	7,241	163	2.2
Briqueteries	125	42	33.6	2,940	100	3.4
Autres usines	93	9	9.7	3,193	63	2.0
<i>Fabric. de prod. chim.:</i>	27	1	3.7	914	4	0.4
<i>Ind. du goudron etc.:</i>	36	4	11.1	376	5	1.3
<i>Cuir et peils:</i>	39	1	2.6	1,731	1	0.1
<i>Ind. textiles:</i>	50	4	8.0	12,398	114	0.9
Filature, tissage	38	3	7.9	12,312	112	0.9
Autres usines	12	1	8.3	86	2	2.3
<i>Ind. du papier:</i>	122	7	5.7	10,069	84	0.8
Pâte de bois, cellulose, fabr. de papier	61	7	11.5	9,308	84	0.9
<i>Ind. du bois:</i>	529	94	17.8	21,301	1,603	7.5
Scieries, usines de rabotage	462	91	19.7	17,856	1,549	8.6
Autres usines	67	3	4.5	3,445	54	1.6
<i>Comestibles, alcools, narcotiques:</i>	360	23	6.4	7,757	137	1.8
Raffineries de sucre	7	1	14.3	835	20	2.4
Brasseries etc.	168	12	7.1	1,294	30	2.3
Distilleries etc.	46	5	10.9	609	31	5.1
Autres usines	115	5	4.3	1,158	56	4.8
<i>Industrie de l'habillement:</i> . .	379	2	0.5	2,840	17	0.6
Tailleurs pour hommes et pour dames	305	2	0.7	1,538	17	1.1
<i>Industrie graphique:</i>	154	5	3.2	3,653	75	2.1
Imprimerie et lithographie	110	4	3.6	3,516	74	2.1
Ateliers photographiques .	44	1	2.3	137	1	0.7
<i>Eclairage etc.:</i>	23	6	26.1	500	15	3.0
Total	3,020	214	7.1	83,571	2,274	2.7

Surcroît de travail; travail du dimanche. — Les données obtenues sur le surcroît de travail et le travail du dimanche ont été tellement insuffisantes, qu'il a été impossible de les arranger sous forme de tableaux. Ces genres de travail ne sont donc traités que dans le texte seulement.

TABELLER.

TABLEAUX.

Tab. 1. Arbetsställen och arbetare med endast dagarbete.

Tab. 1. Lieux de travail et ouvriers ne travaillant que le jour.

Industri. Industrie.		Arbetet börjar på morgonen — <i>Le travail commence le matin</i>									
		före kl 6 f. m. <i>avant 6 h.</i>		kl. 6—7 f. m. <i>entre 6 h. et 7 h.</i>		kl. 7—8 f. m. <i>entre 7 h. et 8 h.</i>		kl. 8 och senare <i>à 8 h. ou plus tard.</i>		summa <i>total</i>	
		arb. st. <i>l. de trav.</i>	arb. <i>ouv.</i>	arb. st. <i>l. de trav.</i>	arb. <i>ouv.</i>	arb. st. <i>l. de trav.</i>	arb. <i>ouv.</i>	arb. st. <i>l. de trav.</i>	arb. <i>ouv.</i>	arb. st. <i>l. de trav.</i>	arb. <i>ouv.</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Metallindustri:	27	50	337	7,257	389	5,331	172	538	925	13,176
2	Större verkstäder och bruk ..	—	—	71	6,521	60	4,304	3	63	134	10,888
3	Handtvärkerier	27	50	266	736	329	1,027	169	475	791	2,288
4	Stenindustri m. m.:	7	253	120	3,646	85	2,561	9	351	221	6,811
5	Tegelbruk	7	253	82	1,895	30	436	2	18	121	2,602
6	Glasbruk	—	—	8	880	—	—	—	—	8	880
7	Öfriga	—	—	30	871	55	2,125	7	333	92	3,329
8	Ind. f. tillväkning af kem. prepar.:	—	—	12	573	13	275	2	44	27	892
9	Tjärindustri m. m.	1	3	18	153	12	176	2	4	33	336
10	Läder- och hårindustri	—	—	17	1,212	17	489	5	21	39	1,722
11	Textilindustri:	—	—	27	9,891	19	1,622	6	57	52	11,570
12	Spinn- och väfnadsindustri ..	—	—	24	9,868	15	1,609	1	7	40	11,484
13	Öfriga	—	—	3	23	4	13	5	50	12	86
14	Pappersindustri:	—	—	40	2,571	42	1,885	34	329	116	4,785
15	Träslip-,cellulosaf.o.papp bruk	—	—	38	2,514	17	1,534	—	—	55	4,048
16	Öfriga	—	—	2	57	25	351	34	329	61	737
17	Träindustri:	6	45	285	10,611	185	2,644	13	167	489	13,467
18	Sågverk och hyflerier	6	45	252	8,422	156	1,518	8	62	422	10,047
19	Öfriga	—	—	33	2,189	29	1,126	5	105	67	3,420
20	Närings- o. njutningsm. ind.: ...	5	88	160	1,811	156	5,155	39	309	360	7,363
21	Sockerraffinerier	—	—	5	381	2	212	—	—	7	593
22	Ölbryggerier o. läskdrycksf. .	2	20	75	684	75	477	19	52	171	1,233
23	Brännerier, spritfabr. m. m. .	3	68	22	365	8	45	11	64	44	542
24	Tobaksfabriker	—	—	—	—	21	3,697	3	161	24	3,858
25	Öfriga	—	—	58	381	50	724	6	32	114	1,137
26	Beklädnadsindustri:	—	—	11	118	149	1,197	219	1,500	379	2,815
27	Herr- och damskrädderier ...	—	—	6	11	126	561	173	966	305	1,538
28	Öfriga	—	—	5	107	23	636	46	534	74	1,277
29	Grafisk industri:	1	2	—	—	11	210	142	3,228	154	3,440
30	Bok- och stentryckerier	1	2	—	—	10	209	101	3,100	112	3,311
31	Fotografiateljéer	—	—	—	—	1	1	41	128	42	129
32	Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	2	8	2	9	12	282	3	8	19	307
33	Bad- o. tvättinrättningar:	—	—	4	22	19	242	50	268	73	532
34	Barberare:	—	—	—	—	6	13	70	147	76	160
35	Summa	49	449	1,033	37,874	1,115	22,082	766	6,971	2,963	67,376

Tab. 1 (Forts.) Arbetsställen och

Tab. 1 (Suite). Lieux de travail et

Industri. Industrie.		Arbetet slutar om lördag — Le travail finit											
		före kl. 2 e. m. avant 2 h. du soir		kl. 2—3 e. m. entre 2 h. et 3 h.		kl. 3—4 e. m. entre 3 h. et 4 h.		kl. 4—5 e. m. entre 4 h. et 5 h.		kl. 5—6 e. m. entre 5 h. et 6 h.		kl. 6—7 e. m. entre 6 h. et 7 h.	
		arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.
1	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
1 Metallindustri:	14	303	193	7,568	64	2,001	66	737	126	1,080	349	1,241	
2 Större verkstäder och bruk ...	5	262	78	7,067	22	1,839	6	555	10	741	13	424	
3 Handtvärkerier	9	41	115	501	42	162	60	182	116	339	336	817	
4 Stenindustri m. m.:	2	286	51	1,196	16	723	11	663	47	1,250	81	2,393	
5 Tegelbruk	1	32	14	344	5	71	7	102	24	544	59	1,224	
6 Glasbruk	—	—	—	—	—	—	2	540	3	211	2	116	
7 Öfriga	1	254	37	852	11	652	2	21	20	495	20	1,053	
8 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.: ..	1	6	7	479	1	3	3	72	3	25	9	290	
9 Tjårindustri m. m.	1	9	6	140	4	19	4	48	7	70	11	50	
10 Låder- och hårindustri:	—	—	10	590	4	56	3	10	4	760	15	274	
11 Textilindustri:	3	404	11	4,716	15	5,736	5	200	4	92	13	415	
12 Spinn- och väfnadsindustri ...	3	404	10	4,713	11	5,712	3	171	2	86	10	391	
13 Öfriga	—	—	1	3	4	24	2	29	2	6	3	24	
14 Pappersindustri:	4	123	47	675	8	982	14	1,278	12	731	31	996	
15 Tråslip-, cellulosa- o. papp. bruk	—	—	4	213	5	853	14	1,278	12	731	20	973	
16 Öfriga	4	123	43	462	3	129	—	—	—	—	11	23	
17 Trårindustri:	4	184	34	1,507	12	394	20	1,336	106	3,784	256	5,991	
18 Sårverk och hytlerier	1	6	9	207	6	144	13	719	102	3,724	237	4,987	
19 Öfriga	3	178	25	1,300	6	250	7	617	4	60	19	1,004	
20 Närings- o. njutningsm. ind.:	10	278	53	1,897	32	1,060	27	491	47	2,035	151	1,437	
21 Sockerraffinerier	—	—	1	162	1	36	2	72	1	152	2	171	
22 Ölbrggerier o. läskdrycksf. ...	—	—	8	28	6	13	9	26	17	248	103	794	
23 Brånnerier, spritfabr. m. m. ...	1	1	5	27	11	103	4	46	7	93	14	261	
24 Tobaksfabriker	1	257	11	1,191	4	821	1	162	1	1,400	5	22	
25 Öfriga	8	20	28	489	10	87	11	185	21	142	27	189	
26 Beklädnadsindustri:	3	40	13	197	18	419	17	268	80	487	160	865	
27 Herr- och damskråderier.	—	—	7	16	6	22	9	32	67	310	144	694	
28 Öfriga	3	40	6	181	12	397	8	236	13	177	16	171	
29 Grafisk industri:	4	154	103	3,113	1	2	—	—	2	3	8	20	
30 Bok- och stentryckerier	4	154	103	3,113	—	—	—	—	1	2	—	—	
31 Fotografiateljier	—	—	—	—	1	2	—	—	1	1	8	20	
32 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.: ...	—	—	7	110	3	139	—	—	1	27	3	8	
33 Bad- o. tvåttnrättningar:	1	8	1	10	2	25	3	77	3	14	3	10	
34 Barberare:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
35 Summa	47	1,795	536	22,198	180	11,559	173	5,180	442	10,358	1,090	13,090	

arbetare med endast dagarbete.

ouvriers ne travaillant que le jour.

le samedi						Arbetet slutar öfriga dagar — Le travail finit les autres jours.													
kl. 7—8 e. m. entre 7 h. et 8 h.		kl. 8 och senare à 8 h. ou plus tard		summa total		före kl. 5 e. m. avant 5 h. du soir		kl. 5—6 e. m. entre 5 h. et 6 h.		kl. 6—7 e. m. entre 6 h. et 7 h.		kl. 7—8 e. m. entre 7 h. et 8 h.		kl. 8 och senare à 8 h. ou plus tard		summa total			
arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.		
24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41		
92	215	21	31	925	13,176	4	5	21	1,350	421	10,382	403	1,300	76	139	925	13,176	1	
—	—	—	—	134	10,888	—	—	8	1,307	116	9,314	10	267	—	—	134	10,888	2	
92	215	21	31	791	2,288	4	5	13	43	305	1,068	393	1,033	76	139	791	2,288	3	
11	283	2	17	221	6,811	4	416	23	624	140	4,672	44	595	9	250	220	6,557	4	
9	268	2	17	121	2,602	1	30	4	45	69	1,709	38	568	9	250	121	2,602	5	
1	13	—	—	8	880	1	380	1	101	5	386	1	13	—	—	8	880	6	
1	2	—	—	92	3,329	2	6	18	478	66	2,577	5	14	—	—	91	3,075	7	
2	3	1	14	27	892	2	63	—	—	17	645	7	170	1	14	27	892	8	
—	—	—	—	33	336	3	8	26	274	4	54	—	—	—	—	33	336	9	
2	20	1	12	39	1,722	—	—	—	—	25	1,462	10	238	4	22	39	1,722	10	
—	—	1	7	52	11,570	2	8	—	—	33	10,731	16	824	1	7	52	11,570	11	
—	—	1	7	40	11,484	1	6	—	—	27	10,697	11	774	1	7	40	11,484	12	
—	—	—	—	12	86	1	2	—	—	6	34	5	50	—	—	12	86	13	
—	—	—	—	116	4,785	—	—	3	119	70	4,290	43	376	—	—	116	4,785	14	
—	—	—	—	55	4,048	—	—	1	8	54	4,040	—	—	—	—	55	4,048	15	
—	—	—	—	61	737	—	—	2	111	16	250	43	376	—	—	61	737	16	
49	248	8	23	489	13,467	—	—	11	155	306	12,266	135	934	37	112	489	13,467	17	
47	238	7	22	422	10,047	—	—	9	71	252	9,015	126	853	35	108	422	10,047	18	
2	10	1	1	67	3,420	—	—	2	84	54	3,251	9	81	2	4	67	3,420	19	
35	153	4	11	359	7,362	11	57	26	273	224	4,828	86	2,150	13	55	360	7,362	20	
—	—	—	—	7	593	1	36	1	152	5	405	—	—	—	—	7	593	21	
26	120	2	4	171	1,233	7	18	6	17	106	957	45	226	7	15	171	1,233	22	
1	9	1	2	44	542	2	2	1	22	29	435	10	53	2	30	44	542	23	
—	—	1	5	24	3,858	—	—	—	—	12	2,072	11	1,781	1	5	24	3,858	24	
8	24	—	—	113	1,136	1	1	18	82	72	959	20	90	3	5	114	1,137	25	
73	429	15	110	379	2,815	2	43	3	74	34	368	304	2,161	36	169	379	2,815	26	
60	374	12	90	305	1,538	—	—	1	20	22	83	250	1,287	32	148	305	1,538	27	
13	55	3	20	74	1,277	2	43	2	54	12	285	54	874	4	21	74	1,277	28	
32	111	2	37	152	3,440	2	16	11	204	4	6	133	3,135	4	79	154	3,440	29	
1	8	1	34	110	3,311	2	16	9	201	—	—	98	3,018	3	76	112	3,311	30	
31	103	1	3	42	129	—	—	2	3	4	6	35	117	1	3	42	129	31	
—	—	5	23	19	307	—	—	—	—	12	273	2	11	5	23	19	307	32	
9	57	51	351	73	532	1	11	—	—	5	92	14	95	53	334	73	532	33	
2	3	74	157	76	160	—	—	—	—	—	—	4	8	72	152	76	160	34	
307	1,522	185	773	2,960	67,375	31	627	124	3,073	1,295	50,069	1,201	11,997	311	1,356	2,962	67,122	35	

Tab. 1 (Forts.) Arbetsställen och

Tab. 1. (Suite) Lieux de travail et

Industri. Industrie.		Arbetet slutar tidigare på lördag än öfriga dagar: —									
		½ t. ½ h.		1 t. 1 h.		1½ t. 1 h. ½		2 t. 2 h.		2½ t. 2 h. ½	
		arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.
1	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	
1 Metallindustri:	10	43	301	1,247	14	191	135	761	6	338	
2 Större verkstäder och bruk	—	—	13	488	1	147	6	445	3	327	
3 Handtvärkerier	10	43	288	759	13	44	129	316	3	11	
4 Stenindustri m. m.:	2	390	59	1,604	2	21	23	393	—	—	
5 Tegelbruk	1	10	39	1,006	1	17	17	219	—	—	
6 Glasbruk	1	380	2	110	—	—	1	160	—	—	
7 Öfriga	—	—	18	488	1	4	5	14	—	—	
8 Ind. f. tillväkning af kem. prepar.: ..	1	14	6	175	—	—	1	5	—	—	
9 Tjärindustri m. m.	—	—	8	81	—	—	3	6	—	—	
10 Läder- och hårindustri:	—	—	10	977	—	—	4	13	—	—	
11 Textilindustri:	—	—	11	288	1	62	4	173	1	175	
12 Spinn- och väfnadsindustri	—	—	7	263	1	62	3	171	1	175	
13 Öfriga	—	—	4	25	—	—	1	2	—	—	
14 Pappersindustri:	—	—	21	742	1	50	14	1,333	—	—	
15 Träslip-, cellulosa- o. pappersbruk	—	—	11	723	1	50	13	1,228	—	—	
16 Öfriga	—	—	10	19	—	—	1	105	—	—	
17 Träindustri:	18	677	176	3,766	1	7	40	1,480	1	53	
18 Sågverk och hyflerier	18	677	167	3,690	—	—	32	791	1	53	
19 Öfriga	—	—	9	76	1	7	8	698	—	—	
20 Närings- o. njutningsm. ind.	8	48	67	563	3	135	35	1,883	1	4	
21 Sockerraffinerier	—	—	—	—	1	36	2	72	—	—	
22 Ölbryggerier o. läskdrycksf.	3	30	33	342	—	—	9	26	1	4	
23 Brännerier, spritfabr. m. m.	—	—	11	106	—	—	6	98	—	—	
24 Tobaksfabriker	1	4	4	18	—	—	2	1,562	—	—	
25 Öfriga	4	14	19	97	2	99	16	125	—	—	
26 Beklädnadsindustri:	4	37	148	894	7	35	79	480	1	3	
27 Herr- och damskrädderier	3	22	129	610	6	29	69	324	—	—	
28 Öfriga	1	15	19	284	1	6	10	156	1	3	
29 Grafisk industri:	—	—	5	16	—	—	1	2	—	—	
30 Bok och stentryckerier	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	
31 Fotografiatelierer	—	—	4	14	—	—	1	2	—	—	
32 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	—	—	1	27	—	—	—	—	—	—	
33 Bad- o. tvättinrättningar:	1	15	6	17	2	66	1	4	—	—	
34 Barberare:	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	
35 Summa	44	1,224	820	10,398	31	567	340	6,542	10	573	

arbetare med endast dagarbete.

ouvriers ne travaillant que le jour.

Le travail finit le samedi plus tôt que les autres jours:

3 t. 3 h.		3½ t. 3 h. ½		4 t. 4 h.		4½ t. 4 h. ½		5 t. 5 h.		5½ t. 5 h. ½		6 t. 6 h.		summa total		
arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. ouvr.	arb. st. l. de trav.	arb. st. ouvr.	
52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	
56	1,818	15	667	172	6,682	10	87	22	285	—	—	4	39	745	12,158	1
18	1,692	7	627	71	6,246	2	48	3	198	—	—	1	30	125	10,248	2
38	126	8	40	101	436	8	39	19	87	—	—	3	9	620	1,910	3
27	1,129	4	46	27	701	1	6	6	316	—	—	—	—	151	4,606	4
2	27	1	6	12	356	—	—	4	60	—	—	—	—	77	1,701	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	650	6
25	1,102	3	40	15	345	1	6	2	256	—	—	—	—	70	2,255	7
2	12	2	235	4	228	1	16	1	6	—	—	—	—	18	691	8
6	60	1	2	4	137	—	—	1	9	—	—	—	—	23	295	9
3	43	—	—	10	599	—	—	2	6	—	—	—	—	29	1,638	10
12	4,769	1	727	10	4,331	2	432	1	45	1	218	1	180	45	11,400	11
7	4,718	1	727	9	4,328	2	432	1	45	1	218	1	180	34	11,319	12
5	51	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	11	81	13
5	853	1	6	13	332	8	122	31	362	—	—	—	—	94	3,800	14
5	853	—	—	4	213	—	—	—	—	—	—	—	—	34	3,067	15
—	—	1	6	9	119	8	122	31	362	—	—	—	—	60	733	16
14	253	3	177	26	1,208	2	94	8	241	—	—	1	8	290	7,973	17
10	102	—	—	8	213	—	—	2	11	—	—	1	8	239	5,545	18
4	151	3	177	18	995	2	94	6	230	—	—	—	—	51	2,428	19
27	923	5	65	38	1,812	1	4	12	93	—	—	3	262	200	5,792	20
—	—	—	—	1	162	—	—	—	—	—	—	—	—	4	270	21
6	11	—	—	3	17	—	—	1	2	—	—	1	2	57	434	22
7	47	1	12	6	46	—	—	1	3	—	—	—	—	32	312	23
2	771	2	28	8	1,157	—	—	3	56	—	—	1	257	23	3,853	24
12	94	2	25	20	430	1	4	7	32	—	—	1	3	84	923	25
16	246	3	104	14	366	—	—	9	43	2	28	2	15	285	2,251	26
8	29	1	2	6	22	—	—	6	13	—	—	1	3	229	1,054	27
8	217	2	102	8	344	—	—	3	30	2	28	1	12	56	1,197	28
1	7	1	9	6	57	3	157	95	2,994	—	—	4	43	116	3,285	29
1	7	1	9	6	57	3	157	95	2,994	—	—	4	43	111	3,269	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	16	31
3	139	—	—	5	99	—	—	2	11	—	—	—	—	11	276	32
3	31	—	—	—	—	—	—	2	18	—	—	—	—	15	151	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	34
175	10,283	36	2,038	329	16,552	28	918	192	4,429	3	246	15	547	2,023	54,317	35

Tab. 1 (Forts.) Arbetsställen och

Tab. 1. (Suite) Lieux de travail et

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar per vecka:—													
		48 t. och mindre 48 h. et au-dessous		45—51 t. de 48 à 51 h.		51—54 t. de 51 à 54 h.		54—57 t. de 54 à 57 h.		57—60 t. de 57 à 60 h.		60—63 t. de 60 à 63 h.		63—66 t. de 63 à 66 h.	
		<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.	<i>l. de trav.</i>	arb. st. ouv.
1	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	
1 Metallindustri:	48	93	19	82	64	544	232	7,124	391	4,698	37	244	67	204	
2 Större värkstäder och bruk...	—	—	1	30	4	358	78	6,503	43	3,724	4	158	2	48	
3 Handtvärkerier.....	48	93	18	52	60	186	154	621	348	974	33	86	65	156	
4 Stenindustri m. m.:	8	355	6	480	30	832	37	902	110	3,441	10	438	10	76	
5 Tegelbruk.....	3	57	3	39	7	76	13	221	71	1,538	7	321	8	69	
6 Glasbruk.....	—	—	1	380	3	274	—	—	2	120	2	106	—	—	
7 Öfriga.....	5	298	2	61	20	482	24	681	37	1,783	1	11	2	7	
8 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.: ..	1	25	—	—	—	—	8	255	14	489	2	12	1	97	
9 Tjärindustri m. m.	1	4	3	5	2	4	6	162	14	119	4	30	1	6	
10 Läder- och hårindustri.....	3	8	1	2	1	36	11	479	18	979	3	212	1	3	
11 Textilindustri:	3	15	—	—	2	17	10	3,628	28	7,612	4	109	4	95	
12 Spinn- och väfnadsindustri....	2	13	—	—	—	—	7	3,596	23	7,582	4	109	3	90	
13 Öfriga.....	1	2	—	—	2	17	3	32	5	30	—	—	1	5	
14 Pappersindustri:	4	49	30	324	12	204	15	408	44	3,488	9	309	2	3	
15 Träslip-, cellulosa- o. pappbruk	1	42	—	—	—	—	4	213	43	3,487	7	306	—	—	
16 Öfriga.....	3	7	30	324	12	204	11	195	1	1	2	3	2	3	
17 Träindustri:.....	11	109	3	17	15	214	40	1,810	239	7,394	55	2,679	87	994	
18 Sågverk och hyflerier.....	11	109	2	8	11	130	12	218	210	5,709	53	2,648	86	982	
19 Öfriga.....	—	—	1	9	4	84	28	1,592	29	1,685	2	31	1	12	
20 Närings- o. njutningsm. ind.:	36	160	16	52	33	1,431	50	1,478	164	3,399	27	428	15	77	
21 Sockerraffinerier.....	—	—	—	—	—	—	2	198	3	224	2	171	—	—	
22 Ölbryggerier o. läskdrycksf. ...	19	67	6	20	13	66	14	91	81	642	17	221	9	61	
23 Brännerier, spritfabr. m. m....	6	25	1	5	4	32	10	68	17	332	1	3	1	2	
24 Tobaksfabriker.....	1	3	—	—	7	1,266	8	986	6	1,593	1	5	1	5	
25 Öfriga.....	10	65	9	27	9	67	16	135	57	608	6	28	4	9	
26 Beklädnadsindustri:	18	190	14	91	48	553	50	387	207	1,367	16	73	16	56	
27 Herr- och damskrädderier....	8	18	11	64	31	250	40	212	179	853	13	64	16	56	
28 Öfriga.....	10	172	3	27	17	303	10	175	28	514	3	9	—	—	
29 Grafisk industri:.....	18	214	94	2,993	18	141	6	17	13	30	1	34	3	7	
30 Bok och stentryckerier.....	7	171	90	2,976	11	122	4	8	—	—	1	34	—	—	
31 Fotografiatelierer.....	11	43	4	17	7	19	2	9	13	30	—	—	3	7	
32 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.: ..	1	5	—	—	3	12	6	225	6	55	—	—	—	—	
33 Bad- o. tvättinrättningar:.....	14	85	1	6	4	28	4	35	20	179	4	20	9	41	
34 Barberare:.....	3	6	2	11	1	2	—	—	7	13	5	13	5	10	
35 Summa	169	1,318	189	4,063	233	4,018	475	16,910	1,275	33,263	177	4,601	221	1,669	

arbetare med endast dagarbete.

Ouvriers ne travaillant que le jour.

Nombre d'heures de travail par semaine:

66-69 t. de 66 à 69 h.		69-72 t. de 69 à 72 h.		72-75 t. de 72 à 75 h.		75-78 t. de 75 à 78 h.		78-81 t. de 78 à 81 h.		81-84 t. de 81 à 84 h.		84-87 t. de 84 à 87 h.		87-90 t. de 87 à 90 h.		mer än 90 t. plus de 90 h.		summa total		
L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	
82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	
12	83	39	76	4	4	6	12	2	5	4	7							925	13,176	1
2	67																	134	10,888	2
10	16	39	76	4	4	6	12	2	5	4	7							791	2,288	3
1	15	5	238			4	34											221	6,811	4
1	15	4	232			4	34											121	2,602	5
																		8	880	6
		1	6															92	3,329	7
				1	14													27	892	8
		2	6															33	336	9
1	3																	39	1,722	10
1	94																	52	11,570	11
1	94																	40	11,484	12
																		12	86	13
																		116	4,785	14
																		55	4,048	15
																		61	737	16
6	41	25	173			1	2	1	3	1	3	2	22	2	4	1	2	489	13,467	17
6	41	23	166			1	2	1	3	1	3	2	22	2	4	1	2	422	10,047	18
		2	7															67	3,420	19
7	274	9	59			1	3			1	2							359	7,363	20
																		7	593	21
5	47	4	13			1	3			1	2							170	1,233	22
1	32	3	43															44	542	23
																		24	3,858	24
1	195	2	3															114	1,137	25
3	81	6	15													1	2	379	2,815	26
1	7	5	12													1	2	305	1,538	27
2	74	1	3															74	1,277	28
						1	1	1	3									155	3,440	29
						1	1	1	3									113	3,311	30
																		42	129	31
1	5	2	5															19	307	32
3	12	11	121	1	2	1	1									1	2	73	532	33
7	17	20	38	26	50													76	160	34
42	625	119	731	32	70	14	53	4	11	6	12	2	22	2	4	3	6	2,963	67,376	35

Tab. 2. Arbetsställen och
Tab. 2. Lieux de travail où les

Industri. <i>Industrie.</i>	Klockslag för ombyte af skiften <i>Heures de changement des relais</i>								Ej uppgifvet klockslag <i>Heure non mentionnée</i>		Summa <i>Total.</i>	
	på morgonen — <i>le matin</i>				på aftonen — <i>le soir</i>							
	kl. 6 f. m. och tidigare. <i>6 h. du matin et plus tôt.</i>		etter kl. 6 f. m. <i>après 6 h. du matin</i>		kl. 9 e. m. och tidigare <i>9 h. du soir et plus tôt</i>		etter kl. 9 e. m. <i>après 9 h. du soir</i>		l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.
	l. de trav.	arb. st.	arb. o. over.	arb. o. over.	l. de trav.	arb. st.	arb. o. over.	arb. o. over.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 Metallindustri:	7	477	1	6	7	477	1	6	—	—	8	483
2 Större verkstäder och bruk...	7	477	1	6	7	477	1	6	—	—	8	483
3 Stenindustri m. m.:	32	453	1	2	31	445	2	10	4	14	37	469
4 Tegelbruk.....	17	299	1	2	16	291	2	10	4	14	22	315
5 Glasbruk.....	3	56	—	—	3	56	—	—	—	—	3	56
6 Öfriga.....	12	98	—	—	12	98	—	—	—	—	12	98
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.:	—	—	1	4	1	4	—	—	—	—	1	4
8 Tjändindustri m. m.	4	24	1	11	5	35	—	—	—	—	5	35
9 Textilindustri:	6	249	3	260	9	509	—	—	—	—	9	509
10 Spinn- och väfnadsindustri....	6	249	3	260	9	509	—	—	—	—	9	509
11 Pappersindustri:	46	3,661	1	16	47	3,677	—	—	—	—	47	3,677
12 Träslip., cellulosaf. o. pappbruk	45	3,645	1	16	46	3,661	—	—	—	—	46	3,661
13 Öfriga.....	1	16	—	—	1	16	—	—	—	—	1	16
14 Träindustri:	85	7,307	32	650	115	7,853	2	104	2	90	119	8,047
15 Sågverk och hyfflerier.....	84	7,227	31	644	113	7,767	2	104	2	90	117	7,961
16 Öfriga.....	1	80	1	6	2	86	—	—	—	—	2	86
17 Närings- o. nyttningsm. ind.:	9	206	3	42	11	227	1	21	—	—	12	248
18 Sockerraffinerier.....	5	186	—	—	5	186	—	—	—	—	5	186
19 Ölbryggerier o. läskdrycksf. ...	3	8	1	2	4	10	—	—	—	—	4	10
20 Brännerier, spritfabr. m. m....	1	12	1	21	1	12	1	21	—	—	2	33
21 Öfriga.....	—	—	1	19	1	19	—	—	—	—	1	19
22 Beklädnadsindustri:	1	8	—	—	1	8	—	—	—	—	1	8
23 Öfriga.....	1	8	—	—	1	8	—	—	—	—	1	8
24 Grafisk industri:	—	—	4	26	3	24	1	2	—	—	4	26
25 Bok- och stentryckerier.....	—	—	4	26	3	24	1	2	—	—	4	26
26 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.: ..	3	10	1	2	4	12	—	—	1	3	5	15
27 Summa	193	12,395	48	1,019	234	13,271	7	143	7	107	248	13,521

Tab. 2 (Forts.) Arbetsställen:
Tab. 2 (Suite) Lieux de travail où les

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar den ena veckan (med kortare arbetstid) Nombre des heures de travail de la 1:e semaine (journée plus courte)																		
		87 t. 87 h.		90 t. 90 h.		94 t. 94 h.		ej uppgifven arbetstid nombre d'heures de travail non mentionné		summa total.										
		l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. oover.	l. de trav.	arb. oover.	l. de trav.	arb. oover.	l. de trav.	arb. oover.	l. de trav.	arb. oover.							
														arb. oover.	arb. oover.					
1	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45										
1	Metallindustri:										8	483								
2	Större verkstäder och bruk										8	483								
3	Stenindustri m. m.:										37	469								
4	Tegelbruk										1	2	22	315						
5	Glasbruk										—	—	3	56						
6	Öfriga										2	14	12	98						
7	Ind. f. tillverkning af kem. prepar.:										—	—	1	4						
8	Tjärindustri m. m.:										—	—	5	35						
9	Textilindustri:										—	—	9	509						
10	Spinn- och väfnadsindustri										—	—	9	509						
11	Pappersindustri:										2	109	49	3,677						
12	Träslip-, cellulosa- o. pappersbruk ..										2	109	48	3,661						
13	Öfriga										—	—	1	16						
14	Träindustri:										1	20	119	8,047						
15	Sågverk och hyflerier										1	20	117	7,961						
16	Öfriga										—	—	2	86						
17	Närings- o. njutningsm. ind.:										—	—	12	248						
18	Sockerraffinerier										—	—	5	186						
19	Ölbryggerier o. läskdrycksf.										1	4	4	10						
20	Brännerier, spritfabr. m. m.										—	—	2	33						
21	Öfriga										—	—	1	19						
22	Beklädnadsindustri:										—	—	1	8						
23	Öfriga										—	—	1	8						
24	Grafisk industri:										1	2	4	26						
25	Bok- och stentryckerier										1	2	4	26						
26	Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:										1	3	5	15						
27	Summa										1	20	1	4	1	1	8	134	250	13,521

och arbetare med två skiften.
ouvriers sont divisés en deux relais.

Antal arbetstimmar den andra veckan (med längre arbetstid)																					
Nombre d'heures de travail de la 2:e semaine (journée plus longue)																					
48 t. och mindre		52-54 t.		55-57 t.		58-60 t.		62-63 t.		64-66 t.		68-69 t.		70-72 t.		74 t.		76 t.		80 t.	
48 h. et moins		de 52 à 54 h.		de 55 à 57 h.		de 58 à 60 h.		de 62 à 63 h.		de 64 à 66 h.		de 68 à 69 h.		de 70 à 72 h.		74 h.		76 h.		80 h.	
l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.	l. de trav.	arb. st.
46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.
—	—	—	—	1	5	2	324	1	35	—	—	2	38	1	75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	5	2	324	1	35	—	—	2	38	1	75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	8	7	274	1	48	2	48	—	—	11	44	1	2	1	2	1	2
—	—	—	—	1	8	4	222	—	—	2	48	—	—	7	14	—	—	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	1	6	1	48	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—
—	—	—	—	—	—	2	46	—	—	—	—	—	—	4	30	1	2	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—
3	6	—	—	—	—	—	—	1	11	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	4	397	2	40	2	23	—	—	1	49	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	4	397	2	40	2	23	—	—	1	49	—	—	—	—	—	—
—	—	1	16	—	—	1	20	1	42	—	—	1	20	6	360	1	90	1	18	2	438
—	—	—	—	—	—	1	20	1	42	—	—	1	20	6	360	1	90	1	18	2	438
—	—	1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3	33	7	297	54	4,387	21	2,248	24	671	1	6	5	373	1	7	—	—	—	—
—	—	3	33	6	217	54	4,387	21	2,248	24	671	—	—	5	373	1	7	—	—	—	—
—	—	—	—	1	80	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	98	1	19	1	8	—	—	2	23	2	90	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	84	—	—	1	8	—	—	—	—	2	90	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	1	21	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—
7	38	4	49	9	310	72	5,511	28	2,450	29	750	4	64	28	932	5	189	2	20	3	440

Tab. 2 (Forts.) Arbetsställen:

Tab. 2 (Suite) Lieux de travail où

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar den andra veckan (med Nombre d'heures de travail de la 2:e semaine (journée)											
		81 t. 81 h.		82 t. 82 h.		84 t. 84 h.		87 t. 87 h.		90 t. 90 h.		91 t. 91 h.	
		l. de trav.	arb. st. ouv.	l. de trav.	arb. st. ouv.	l. de trav.	arb. st. ouv.	l. de trav.	arb. st. ouv.	l. de trav.	arb. st. ouv.	l. de trav.	arb. st. ouv.
1	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	
1 Metallindustri:	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	
2 Större verkstäder och bruk ...	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	
3 Stenindustri m. m.:	—	—	—	—	7	21	—	—	1	2	—	—	
4 Tegelbruk	—	—	—	—	4	15	—	—	1	2	—	—	
5 Glasbruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6 Öfriga	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—	
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.: ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8 Tjärindustri m. m.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9 Textilindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10 Spinn- och väfnadsindustri....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11 Pappersindustri:	1	30	9	676	20	1,717	—	—	1	1	1	92	
12 Träslip., cellulosa- o. pappbruk	1	30	9	676	20	1,717	—	—	1	1	1	92	
13 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14 Träindustri:	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	
15 Sågverk och hyfflerier	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	
16 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
17 Närings- o. njutningsm. ind.	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	
18 Sockerraffinerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
19 Ölbryggerier o. läskdrycksf. ...	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	
20 Brännerier, spritfabr. m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
21 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
22 Beklädnadsindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
23 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24 Grafisk industri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25 Bok- och stentryckerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
26 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.: ...	—	—	—	—	2	6	—	—	1	2	—	—	
27 Summa	1	30	9	676	31	1,752	1	20	3	5	1	92	

och arbetare med två skiften.

les ouvriers sont divisés en deux relais.

längre arbetstid) plus longue)										Antal arbetstimmar under bägge veckorna tillsammans Nombre total d'heures de travail des deux semaines												
94 t. 94 h.		96 t. 96 h.		98 t. 98 h.		ej uppgif. arbetstid nombre d'heures de travail non mentionné		summa total		48 t. och mindre 48 h. et moins		72 t. 72 h.		80 t. 80 h.		86 t. 86 h.		92-96 t. 92-96 h.		99 t. 99 h.		
arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	arb. ouv.	l. de trav.	
80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	
								8	483													1
								6	483													2
		1	2			3	16	37	469													3
		1	2			1	2	22	315													4
								3	56													5
						2	14	12	98													6
								1	4													7
								5	35	2	4	1	2									8
								9	509													9
								9	509													10
		1	48			2	109	49	3,677													11
		1	48			2	109	48	3,661													12
								1	16													13
1	1			1	4			119	8,047											1	14	14
1	1			1	4			117	7,961											1	14	15
								2	86													16
		1	4			1	4	12	248													17
		1	4					5	186													18
						1	4	4	10													19
								2	33													20
								1	19													21
								1	8													22
								1	8										1	8		23
						1	2	4	26					1	20	1	2	1	2			24
						1	2	4	26					1	20	1	2	1	2			25
						1	3	5	15													26
1	1	3	54	1	4	8	134	250	13,521	2	4	1	2	1	20	1	2	2	10	1	14	27

Tab. 2 (Forts.) Arbetsställen

Tab. 2 (Suite). Lieux de travail ou

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar under bägge veckorna tillsammans.											
		104—108 t.		109—114 t.		115—120 t.		121—126 t.		128—132 t.		137 t.	
		de 104 à 108 t.		de 109 à 114 h.		de 115 à 120 h.		de 121 à 126 h.		de 128 à 132 h.		137 h.	
		L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.
1	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	
1 Metallindustri:.....	—	—	1	5	2	324	1	35	2	38	—	—	
2 Större verkstäder och bruk...	—	—	1	5	2	324	1	35	2	38	—	—	
3 Stenindustri m. m.:.....	—	—	2	108	7	178	2	51	2	47	—	—	
4 Tegelbruk.....	—	—	2	108	3	122	1	3	1	45	—	—	
5 Glasbruk.....	—	—	—	—	1	6	1	48	—	—	—	—	
6 Öfriga.....	—	—	—	—	3	50	—	—	1	2	—	—	
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8 Tjändindustri m. m.:.....	—	—	—	—	1	11	1	18	—	—	—	—	
9 Textilindustri:.....	1	150	1	220	2	27	2	40	3	72	—	—	
10 Spinn- och väfnadsindustri....	1	150	1	220	2	27	2	40	3	72	—	—	
11 Pappersindustri:.....	1	16	—	—	1	20	1	42	4	155	—	—	
12 Fräslipp-, cellulosaf. o. pappbruk	—	—	—	—	1	20	1	42	4	155	—	—	
13 Öfriga.....	1	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14 Trändindustri:.....	4	163	31	3,128	34	2,315	23	1,689	19	440	—	—	
15 Sägvärk och hyflerier.....	3	83	31	3,128	33	2,309	23	1,689	19	440	—	—	
16 Öfriga.....	1	80	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	
17 Närings- o. njutningsm. ind.:....	1	12	—	—	3	94	1	19	1	2	1	82	
18 Sockerraffinerier.....	—	—	—	—	2	92	—	—	—	—	1	82	
19 Ölbryggerier o. läskdrycksf. ...	—	—	—	—	1	2	—	—	1	2	—	—	
20 Brännerier, spritfabr. m. m....	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
21 Öfriga.....	—	—	—	—	—	—	1	19	—	—	—	—	
22 Bäcklädnadsindustri:.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
23 Öfriga.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
24 Grafisk industri:.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25 Bok- och stentryckerier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
26 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
27 Summa	7	341	35	3,461	50	2,969	31	1,894	31	754	1	82	

och arbetare med två skiften.

les ouvriers sont divisés en deux relais.

Nombre total d'heures de travail des deux semaines.

140-144 t. de 140 à 144 h.		145-150 t. de 145 à 150 h.		152-156 t. de 152 à 156 h.		162 t. 162 h.		168 t. 168 h.		174 t. 174 h.		175 t. 175 h.		188 t. 188 h.		ej uppgifven arbetstid nombre d'heu- res de travail non mentionné		summa total				
L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.			
114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133			
1	75	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6	483	1		
1	75	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	6	483	2		
11	45	1	2	1	2	—	—	8	20	—	—	—	—	—	—	3	16	37	469	3		
9	21	—	—	—	—	—	—	5	14	—	—	—	—	—	—	1	2	22	315	4		
—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	56	5		
2	24	1	2	—	—	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—	2	14	12	98	6		
1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	7		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	35	8		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	509	9		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	509	10		
4	243	1	90	31	2,860	2	2	1	48	—	—	1	92	—	—	2	109	49	3,677	11		
4	243	1	90	31	2,860	2	2	1	48	—	—	1	92	—	—	2	109	48	3,661	12		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	16	13		
4	273	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	2	5	—	119	8,047	14		
4	273	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	2	5	—	117	7,961	15		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	86	16		
2	29	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	12	248	17
1	8	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	5	186	18		
—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	4	10	19
1	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	33	20		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	21		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	22		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	23		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	4	26	24		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	4	26	25		
1	4	2	6	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	3	5	15	26		
24	673	4	98	32	2,862	2	2	13	82	1	20	1	92	2	5	8	134	250	13,521	27		

Tab. 3. Arbetsställen och

Tab. 3. Lieux de travail où les

Industri. Industrie.		Klockslag för ombyte af skiften — Heures de											
		6 f. m., 1 p. d., 9 e. m. 6 h. mat., 1 h. s., 9 h. s.		6 f. m., 2 p. d., 9 e. m. 6 h. mat., 2 h. s., 9 h. s.		6 f. m., 2 p. d. 10 o. m. 6 h. mat., 2 h. s., 10 h. s.		6 f. m., 3 p. d. 12 p. n. 6 h. mat., 3 h. s., minut.		6 f. m., 6 e. m. 6 h. mat., 6 h. s.		8 f. m. 4 e. m. 12 p. n. 8 h. mat., 4 h. s., minut.	
		l. de trav.	arb. sf. over.	l. de trav.	arb. sf. over.	l. de trav.	arb. sf. over.	l. de trav.	arb. sf. over.	l. de trav.	arb. sf. over.	l. de trav.	arb. sf. over.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1 Metallindustri:.....	1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2 Större värkstäder och bruk.....	1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3 Stenindustri m. m.:	—	—	2	10	3	17	—	—	—	—	—	—	
4 Tegelbruk.....	—	—	2	10	2	11	—	—	—	—	—	—	
5 Glasbruk.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6 Öfriga.....	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.: ..	—	—	—	—	1	22	—	—	—	—	—	—	
8 Pappersindustri:.....	—	—	—	—	20	1,245	—	—	—	—	—	—	
9 Träslip., cellulosaf. o. pappbruk ..	—	—	—	—	20	1,245	—	—	—	—	—	—	
10 Träindustri:	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	
11 Öfriga.....	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	
12 Närings- o. njutningsm. ind.:	—	—	—	—	2	18	—	—	1	9	—	—	
13 Sockerraffinerier.....	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	—	—	
14 Ölbryggerier och läskdrycksf.	—	—	—	—	1	3	—	—	1	9	—	—	
15 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	—	—	—	—	4	85	1	3	—	—	1	6	
16 Summa	1	38	2	10	31	1,390	1	3	1	9	1	6	

arbetare med tre skiften.

ouvriers sont divisés en trois relais.

changement de relais.						Antal arbetstimmar per vecka Nombre d'heures de travail par semaine											
						9 f. m., 5 e. m., 1 p. n.		10 f. m., 6 e. m., 2 p. n.		12 p. d., 8 e. m., 4 f. m.		summa total		48, 48, 48 t. 48, 48, 48 h.		48, 48, 52 t. 48, 48, 52 h.	
9 h. mat., 5 h. s. 1 h. mat.		10 h. mat., 6 h. s., 2 h. mat.		midi, 8 h. s., 4 h. mat.													
arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.	arb. st. l. de trav.	arb. ouv.
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
—	—	—	—	1	4	2	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	4	2	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	6	—	—	—	—	6	33	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—
—	—	—	—	—	—	4	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	6	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—
—	—	—	—	—	—	1	22	1	22	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	72	—	—	21	1,317	1	41	1	72	1	66	—	—	1	139
—	—	1	72	—	—	21	1,317	1	41	1	72	1	66	—	—	1	139
—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	3	27	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	2	12	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	6	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	6	1	72	1	4	40	1,538	3	66	1	72	1	66	1	6	1	139

Tab. 3. (Forts.) Arbetsställen
 Tab. 3. (Suite). Lieux de travail où les

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar per vecka —											
		48, 48, 64 t. 48, 48, 64 h.		48, 54, 58 t. 48, 54, 58 h.		54, 54, 54 t. 54, 54, 54 h.		48, 56, 62 t. 48, 56, 62 h.		48, 56, 64 t. 48, 56, 64 h.		56, 56, 56 t. 56, 56, 56 h.	
		l. de trav.	arb. st. / arb. omv.	l. de trav.	arb. st. / arb. omv.	l. de trav.	arb. st. / arb. omv.	l. de trav.	arb. st. / arb. omv.	l. de trav.	arb. st. / arb. omv.	l. de trav.	arb. st. / arb. omv.
1	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	
1 Metallindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2 Större verkstäder och bruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3 Stenindustri m. m.:	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	2	15	
4 Tegelbruk	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	1	9	
5 Glasbruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	
6 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.: ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8 Pappersindustri:	2	177	6	481	—	—	—	—	8	285	—	—	
9 Träslip-, cellulosaf. o. pappbruk ..	2	177	6	481	—	—	—	—	8	285	—	—	
10 Träindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	
11 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	
12 Närings- o. nyttningsm. ind.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13 Sockerraffinerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14 Ölbryggerier o. läskdrycksf.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	—	—	—	—	—	—	1	40	—	—	1	6	
16 Summa	2	177	6	481	1	6	1	40	9	288	3	21	

och arbetare med tre skiften.
ouvriers sont divisés en trois relais.

Nombre d'heures de travail par semaine

48, 60, 60 t. 48, 60, 60 h.		52, 52, 64 t. 52, 52, 64 h.		56, 68, 68 t. 56, 68, 68 h.		60, 79, 84 t. 60, 79, 84 h.		84, 84, 84 t. 84, 84, 84 h.		54, 72 t. 54, 72 h.		60, 68 t. 60, 68 h.		80, 88 t. 80, 88 h.		summa total	
L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.	L. de trav.	arb. st. ouv.
44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38	1	4	2	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38	1	4	2	42
—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—	—	—	—	—	6	33
—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—	—	—	—	—	4	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	22
—	—	—	—	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	1,317
—	—	—	—	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	1,317
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
1	15	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	3	27
1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15
—	—	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12
—	—	3	45	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	6	94
1	15	3	45	1	56	1	9	2	6	1	3	1	38	1	4	40	1,538

Tab. 4. Arbetsställen och arbetare med regel-

Tab. 4. Lieux de travail et ouvriers

Industrier. <i>Industries.</i>	Antal nätter per vecka —					
	1 natt <i>1 nuit.</i>		2 nätter <i>2 nuits</i>		3 nätter <i>3 nuits</i>	
	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. <i>ouv.</i>	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. <i>ouv.</i>	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. <i>ouv.</i>
1	2	3	4	5	6	7
1 Metallindustri:.....	—	—	1	2	1	1
2 Större verkstäder och bruk.....	—	—	—	—	—	—
3 Handtverkerier.....	—	—	1	2	1	1
4 Stenindustri m. m.:.....	3	12	2	27	—	—
5 Tegelbruk.....	—	—	—	—	—	—
6 Glasbruk.....	—	—	1	25	—	—
7 Öfriga.....	3	12	1	2	—	—
8 Tjärindustri m. m.:.....	—	—	1	1	1	2
9 Läder- och hårindustri:.....	—	—	—	—	—	—
10 Textilindustri:.....	—	—	—	—	—	—
11 Spinn- och väfnadsindustri.....	—	—	—	—	—	—
12 Pappersindustri:.....	—	—	—	—	2	20
13 Träslip-, cellulosaf. o. pappersbruk	—	—	—	—	2	20
14 Träindustri:.....	—	—	—	—	1	2
15 Sågverk och hyflerier.....	—	—	—	—	1	2
16 Öfriga.....	—	—	—	—	—	—
17 Närings- o. njutningsm. ind.:.....	—	—	—	—	—	—
18 Sockerraffinerier.....	—	—	—	—	—	—
19 Ölbryggerier o. läskdrycksfabr. ...	—	—	—	—	—	—
20 Brännerier m. m.....	—	—	—	—	—	—
21 Öfriga.....	—	—	—	—	—	—
22 Beklädnadsindustri:.....	—	—	—	—	—	—
23 Öfriga.....	—	—	—	—	—	—
24 Grafisk industri:.....	—	—	1	1	6	29
25 Bok- o. stentryckerier.....	—	—	1	1	8	29
26 Belysnings o. kraftöfverf. ind.:.....	—	—	—	—	—	—
27 Bad-, tvätt- o. strykinrätn.:.....	—	—	1	2	—	—
28 Summa	3	12	6	33	13	54

bundet nattarbete som icke är ordnad i skiften.

travaillant régulièrement la nuit, sans relais.

Nombre de nuits par semaine

4 nätter 4 nuits		5 nätter 5 nuits		6 nätter 6 nuits		7 nätter 7 nuits		summa total	
<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. ouv.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. ouv.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. ouv.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. ouv.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	arb. ouv.
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
—	—	—	—	—	—	1	4	3	7
—	—	—	—	—	—	1	4	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
1	53	—	—	1	1	7	129	14	222
—	—	—	—	1	1	1	1	2	2
1	53	—	—	—	—	5	124	7	202
—	—	—	—	—	—	1	4	5	18
1	2	—	—	2	13	1	1	6	19
—	—	—	—	1	2	1	6	2	8
—	—	2	142	1	18	2	9	5	169
—	—	2	142	1	18	2	9	5	169
—	—	—	—	—	—	7	67	9	87
—	—	—	—	—	—	7	67	9	87
—	—	7	435	12	244	7	78	27	759
—	—	7	435	10	218	5	76	23	731
—	—	—	—	2	26	2	2	4	28
—	—	—	—	1	2	9	22	10	24
—	—	—	—	—	—	3	9	3	9
—	—	—	—	—	—	4	4	4	4
—	—	—	—	1	2	1	7	2	9
—	—	—	—	—	—	1	2	1	2
—	—	—	—	1	1	1	2	2	3
—	—	—	—	1	1	1	2	2	3
1	5	1	3	7	148	—	—	18	186
1	5	1	3	7	148	—	—	18	186
—	—	—	—	—	—	2	11	2	11
—	—	—	—	7	40	—	—	8	42
3	60	10	580	33	469	38	329	106	1,537

Tab. 4. (Forts.) Arbetsställen och arbetare med

Tab. 4. (Suite). Lieux de travail et ouvriers

Industrier. Industries.		Antal arbetstimmar efter kl. 9 på aftonen —									
		1 timme 1 heure		1½ timmar 1 heure ½		2 timmar 2 heures		3 timmar 3 heures		3½ timmar 3 heures ½	
		L. de trav. arb. st.	arb. o. o. o. v. r.	L. de trav. arb. st.	arb. o. o. v. r.	L. de trav. arb. st.	arb. o. o. v. r.	L. de trav. arb. st.	arb. o. o. v. r.	L. de trav. arb. st.	arb. o. o. v. r.
1	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	
1	Metallindustri:	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—
2	Större verkstäder och bruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Handtvärkerier	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—
4	Stenindustri m. m.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Tegelbruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Glasbruk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Tjärindustri m. m.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Läder- och hårindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Textilindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Spinn- och väfnadsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Pappersindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Träslip-, cellulosaf. o. pappersbruk ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Träindustri:	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—
15	Sågvärk och hyflerier	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—
16	Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Närings- o. nyttningsm. industri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Sockerraffinerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Ölbryggerier o. läskdrycksf.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Brännerier m. m.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Beklädnadsindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Grafisk industri:	1	5	—	—	2	20	4	9	—	—
25	Bok- o. stentryckerier	1	5	—	—	2	20	4	9	—	—
26	Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	—	—	—	—	1	7	—	—	—	—
27	Bad-, tvätt- o. strykinrättningar:	3	19	1	6	3	15	—	—	1	2
28	Summa	4	24	1	6	8	45	6	12	1	2

regelbundet nattarbete, som icke är ordnad i skiften.

travaillant régulièrement la nuit, sans relais.

Nombre d'heures de travail après 9 h. du soir

4 timmar 4 heures		5 timmar 5 heures		6 timmar 6 heures		7 timmar 7 heures		7½ timmar 7 heures ½		8 timmar 8 heures		9 timmar 9 heures		summa total	
L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.	L. de trav.	arb. st. arb. over.
28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	3	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3
—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	4	65	9	132	14	222
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	2
—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	3	64	3	113	7	202
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	18	5	18
—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	5	17	6	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8	2	8
—	—	1	18	1	62	1	7	—	—	1	80	1	2	5	169
—	—	1	18	1	62	1	7	—	—	1	80	1	2	5	169
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	51	7	36	9	87
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	51	7	36	9	87
—	—	—	—	—	—	5	51	1	140	5	239	14	326	27	759
—	—	—	—	—	—	4	28	1	140	5	239	11	321	23	731
—	—	—	—	—	—	1	23	—	—	—	—	3	5	4	28
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	8	21	10	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	9	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	3	4	4
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	2	3
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	2	—	—	2	3
5	33	5	104	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	18	186
5	33	5	104	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	18	186
1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	42
7	39	6	122	3	78	7	83	2	142	14	438	47	546	106	1,537

Tab. 5. Arbetsställen och arbetare
Tab. 5. Lieux de travail et ouvriers qui travaillent

Industri. Industries.		Årstid, under hvilken nattarbete förekommer —											
		vinter hiver		vinter o. vår hiver et printemps		vinter, vår o. höst hiver, printemps et automne		vinter o. sommar hiver et été		vår printemps		vår o. sommar printemps et été	
		L. de trava.	arb. st. o.ouv.	L. de trava.	arb. st. o.ouv.	L. de trava.	arb. st. o.ouv.	L. de trava.	arb. st. o.ouv.	L. de trava.	arb. st. o.ouv.	L. de trava.	arb. st. o.ouv.
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Metallindustri:.....	6	18	—	—	—	—	1	12	2	7	2	6
2	Större verkstäder och bruk.....	—	—	—	—	—	—	1	12	1	2	—	—
3	Handtvärkerier.....	6	18	—	—	—	—	—	—	1	5	2	6
4	Stenindustri m. m.:.....	1	2	—	—	1	1	1	3	1	6	4	29
5	Tegelbruk.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	1	2
6	Öfriga.....	1	2	—	—	1	1	1	3	—	—	3	27
7	Ind. för tillverkning af kem. prepar.:...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Tjärindustri m. m.:.....	3	4	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—
9	Läder- och hårindustri:.....	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
10	Textilindustri:.....	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Spinn- och väfnadsindustri.....	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Öfriga.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Pappersindustri:.....	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Träslip-, cellulosaf. o. pappersbruk	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Träindustri:.....	12	73	5	65	1	1	1	30	26	188	13	422
16	Sågvärk och hyfflerier.....	11	64	5	65	1	1	1	30	26	188	13	422
17	Öfriga.....	1	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Närings- o. nyttningsm. industri:.....	10	48	1	1	3	12	—	—	—	—	—	—
19	Sockerraffinerier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Ölbryggerier o. läskdrycksf.	5	7	1	1	3	12	—	—	—	—	—	—
21	Brännerier m. m.....	3	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Öfriga.....	2	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Beklädnadsindustri:.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Herr- och damskrädderier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Grafisk industri:.....	1	50	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—
26	Bok- o. stentryckerier.....	1	50	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—
27	Fotografiatelierer.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:.....	—	—	—	—	5	12	—	—	—	—	—	—
29	Summa	35	238	6	66	12	47	3	45	30	202	19	457

med nattarbete under viss tid af året.
la nuit pendant une certaine partie de l'année.

Saison pendant laquelle a lieu le travail de nuit

vår, sommar o. höst <i>printemps, été et automne</i>			vår o. höst <i>printemps et automne</i>		sommar <i>été</i>		sommar o. höst <i>été et automne</i>		höst <i>automne</i>		höst o. vinter <i>automne et hiver</i>			icke angifven årstid <i>saison non mentionnée</i>			summa <i>total</i>		
<i>l. de trav.</i>	arb. st.	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	arb. ower.	<i>l. de trav.</i>	arb. ower.	
14	15		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		26	27		28	29	
—	—		—	—	1	2	—	—	4	11	—	—		—	—		16	56	1
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		2	14	2
—	—		—	—	1	2	—	—	4	11	—	—		—	—		14	42	3
1	2		1	2	28	61	12	37	1	20	—	—		—	—		51	163	4
1	2		1	2	28	61	10	27	—	—	—	—		—	—		42	100	5
—	—		—	—	—	—	2	10	1	20	—	—		—	—		9	63	6
—	—		—	—	1	4	—	—	—	—	—	—		—	—		1	4	7
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		4	5	8
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		1	1	9
—	—		1	2	—	—	—	—	1	12	—	—		1	92		4	114	10
—	—		—	—	—	—	—	—	1	12	—	—		1	92		3	112	11
—	—		1	2	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		1	2	12
2	26		3	17	—	—	—	—	—	—	—	—		1	26		7	84	13
2	26		3	17	—	—	—	—	—	—	—	—		1	26		7	84	14
2	131		9	47	14	447	3	120	4	32	2	3		2	44		94	1,603	15
2	131		9	47	13	422	3	120	3	12	2	3		2	44		91	1,549	16
—	—		—	—	1	25	—	—	1	20	—	—		—	—		3	54	17
—	—		2	13	2	5	—	—	1	1	2	13		2	24		23	137	18
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	20		1	20	19
—	—		—	—	2	5	—	—	—	—	1	5		—	—		12	30	20
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	1	8		1	4		5	31	21
—	—		2	13	—	—	—	—	1	1	—	—		—	—		5	56	22
—	—		2	17	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		2	17	23
—	—		2	17	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—		2	17	24
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	1	2		2	3		5	75	25
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	1	2		1	2		4	74	26
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	1		1	1	27
—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	1	3		—	—		6	15	28
5	159		18	98	46	519	15	157	11	76	6	21		8	189		214	2,274	29

Tab. 5. (Forts.) Arbetsställen och arbetare
 Tab. 5. (Suite). Lieux de travail et ouvriers qui travaillent

Industri. Industries.		Antal nätter per år. —							
		till och med 30 30 et. au-dessous		31—60 de 31 à 60		61—90 de 61 à 90		91—120, de 91 à 120	
		<i>l. de trav.</i> arb. st.	<i>ouv.</i> arb.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	<i>ouv.</i> arb.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	<i>ouv.</i> arb.	<i>l. de trav.</i> arb. st.	<i>ouv.</i> arb.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	
1 Metallindustri:.....	10	32	3	8	1	3	2	13	
2 Större verkstäder och bruk.....	1	2	—	—	—	—	1	12	
3 Handtverkerier.....	9	30	3	8	1	3	1	1	
4 Stenindustri m. m.:.....	15	58	19	45	2	7	7	36	
5 Tegelbruk.....	14	38	18	39	1	4	5	11	
6 Öfriga.....	1	20	1	6	1	3	2	25	
7 Ind. för tillverkning af kem. prep.:.....	—	—	—	—	1	4	—	—	
8 Tjärindustri m. m.:.....	3	4	—	—	1	1	—	—	
9 Läder- och hårindustri:.....	—	—	—	—	—	—	—	—	
10 Textilindustri:.....	2	104	2	10	—	—	—	—	
11 Spinn- och väfnadsindustri.....	2	104	1	8	—	—	—	—	
12 Öfriga.....	—	—	1	2	—	—	—	—	
13 Pappersindustri:.....	1	15	1	26	—	—	1	1	
14 Träslip., cellulosaf. o. pappersbruk	1	15	1	26	—	—	1	1	
15 Träindustri:.....	19	120	25	275	22	342	13	307	
16 Sågverk och hyflerier.....	17	75	25	275	21	333	13	307	
17 Öfriga.....	2	45	—	—	1	9	—	—	
18 Närings- o. njutningsm. ind.:.....	3	14	5	66	4	9	5	20	
19 Sockerraffinerier.....	—	—	1	20	—	—	—	—	
20 Ölbryggerier o. läskdrycksf.	2	5	2	2	1	1	3	5	
21 Brännerier m. m.:.....	—	—	1	4	1	3	1	13	
22 Öfriga.....	1	9	1	40	2	5	1	2	
23 Beklädnadsindustri:.....	—	—	2	17	—	—	—	—	
24 Herr- och damskrädderier.....	—	—	2	17	—	—	—	—	
25 Grafisk industri:.....	1	50	3	23	—	—	—	—	
26 Bok- och stentryckerier.....	1	50	2	22	—	—	—	—	
27 Fotografiateljéer.....	—	—	1	1	—	—	—	—	
28 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:.....	—	—	—	—	—	—	—	—	
29 Summa	54	397	60	470	31	366	28	377	

med nattarbete under viss tid af året.

la nuit pendant une certaine partie de l'année.

Nombre de nuits par an

121—150 de 121 à 150		151—180 de 151 à 180		181—210 de 181 à 210		211—240 de 211 à 240		241—270 de 241 à 270		271—300 de 271 à 300		summa total	
L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.	L. de trav.	arb. st.
38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	42
4	10	1	2	3	5	—	—	—	—	—	—	51	163
3	6	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	42	100
1	4	1	2	2	3	—	—	—	—	—	—	9	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	114
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	112
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
—	—	2	14	2	28	—	—	—	—	—	—	7	84
—	—	2	14	2	28	—	—	—	—	—	—	7	84
7	312	3	61	3	174	1	2	1	10	—	—	94	1,603
7	312	3	61	3	174	1	2	1	10	—	—	91	1,549
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	54
1	5	1	3	1	2	1	8	2	10	—	—	23	137
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20
1	5	—	—	1	2	—	—	2	10	—	—	12	30
—	—	1	3	—	—	1	8	—	—	—	—	5	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	75
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	74
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	1	3	—	—	3	8	2	4	6	15
13	320	7	80	10	212	2	10	7	29	2	4	214	2,274

Tab. 5. (Forts.) Arbetsställen och arbetare
 Tab. 5. (Suite). Lieux de travail et ouvriers qui travaillent

Industri. Industrie.		Antal arbetstimmar efter kl. 9 på aftonen									
		1 timme 1 heure		2 timmar 2 heures		3 timmar 3 heures		4 timmar 4 heures		4½ timmar 4 heures ½	
		<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.
1	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	
1 Metallindustri:	1	4	7	15	5	18	2	7	—	—	
2 Större verkstäder och bruk	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	
3 Handtvärkerier	1	4	6	13	5	18	2	7	—	—	
4 Stenindustri m. m.:	—	—	—	—	2	12	—	—	1	2	
5 Tegelbruk	—	—	—	—	1	10	—	—	1	2	
6 Öfriga	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	
7 Ind. f. tillverkning af kem. prepar.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8 Tjärindustri m. m.:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9 Läder- och hårindustri:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10 Textilindustri:	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	
11 Spinn- och väfnadsindustri	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	
12 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13 Pappersindustri:	—	—	2	41	—	—	—	—	—	—	
14 Träslip-, cellulosaf. o. pappersbruk	—	—	2	41	—	—	—	—	—	—	
15 Träindustri:	1	2	2	21	3	16	6	39	—	—	
16 Sågverk och hyflerier	1	2	1	1	3	16	6	39	—	—	
17 Öfriga	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	
18 Närings- o. nyttningsm. ind.:	1	2	1	1	2	16	2	11	—	—	
19 Sockerraffinerier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20 Ölbrännerier o. läskdrycksf.	1	2	1	1	—	—	1	8	—	—	
21 Brännerier m. m.	—	—	—	—	2	16	1	3	—	—	
22 Öfriga	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
23 Beklädnadsindustri:	—	—	2	17	—	—	—	—	—	—	
24 Herr- och damskrädderier	—	—	2	17	—	—	—	—	—	—	
25 Grafisk industri:	3	72	—	—	1	1	—	—	—	—	
26 Bok- o. stentryckerier	3	72	—	—	—	—	—	—	—	—	
27 Fotografiatelierer	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	
28 Belysnings- o. kraftöfverf. ind.:	—	—	1	2	2	4	2	6	—	—	
29 Summa	6	80	15	97	16	75	12	63	1	2	

med nattarbete under viss tid af året.

la nuit pendant une certaine partie de l'année.

Nombre d'heures de travail après 9 h. du soir

5 timmar 5 heures		6 timmar 6 heures		7 timmar 7 heures		7½ timmar 7 heures ½		8 timmar 8 heures		9 timmar 9 heures		summa total	
<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.	<i>l. de trav.</i>	arb. st.
62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	16	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12	2	14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	42
—	—	—	—	—	—	—	—	4	33	44	116	51	163
—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	39	84	42	100
—	—	—	—	—	—	—	—	3	29	5	32	9	63
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	4	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
—	—	1	12	—	—	—	—	1	92	1	2	4	114
—	—	1	12	—	—	—	—	1	92	—	—	3	112
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2
—	—	1	2	1	1	—	—	1	14	2	26	7	84
—	—	1	2	1	1	—	—	1	14	2	26	7	84
3	5	4	27	8	167	3	98	16	241	48	987	94	1,603
3	5	4	27	6	133	3	98	16	241	48	987	91	1,549
—	—	—	—	2	34	—	—	—	—	—	—	3	54
—	—	2	24	1	8	—	—	2	11	12	64	23	137
—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	19	12	30
—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	1	4	5	31
—	—	1	4	—	—	—	—	2	11	2	41	5	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	17
—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	5	75
—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	4	74
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	6	15
3	5	9	68	11	178	3	98	24	391	114	1,217	214	2,274